

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI**

**BİLİM ve SANAT MERKEZLERİNİN AMACINA UYGUN
İŞLEYİŞİNİN MERKEZ ÖĞRETMENLERİ TARAFINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

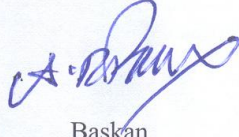
**Hazırlayan
Asuman YUMUŞ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Veli TOPTAŞ**

KIRIKKALE/2011

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Asuman YUMUŞ tarafından hazırlanan “Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin Amacına Uygun İşleyişinin Merkez Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’ nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. 18./03/2011

Başkan

Doç.Dr. Ali Rıza ERDEM

Üye

Yrd.Doç.Dr. Levent ERASLAN

Üye

Yrd.Doç.Dr. Veli TOPTAŞ

(Danışman)

ÖN SÖZ

İnsanlığın uygarlaşabilmesi için en temel unsur yine insandır. İnsanlığın arasında yer alan nadir sayıdaki üstün yetenekli bireyler ise insanlığın varoluşundan bu yana toplumların kalkınma ve gelişmesi adına büyük adımlar atmış öncü kişilerdir. Bu nedenle onların varlığının belirlenebilmesi ve gereken eğitimi alabilmeleri elbette ki toplumların yararına olacaktır.

Bu çalışmanın amacı; ülkemizde bulunan üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için çalışan Bilim ve Sanat Merkezleri' nin amacına uygun işleyişini tespit edebilmektir.

Araştırmanın I. bölümünde problem ve alt problemler, sayıtlılar, sınırlılıklar, önem ve amaç ele alınmıştır. II. Bölümde üstün yetenek kavramı, üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri ve eğitimleri, tarihimizde üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi, Bilim ve Sanat Merkezleri ve işleyişi, BİLSEM' lere öğrenci alımı, BİLSEM' lerin amacı, yurt dışında üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ve ilgili araştırmalar ele alınmıştır. III. Bölümde yöntem, IV. Bölümde ise bulgular ve yoruma, V. Bölümde de sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırma süresince değerli öneri ve eleştirileri ile çalışmamı yönlendirerek bu düzeye gelmesini sağlayan sayın danışmanım Yrd.Doç.Dr. Veli TOPTAŞ' a saygı ve sevgilerimi sunarım. Yüksek lisansım boyunca bana yol gösteren ve desteğini esirgemeyen sayın hocam Yrd.Doç.Dr. M. Metin ARSLAN' a ve tüm değerli hocalarıma saygılarımı sunarım.

Araştırmamda desteğini esirgemeyen sevgili arkadaşım Betül DOBUR ve kuzenim Fatih YUMUŞ' a, tüm çalışmalarım boyunca her zaman yanımda olan değerli eşim, hayat arkadaşım Yalçın YUMUŞ' a teşekkür ederim.

Asuman YUMUŞ

ÖZET

Bu çalışmada Türkiye’ de bulunan 43 Bilim ve Sanat Merkezi’ nde görev yapmakta olan öğretmenlerin Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin amacına uygun işleyişi hakkındaki görüşleri ve düşüncelerinin cinsiyet, hizmet yılları, Bilim ve Sanat Merkezi’ ndeki hizmet yılları, öğrenim durumları ve mezuniyet durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin amacına uygun işleyişine yönelik olarak uygulanan ankette beşli likert tipi ölçek uygulanmıştır. Anket maddeleri alt boyutlara göre değerlendirildiğinde, öğretmenlerin katılma düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin görüşlerinin cinsiyet, hizmet yılı, öğrenim durumu ve mezuniyet durumuna yönelik olarak farklılaşmadığı, yalnız Bilim ve Sanat Merkezi’ deki hizmet sürelerine göre farklılaştığı görülmüştür.

Öğretmenlerin cevaplarının kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçeneklerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Öğretmenlerin, Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin imkânları ve fiziki koşullarının yetersiz olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmış, program ve yönetmelik konusunda da gerekli çalışmaların yapılması isteğinde oldukları görülmüştür. Ayrıca Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin üniversiteler ile işbirliği içerisinde çalışmasının öğrenciler için daha verimli olduğu düşüncesinde oldukları görülmüştür. Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin, Bilim ve Sanat Merkezleri’ ndeki eksik ve aksaklıklar tamamlandığı zaman Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin daha verimli olacağı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

In this thesis, it has been studied whether the opinions and thinkings of the 43 Science&Art Centers' teachers' in Turkey on the execution of the Science&Art Centers expediencially, undergo a change according to their sexuality, years of office, years of office in Science&Art Center and education degree.

It's been seen that the opinions of the Science&Art Centers' teachers' do not undergo a change due to their sexuality, years of office and education degree but years of office in Science&Art Center. In the survey to find out whether the Science&Art Centers are executed expediencially, 'the five-point likert scale' is to be implemented. It's been seen that the participation level of teachers is high when the articles of survey are evaluated according to the sub-dimensions.

It' s been seen that the answers of the teachers majored on the choices of 'I agree' and 'I absolutely agree'. It's been found out that the teachers view the environmental conditions and facility of Science&Art Centers are deficient and wish the needed legislations are to be executed about the regulations and curriculum. Besides, they are of a thinking that it would be more efficient for the students that Science&Art Centers are to work in cooperation with universities. It's turned out that in Science&Art Center's teachers' opinion, Science&Art Centers will be more efficient when the defects and troubles of Science&Art Centers are dispelled.

KİŞİSEL KABUL

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin Amacına Uygun İşleyişinin Merkez Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi” adlı çalışmamı, ilmi ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.”

Asuman YUMUŞ

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
ÖN SÖZ.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
KİŞİSEL KABUL.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR.....	XI
TABLolar DİZİNİ.....	XII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XV

BÖLÜM 1

1.1.Giriş.....	1
1.2. Problem Durumu.....	6
1.3. Problem Cümlesi.....	8
1.4.1.Araştırmanın Alt Problemleri.....	8
1.4.Araştırmanın Amacı.....	8
1.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları, Varsayımlar.....	10
1.5.1.Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	10
1.5.2.Araştırmanın Varsayımları.....	11

BÖLÜM II

ÇALIŞMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	12
-------------------------------------	----

2.1. Kavramsal Çerçeve.....	12
2.1.1. Üstün Yetenek Kavramı	13
2.1.2. Üstün Yetenekli Bireylerin Özellikleri.....	15
2.1.2.1. Üstün Yetenekli Bireylerin Bilişsel ve Duyuşsal Özellikleri.....	18
2.1.2.2. Üstün Yetenekli Bireyler ve Yaratıcılık.....	22
2.2. Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimleri ve Önemi.....	29
2.2.1. Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimlerinin Tarihsel Gelişimi.....	37
2.2.1.1. Enderun Mektebi.....	37
2.2.1.2. Cumhuriyet Dönemi Üstün Yetenekli Eğitimi.....	38
2.3. Bilim ve Sanat Merkezleri.....	43
2.3.1. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacı.....	46
2.3.2. Bilim ve Sanat Merkezleri' nde Eğitim Öğretim Hizmetleri.....	51
2.3.3. Bilim ve Sanat Merkezleri' nde Eğitim Programı ve Uygulama	52
2.3.3.1. Hazır Bulunuşluk Düzeyini Belirleme	53
2.3.3.2. Uyum (Oryantasyon) Programı	53
2.3.3.3. Destek Eğitim Programı.....	54
2.3.3.4. Bireysel Yetenekleri Fark Ettirici Program.....	54
2.3.3.5. Özel Yetenekleri Geliştirici Program.....	55
2.3.3.6. Proje Üretimi ve Hazırlama Programı.....	55
2.3.4. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin İşleyişi ve Görevleri.....	56
2.3.4.1. Bilim Etkinlikleri Birimi.....	56

2.3.4.2. Sanat ve Spor Etkinlikleri Birimi.....	56
2.3.4.3. Destek Etkinlikleri Birimi.....	56
2.3.4.4. Araştırma, İzleme, Geliştirme ve Dokümantasyon Birimi.....	57
2.3.4.5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Birimi.....	57
2.3.5. Bilim Sanat Merkezleri' ne Öğrenci Alımı.....	57
2.4. Yurtdışında Üstün Yeteneklilerde Eğitimi.....	59
2.4.1. ABD' deki Üstün Yeteneklilerin Eğitimi.....	59
2.4.2. SSCB' deki Üstün Yeteneklilerin Eğitimi.....	60
2.4.3.İngiltere' deki Üstün Yeteneklilerin Eğitimi.....	61
2.4.4.Japonya' daki Üstün Yeteneklilerin Eğitimi.....	61
2.4.5.Avustralya' daki Üstün Yeteneklilerin Eğitimi.....	62
2.5. İlgili Araştırmalar.....	63

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	67
3.1. Araştırmanın Modeli	67
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	67
3.3. Ölçme Aracının Geliştirilmesi.....	68
3.4. Verilerin Toplanması.....	69
3.5. Veri Toplama Aracı.....	70
3.6. Verilerin Analizi.....	71

3.7. Örneklemin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	73
3.7.1. Cinsiyet.....	73
3.7.2. Öğrenim Durumu	73
3.7.3. Hizmet Süreleri.....	74
3.7.4. Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki Hizmet Süreleri.....	75
3.7.5. Mezuniyet Durumu.....	76

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM.....	78
4.1. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşleri.....	78
4.1.1. Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim Alt Boyutuna Yönelik Maddelere Verilen Cevap Yüzdeleri ve Yorum.....	80
4.1.2. Yaratıcılık Gelişimi Alt Boyutuna Yönelik Maddelere Verilen Cevap Yüzdeleri ve Yorum.....	87
4.2. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılığı.....	92
4.2.1. Cinsiyet Değişkeni ile Amacına Uygun İşleyiş Alt Boyutları Arasındaki Farklılaşma.....	92
4.2.2. Öğrenim Durumu Değişkeni ile Amacına Uygun İşleyiş Alt Boyutları Arasındaki Farklılaşma.....	93
4.2.3. Hizmet Yılı Değişkeni ile Amacına Uygun İşleyiş Alt Boyutları Arasındaki Farklılaşma.....	94
4.2.4. Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki Hizmet Süresi Değişkeni ile Amacına Uygun İşleyiş Alt Boyutları Arasındaki Farklılaşma.....	95

4.2.5. Mezun Olduğu Bölüm/Ana Bilim Dalı Değişkeni ile Amacına Uygun İşleyiş
Alt Boyutları arasındaki Farklılaşma.....97

4.3. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev
Yapan Öğretmen Görüşlerinin Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişki.....98

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER.....99

5.1. Sonuçlar.....100

5.2. Öneriler.....104

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....104

5.2.2. Araştırmaya Yönelik Öneriler.....105

KAYNAKÇA.....106

EKLER.....116

ÖZGEÇMİŞ.....126

,

KISALTMALAR

BSM / BİLSEM: Bilim ve Sanat Merkezi

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

BÖP: Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı

BİDEB: Bilim İnsanı Destekleme Dairesi Başkanlığı

DECS: Department of Education and Children' s Services

NAGC: The National Association for Gifted Children

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SAT: Scholastic Aptitude Test

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri	19
Tablo 2: Yaratıcı Tutum ve Davranışlar	26
Tablo 3: Ülkemizde 1995-2010 Yılları Arası Bilsem' lerin Sayısı.....	45
Tablo 4: Araştırma Örneklemini Oluşturan Bilsem' ler	68
Tablo 5: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Bilim Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişlerini Ölçen Ölçeğin Faktör Yapısı ve Güvenirliği.....	70
Tablo 6: Örneklemin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	73
Tablo 7: Örneklemin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	74
Tablo 8: Örneklemin Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı.....	74
Tablo 9: Örneklemin Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı.....	75
Tablo 10: Örnekleminin Mezun Oldukları Üniversite Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı.....	76
Tablo 11: Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişleri Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerinin Alt Boyutlara Göre Ortalamaları.....	78
Tablo 12: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>İnsan haklarına saygı duyma bilinci kazandırılır.</i> ” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	80
Tablo 13: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma bilinci kazandırılır</i> ” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	81
Tablo 14: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Görevini yapan ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilinci kazandırılır.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	81

Tablo 15: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Ulusal ve evrensel değerleri tanınmaları, benimsemeleri, geliştirmeleri ve bu değerlere saygı duymaları sağlanır.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	82
Tablo 16: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yetenekleri ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirilir.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	83
Tablo 17: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimleri de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilir.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	84
Tablo 18: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Yetenekleri ve yaratıcılıkları erken yaşta fark edilerek geliştirilir.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	84
Tablo 19: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmaları sağlanır.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	85
Tablo 20: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetiştirilir.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	86
Tablo 21: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmeleri sağlanır.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	87
Tablo 22: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmeleri sağlanır.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	88

Tablo 23: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartlar, ortam ve fırsatlar oluşturulur.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	89
Tablo 24: Araştırmaya Katılan Bilim Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Disiplinler arası çalışmalarda kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmeleri sağlanır.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılım.....	90
Tablo 25: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “ <i>Yaşam projelerini gerçekleştirmeleri için fırsat ve imkânlar verilir.</i> ” Maddesine Verdiği Cevapların Dağılımı.....	91
Tablo 26: Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	92
Tablo 27: Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	93
Tablo 28: Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Hizmet yılı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	94
Tablo 29: Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Bilim Sanat Merkezindeki Hizmet Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	95
Tablo 30: Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Mezun Olduğu Bölüm/Ana Bilim Dalı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	97
Tablo 31: Araştırmaya Katılan Bilim Sanat Merkezi Öğretmenlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişki.....	98

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Örneklemin Cinsiyetlerine Göre Dağılım Grafiği.....	73
Şekil 2. Örneklemin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılım Grafiği.....	74
Şekil 3. Örneklemin Hizmet Sürelerine Göre Dağılım Grafiği.....	75
Şekil 4. Örneklemin Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki Hizmet Sürelerine Göre Dağılım Grafiği.....	76
Şekil 5. Örneklemin Mezun Oldukları Üniversite Ana Bilim Dallarına Göre Dağılım Grafiği.....	77
Şekil 6. Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Ortalama Grafiği.....	79

BÖLÜM I

1.1. Giriş

Okul, toplumların tarihinde oldukça eskiye dayanan toplumsal bir birim olmakla birlikte, bugünkü haliyle okullar, ulus devletlerle birlikte gelişip yaygınlaşmaya başlamıştır. Geçmişten bu güne okullar, yapı, amaç ve işlevleri yönünden bazı değişikliklere uğrayarak varlığını sürdürme gelmiştir. Özellikle uluslaşma ve sanayileşme süreciyle birlikte sosyal yaşamda ve iş yaşamında giderek artan bürokratikleşme, iş bölümü ve uzmanlaşma, okula da sürekli yeni işlevler yüklenmesini sağlamıştır. Günümüzde ise yaygın bir kavramlaştırma ile okul, *öğrenmenin gerçekleştiği yer* olarak görülmektedir (Şişman, 2002:12).

Okullarda sunulan eğitim bireylerimizin gelişimini en iyi şekilde sağlayabilme adına olsa da bireysel farklılıklardan doğan ihtiyaçları tam olarak gerçekleştiremeyeceği söylenebilir. Özellikle de toplum içinde üstün yetenekli ve üstün zekâlı olarak adlandırdığımız bireylerimizin eğitim ve öğrenme ihtiyaçları için normal okul programları yetersiz kalabilmektedir. Sınıf içerisinde farklılaşan bu tip öğrenciler gelişimleri adına daha farklı bir eğitim ve öğretime ihtiyaç duyabilmektedir. Kuzgun ve Deryakulu (2004)' nun belirttiği gibi öğretmenler, öğretimde hangi yöntem ya da stratejinin kullanılacağı, içeriğin ne kadar sürede sunulacağı, öğrenci dikkatinin nasıl çekileceği, ne tür materyallerin kullanılacağı, öğrencilerin bireysel mi yoksa grupla mı çalışacağı, ne tür geribildirim ve pekiştirme kullanacakları, hangi ölçme değerlendirme yaklaşımının kullanılacağı gibi düzenlemelere karar verirken öğrenci özellikleri ve gereksinimlerini dikkate alarak karar vermek durumundadır.

Bu duruma yönelik olarak Enç, (2004) “Özel Eğitimin Gereksinimleri” çalışmasında: Zorunlu eğitimin yaygınlaşmasıyla birlikte, farklı özelliklerde öğrenciler aynı eğitime tabi tutulduğu, ortalama seviyenin altında bulunan çocuklara, taşıyabileceklerinden fazla yük yüklendiği ve baskı altında bırakıldığı, ortalamanın birkaç kat üstünde bulunan ve üstün zekâlı ve yetenekli olarak adlandırılan öğrenciler

için ise iki tür bakış açısının ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu öğrenciler, genel gruba göre daha çabuk öğrendikleri için kenara itilebiliyor ve eğitim genel gruba göre düzenleniyordu. Bu durumda üstün özelliklerde olan öğrencinin gelişmesi engelleniyordu. Diğer bakış açısı ve uygulamaya göre ise öğretmen, üstün özelliklerdeki öğrencilerin seviyesine göre eğitim ve öğretimi gerçekleştiriyordu ve diğer grubu kenara iteliyordu. Bu durum karşısında da genel olan kalabalık grubun göz ardı edilmesi söz konusu oluyordu. Enç, bu tutumun çoğunluğun zararına olduğunu ve onaylanamayacağını belirtmiştir. Bireysel farklılıkların bulunduğu eğitim sistemimizde standart programların uygulanması hem alt hem de üst seviyedeki öğrencilere hitap edemeyebilmektedir. Bunun sonucunda da alt seviyedeki öğrenciler ezilirken, üst seviyedeki öğrencilerin de sönmeye tabi tutulabileceği ifade edilebilir.

Bir öğretim uygulaması, hedef kitlesi olan öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, toplumsal ve fizyolojik özelliklerini ve bu özelliklere dayalı gereksinimlerini dikkate alabildiği ölçüde başarılı olabilecektir (Kuzgun, 2004:4). Özellikle de üstün yetenekli olarak nitelendirdiğimiz çocuk/öğrencilerin, toplumun gelişim ve kalkınma değeri olarak önemli bir yer tuttuğundan ve bireysel farklılıklarının göz ardı edilmemesinin gerekliliğinden söz edebiliriz.

Bireysel farklılıklarının öneminden, bu durum göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesi gereken öğretim sisteminden ve toplum için kaybedilmemesi gereken değerler olarak bahsettiğimiz üstün yetenekliliğin ne demek olduğuna bakılarak, üstün yetenekli öğrenci çocuklara ilişkin çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır. Bazı araştırmacılar dar bir kapsamla konuya yaklaşmakta ve sadece geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 140 ZB ve yukarıdaki çocukları ele alarak tanımlamaktadır. Ele alınan bu ZB (Zekâ Bölümü) tabanını genellikle araştırmacılar, kendi amaç ve araçlara göre düzenlemektedirler. Üstün yeteneği belli bir ZB ile tanımlamanın çeşitli sakıncaları olduğu artık ortaya çıkmıştır. Konuya geniş bir perspektifle yaklaşan araştırmacılar ise, anlığın çeşitli boyutları yanında anlaksal olmayan alanlardaki yeterliği de üstün zekâlılık kapsamı içine almaktadırlar. Böyle bir yaklaşımda çocuğun akademik ve anlaksal alanlardaki yeteneği kadar toplumsal ilişkiler, yaratıcılık, önderlik, vb. alanlardaki yetenekleri de dikkate alınmaktadır. Tanımlamada

bu yaklaşımı savunanlar, üstün zekâlı çocuğu yukarıda söz konusu edilen alanlardan bir ya da bir kaçında yaşdaşlarına göre üst % 10'da bulunan çocuklar olarak tanımlamaktadırlar (DeHaan ve Havinghurst, 1965, Akt. Ataman, 1982:337).

Bu tanımlamalardan da anlaşılabilceği gibi bu öğrencilerin eğitim ve öğretimi normal öğrencilere göre farklı olmalıdır diyebiliriz. Geçmişten günümüze baktığımızda da bu farklılığı gerçekleştirebilmek için çeşitli çalışmalar yapıldığı ve birçok adım atıldığı görülmektedir. Türk tarihinde “Enderun” buna bir örnektir.

Enderun bir müessesedir. Buradaki eğitimle imparatorluğun yönetici sınıfı yetiştirilir. Büyük kısmı itibariyle gençlerin, burada eğitilip üstün bir sınıf meydana getirdiği görülür (Ortaylı, 2007:175). Bugün birçok gelişmiş ülkedeki üstün yeteneklilerin eğitimine kaynak olan Enderun, 600 yıllık bir imparatorluğun, yönetim, bilim ve sanat kadrolarını oluşturmuştur (Dönmez, 2004:70).

Deri (2010)' ye göre; Osmanlı'yı cihan devleti yapan kurumların en başında bu Enderun Mektebi gelir ki, Osmanlı Devleti'nin ihtiyaç duyduğu devlet adamı kadrosu bu mektepten yetişirdi. Bu eğitim sistemi sayesinde mezunlar birçok alan hakkında gerekli temel bilgileri öğrenirken, kendi yeteneklerini ve ilgi alanlarını belirleyip o alanlarda uzmanlaşma imkânına da sahip olabiliyordu. Bu mektepte, kapatılana kadar geçen süreçte 63 sadrazam, 3 Şeyhülislam, 23 kaptan-ı derya, çok sayıda Kubbealtı Veziri, Defterdar, Beylerbeyi, Sancakbeyi, Yeniçeri Ağası, Mimar, Nakkaş, Ressam, Minyatür Ustası, Hattat, Musikişinas, Kâtip, İmam, Müezzin, Müverrih, Şair, Âlim, Hanende vb. yetişmiş ve uzun yıllar başarıyla hizmet etmişlerdir. Amerikalı ünlü eğitimci Andreas Kazamias'ın, Platon'un idealindeki okul olarak nitelediği Enderun, tarihçi Mustafa Armağan'ın da tam bir isabetle ifade ettiği gibi “Üstün Yetenekliler Fabrikası”ydı. Gerçektende kişinin yeteneklerine değer verip onları en iyi biçimde geliştiren Enderun Mektebi, Türklerin düzenli, kendine özgü bir eğitim sistemini kurup başarılı sonuçlar aldıklarını göstermekte ve dünya eğitim tarihinde de önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda Enderun Mektebi, üstün yeteneklilerin eğitiminde “dünyadaki ilk sistemli eğitim” örneğini oluşturmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun sona ermesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla üstün yetenekli bireylere aynı şekilde önem verilmeye devam edildiği görülmektedir.

Cumhuriyet tarihimize baktığımızda da üstün ve özel yetenekli bireylerin eğitimlerine önem verildiği görülmektedir. Yapılan çalışmalara kısaca göz attığımızda karşımıza şunlar çıkmaktadır:

- 1948 yılında çıkarılan yasa
- 1950 yılında özel eğitimin MEB'e devredilmesi
- 1956' da 6660 sayılı yasanın çıkarılması
- Fen Liseleri
- Özel Sınıflar oluşturulması
- 1416 sayılı kanun
- TÜBİTAK
- Anadolu Liseleri (Dönmez, 2004:70).

Tarihimize baktığımız zaman üstün yetenekli ve üstün zekâlı öğrenciler için yapılmış pek çok çalışma görebilmekteyiz. Sonuçta toplumu kalkındırabilecek olan beyinleri ne denli kapsamlı yetiştirebilirsek toplumumuzun da o denli gelişim gösterebileceği söylenebilir. Üstün yetenekli bireylerin eğitimi adına yapılan son adım, ülkemizde her geçen yıl sayısını artıran Bilim ve Sanat Merkezleri'dir.

Bilim ve Sanat Merkezleri, ülkemizin mevcut ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitim şartları dikkate alınarak, daha fazla sayıda üstün yetenekli çocuğa en uygun modellerle ulaşılabilmesi için, farklı ülkelerde uygulanan modeller incelenmiş, uygulanabilirlikleri tartışılmış ve ülkemiz şartlarına uygun yeni bir model olarak geliştirilmiştir (Dönmez, 2004:71).

Üstün yetenekli çocukların gelecekte önemli rollerde bulunabilmeleri için öncelikle erkenden keşfedilebilmeleri gerekmektedir. Kimi çocuklar yetenekleri sayesinde kendisini hemen fark ettirebilirken, kimi çocukların yetenekleri de bazı

sebeplerden dolayı fark edilemeyebilirler. Toplumlarda geçmişte bu şekilde gizli kalmış olan yetenekler bulunabilir. Sosyal, ekonomik ve kültürel seviyesi düşük ailelerde, çeşitli sebeplerle okula gidememiş ya da okuldan ayrılmış çocukların fark edilebilmesi de güçtür. Hatta gerçek yetenekleri görülemeyip tam tersi şekilde damgalanmış olanlar da vardır. Galton, Churchill, Edison bu gibiler için verilebilecek örneklerdendir. Bu bakımdan üstün yeteneklilerin seçimi önemli bir konu olmaktadır (Özsoy ve diğerleri, 1996:131).

Bir toplumun kalkınması, gelişmesi, ilerlemesi söz konusu olduğunda, bunların gerçekleşmesini sağlayan kişilerin, zekâ ve yetenek olarak genel kalabalığın içindeki bir avuç üstün yetenekli insanların olduğu söylenebilir. Okullarda nasıl olsa öğreniyorlar düşüncesi ile kenara itilebilen, yetenek ve zekâlarını gösteremeyip görmezlikten gelinebilen üstün yetenekli bireylerin, erken keşfedilmesi ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanması göz ardı etme lüksümüzün olmadığı söylenebilir.

Olumlu ve olumsuz yönleri ile çağdaş uygarlığın ve kültür mirasımızın öncelikle sayısı çok az olan bu tür insanların beyninin ürünü ve elinin emeği olduğu kuşku götürmez. İnsanın refah ve güvenliğine geniş ölçüde katkı yapan bütün önemli buluşlar ve yaratılar bir avuç dâhinin eseridir. Hatta tarih öncesinde gerçekleştirilen hayvanların evcilleştirilmesi, tarım, yelken, tekerlek, yazı gibi yaratıcısı bilinmeyen önemli keşifler de o çağdaki ortalama yetenek ve zekâyâ sahip insanının buluşları olamaz. Kuşkusuz bunları da çağdaşlarına yetenekçe hayli üstün olan ilkel insanlar gerçekleştirmiştir (Enç, 1981:199). Geçmişten günümüze kadar bu üstün yetenekli insanların katkısı sayesinde toplumlar gelişim gösterebilmiş ve uygarlığa kavuşmuşlardır diyebiliriz. Bu nedenledir ki, üstün yeteneklere sahip olan ender sayıdaki bireylerimizin, erken teşhisi ve eğitimi de onların seviyelerini artırmak, toplum için yaratıcı fikirler sunabilen ve toplumda lider bireyler olarak yetişebilmelerini sağlayabilmek için önemlidir.

1.2. Problem Durumu

Bilim ve Sanat Merkezi, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur (BSM Yönerge, 2007, Madde 21). Üstün yetenekli çocuklar ne kadar erken tespit edilebilirse onların yeteneklerini en üst düzeye çıkarmalarına da o derece katkı sağlanmış olacağını ifade edebiliriz. Bilim ve Sanat Merkezleri'nin de bu amaç doğrultusunda uygulamaya konulmuş olduğu söylenebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 25.10.2001 tarih ve 370 sayılı kararı ile yürürlüğe giren Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesinin belirlediği eğitim modeli: "Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün ve özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamaktır" (Davaslıgil ve diğerleri, 2004:74).

Yönergenin 6. maddesine göre merkezlerin amacı: Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin; Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı ve çocuk hakları ve uluslararası sözleşmesine uygun olarak haklarını savunabilen, sağduyulu ve sorumluluk sahibi bireyler olmalarını; yeteneklerini ulusal ve toplumsal olarak kullanabilecek şekilde gelişmelerini; erken yaşta yeteneklerinin geliştirilerek kapasitelerini en üst düzeyde kullanabilmelerini; iş alanlarında ihtiyacı karşılayabilecek yeni düşünceler üretebilmelerini ve teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmelerini; kendilerine sunulan imkânlar, şartlar ve fırsatlar ve oluşturulan ortamlar doğrultusunda sorunları çözmeye yönelik projeler gerçekleştirebilen bireyler olmalarını sağlamaktır (BSM Yönergesi, 2007). Böylece ülke kalkınmasında önemli adımlar atabilecek yeterlilikte bireyler yetiştirerek, toplum adına onların yaratıcı ve üretici güçlerinden faydalanabilmenin amaçlandığından bahsedilebilir.

Kuşkusuz durumu ne olursa olsun her insan üstün bir değerdir. Toplumun en kıymetli güç kaynağı da kuşkusuz insandır. Bu kaynağın kaymak tabakası ise üstün yeteneklilerdir. Gereğince ve zamanında teşhis edilememek, ihtiyaçlarına en uygun eğitimin sağlanamaması gibi nedenler yüzünden bu nitelikte olan bir yeteneğin ortalama yetenek yığını içinde kaybolması her toplum için telafisi mümkün olmayacağı açıktır. Bu olumsuz ihtimali önlemek için de bu durumdaki çocukları, en güvenilir yollardan küçük yaşlarda teşhis etmek ve durumlarına en uygun olan eğitim ortamı içinde yetiştirmek her toplumun bugün en önemli sorunlarından birisi durumuna girmiştir. Enderun gibi bir örnekle bu durumda olanların özel eğitiminde öncülük etmiş olan ülkemiz için de bunun gereği ve önemi küçümsenemez (Enç ve diğerleri, 1981:199). Toplumlar için üstün yetenekli bireylerin değeri bu kadar yüksek iken eğitimlerinin de öneminin de gözden kaçmaması gerektiği söylenebilir.

Başöğretmenimiz M. Kemal Atatürk, üstün yetenekliler hakkında görüşünü: *“Dahi odur ki; ilerde herkesin takdir ve kabul edeceği şeyleri ortaya koyduğunda herkes onlara delilik der.”* ifadesi ile dile getirmiştir. Bu sözle üstün yeteneklilerin farklı olduklarını vurgularken bize de bu insanların eğitime önem vermemiz konusunda ışık tutmuştur. Toplumun kalkınması ve gelişmesi için, içerisinde bulundurduğu üstün beyin gücünü en verimli şekilde yetiştirilmesinin gerekliliğinin göz ardı edilmemesi gerektiğini söyleyebiliriz. Üstün niteliklere sahip olan beyin gücünün gelişimi bir toplum için can damarıdır denilebilir. Bu nitelikte öğrencilerin tespit edilip, ihtiyaç duydukları şekilde eğitim almaları gerekebilmektedir. Günümüzde bu görevi Bilim ve Sanat Merkezleri'nin üstlenmiş olduğu görülmektedir. Bu çalışma, üstün yetenekli öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve yaratıcılık gelişimleri adına çalışmalar yapan 'BİLSEM' lerin amacına uygun işleyişinin araştırılması ve öğrenilmesi açısından önemli görülmüştür. Böylece ülkemizdeki üstün neslin eğitimi adına, kurumlara bir ışık tutarak daha iyi çalışmasını sağlayabileceği düşünülmüştür. Sonuçta toplum için kaçınılmaz değere sahip olan üstün yetenekli öğrencilerimizin daha iyi yetiştirilebilmesi, toplumumuzun gelişiminde de olumlu yansımalar sergileyebilecektir.

1.3. Problem Cümlesi

Bilim ve Sanat Merkezleri'nin amacına uygun işleyişinin burada görev yapan öğretmenler tarafından değerlendirilmesi.

1.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın alt problemleri şu şekildedir:

1. Bilim ve Sanat Merkezleri'nin amacına uygun işleyişi hakkında burada görev yapan öğretmenlerin görüşleri;
 - a. Bilişsel ve duyuşsal gelişim
 - b. Yaratıcılık gelişimi boyutlarında nelerdir?

2. Bilim ve Sanat Merkezleri'nin amacına uygun işleyişi hakkında burada görev yapan öğretmenlerin görüşleri;
 - a. Cinsiyetlerine,
 - b. Öğrenim durumlarına,
 - c. Hizmet yıllarına,
 - d. BİLSEM'lerdeki hizmet yıllarına,
 - e. Mezuniyet durumlarına göre farklılık gösteriyor mu?

3. Bilim ve Sanat Merkezleri'nin amacına uygun işleyişi hakkında burada görev yapan öğretmenlerin görüşleri arasında;
 - a. Bilişsel ve duyuşsal gelişim,
 - b. Yaratıcılık gelişimi boyutlarında bir ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Çağdaş bilgi toplumunda en önemli güç insan gücü olup bu da bireysel yeteneklere en üst düzeyde işlerlik kazandırmakla gerçekleşebilir (Davaslğil ve diğeri, 2004:22). Bu nedenle bu bireylerin iyi bir eğitimden geçmesinin ve kendilerini

keşfedebilmeleri adına ihtiyaç duydukları eğitimin verilebilmesinin gerekliliği ifade edilebilir.

Üstün yeteneklilik ortalamasının üzerinde bir kabiliyet, yaratıcı düşünme ve görev sorumluluğunun bileşkesi olarak tanımlanmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerde bu üç özellik mutlaka bulunmak zorundadır. Üstün yetenekli çocuklar bu üç özelliğe ve bunları geliştirebilecek potansiyele sahip bireylerdir. Bu çocuklar normal programlar yolu ile sağlanamayan geniş kapsamlı eğitim olanaklarına ihtiyaç duyarlar (Renzulli, Reis, 2010). Üstün yetenekli bireylerin eğitimleri gerçekleştirilirken onların bireysel olarak ihtiyaç duydukları bir sistem ile gerçekleştirebilme ve onlara yönelik bir program oluşturabilmenin önemi göz ardı edilmemelidir.

Kişinin yeteneğini en etkin bir biçimde kullanabilmesi için bireydeki yeteneklerin sistemli ve programlı bir şekilde geliştirilmesi gerekmektedir. Genelde yetenekli çocuklar yetenekten kaynaklanan yaratıcılık potansiyellerini geliştirmek için özel durumlara ihtiyaç duyarlar (Renzulli, 1999). Üstün yetenekli öğrenciler ilgi duydukları alanlardaki bilgiyi, yaratıcılıklarını kullanabilecekleri düzeyde almak isterler. Hâlbuki ülkemizde okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim programlarında konular genelde bilgi ve kavrama düzeyinde işlenir. Tamamlama ve destek kursları da okul programlarının tekrarı mahiyetinde olduğundan, bu programlar üstün yeteneklilerin özel öğrenme ihtiyaçlarını karşılayamaz. Geliştirilecek model; bu ihtiyaçlara cevap vermeli, öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamaya odaklanmalıdır (Boran, Aslaner, 2008:16-17). Üstün yetenekli bireylere yönelik, onların ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde bireyselleştirilmiş eğitimin sağlanabilmesinin önemi unutulmamalıdır.

Tüm bu benzer nedenler eğitimde özel ilgi ve yaklaşım gerektiren özel hedef gruplarının durumlarının incelenmesini, özel eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesini ve bu ihtiyaçlara uygun özel düzenlemelerin yapılmasını gerektirmektedir. Diğer bir deyişle eğitimin bütününde özel eğitimin önemini ve gereğini ortaya koymak bir zorunluluktur. Bu nedenle üstün yeteneklilerin eğitimde özel eğitim uygulamalarına önem ve öncelik verilmesi, bu alandaki hizmetlerin yaygınlaştırılması ve etkili biçimde uygulanması,

temel bir eğitim politikası alanıdır. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların özelliklerinin incelenmesi, niçin özel eğitime ihtiyaç duyduklarının anlaşılmasını kolaylaştıracaktır (Davashgil ve diğerleri, 2004:22). Böylece toplum içerisinde ayrıcalıklı özelliklere sahip olan üstün yetenekli bireylerin ihtiyaç duydukları şekilde eğitim almalarının sağlanabileceği ve yeteneklerinin ulusal kalkınmayı gerçekleştirebilecek şekilde geliştirilebileceği ifade edilebilir. Neticede az sayıda bulunabilen üstün yetenekli bireyler, bir toplumun gelişmesi için gereken beyin gücüne sahip olan nadir insanlardır diyebiliriz.

Ülkemizde üstün yetenekli bireylerin eğitimini Bilim ve Sanat Merkezleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın amacı; ülkemizde üstün yetenekli öğrencileri yetiştirmek ve geliştirmek amacı ile kurulmuş olan Bilim ve Sanat Merkezleri'nin amacına uygun işleyişinin bu merkezlerde görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre tespit edilebilmesidir.

1.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları, Varsayımlar

1.5.1. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma;

- Bu kurumlardaki öğretmenlerin demografik özellikleri;
- Bu kurumlardaki öğretmenlerin, Bilim ve Sanat Merkezi' ne devam eden öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal gelişimlerinin gerçekleştirilebilmesi hakkındaki görüşleri;
- Bu kurumlardaki öğretmenlerin, Bilim ve Sanat Merkezi' ne devam eden öğrencilerin Yaratıcılık gelişimlerinin gerçekleştirilebilmesi hakkındaki görüşleri;
- Bu kurumlardaki öğretmenlerin; Bilim ve Sanat Merkezleri'nin amacına uygun işleyişi hakkındaki düşünceleri ile sınırlıdır.

1.5.2. Araştırmanın Varsayımları

Hazırlanan anketteki sorular, araştırma kapsamını temsil eder ve araştırma sorularına cevap arar niteliktedir.

Kurumlarda alışan öğretmenler, anketlerdeki sorulara içten ve güvenilir cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

BÖLÜM II

ÇALIŞMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Kavramsal çerçeve bölümünde; araştırmanın konusu ile ilgili temel kavramlar, üstün yetenekli öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve yaratıcılık özellikleri, ülkemizde üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri ile bazı ülkelerdeki üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri ele alınmıştır. Bilim ve Sanat Merkezleri'nin işleyişi ve eğitim öğretim uygulamaları ile merkezlerin amaçları üzerinde durulmuştur.

2.1. Kavramsal Çerçeve

Tarih boyunca insanların yaşamlarını değiştiren, medeniyet dediğimiz gelişimi sağlayan, hiç şüphe yok ki üstün beyin gücüne sahip insanlardır. Yıllar boyunca insanların yaşamlarında bugünü daima dünden farklı kılan, birçok insanın hayret ve şaşkınlıkla seyrettikleri ve bahsettikleri, teknik, fen, bilim, sosyal ve eğitim alanında birçok değişiklikler ve gelişmeler olmaktadır. Toplum hayatında bu hızlı değişiklikler ve gelişimleri sağlayan kişiler o toplumumda üstün beyin gücüne sahip olanlardır. Ancak toplumun her üyesi ana baba, öğretmen olarak hepimizin zihnini meşgul eden, üstün yeteneklilerin kimler olduğu, bu bireylerin normallerden farklılıkları, bunları nasıl, ne zaman, hangi araç ve tekniklerle saptamanın mümkün olduğu ve bu bireylerin beyin gücünden nasıl faydalanılabileceği şeklinde sorular bulunmaktadır (Çağlar, 2004:111).

Özellikle 60'lı yıllardan sonra, dünyada üstün çocuklara gösterilen ilgide artışlar olmuştur. Bu ilgideki artışları yaratan başlıca faktörler arasında besin ve enerji kaynaklarının, gittikçe yok olması, kirliliğin artması, siyasi güç dengesinin korunmasındaki güçlükler gibi birçok dünya sorununun ciddiyetini insanların fark etmeleri ve bu tür ciddi sorunlara çözüm getirecek kesim olarak üstünleri görmeleri vardır. İnsan beyninin işleyişi ve gelişiminde çevrenin, bir yerde eğitimin nasıl etkili

olduğu anlaşıldıkça bu kesime götürülecek eğitim hizmetinin de ne denli önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bu gelişmeler zekâ hakkındaki görüşlerde de değişmelere yol açmıştır. 1960'lara kadar, genelde zekânın değişmez olduğu ve üstün bireylerin kalıtımsal donanımları nedeniyle, fazla bir eğitime gerek duymadan vaziyeti idare edeceklerine inanılmaktaydı. Oysa artık zekânın dinamik bir özellik gösterdiği, kullanıldıkça gelişeceği bilinmektedir. Araştırmalar, uyarıcı bir çevrenin beynin biyokimyasının olumlu yönde değiştirdiğini ve beyni destekleyip besleyen sinir hücrelerinin sayılarının arttığını göstermektedir (Davaslıgil, 2004:233).

Bu durum göstermektedir ki, toplum içerisindeki üstün yetenekli bireyler, toplumun kalkınması, gelişmesi adına büyük rollere sahiptirler. Bu bireylerin tespiti ve düzenli eğitimlerinin sağlanması da toplumun kazancı olarak görülebilmektedir. Bu sebeple onların eğitimlerinin de farklı ve özel olması gerektiği akla gelebilmektedir.

2.1.1. Üstün Yetenek Kavramı

İnsanlar pek çok bakımdan birbirlerinden farklıdırlar. Bireyler arasındaki farklılıklardan çoğu zaman ilk dikkat çeken fiziksel farklılıklardır. Ancak, bilindiği gibi, bireyler yalnızca fiziksel açıdan değil, zihinsel (bilişsel), psikolojik, toplumsal ve kültürel açıdan da birbirlerinden farklılıklar göstermektedirler. Bazı insanların uzun, bazı insanların kısa boylu olduğu; bazılarının fiziksel açıdan aile ve akrabalarına çok benzerken bazılarının hiç benzemediği; bazılarının sosyal bir yapıya sahipken bazılarının sosyal olmaması; bazen de aile fertlerinde bir yetenek gözlenmezken (resim, müzik, matematik vb.) çocuklarında bunlardan birinde üstün bir yeteneğin olması ilgi çekici konulardır. Biyoloji ve genetik bilimin gelişmesiyle bu konularda aydınlatıcı bilgilere ulaşılmıştır (Kuzgun, Deryakulu, 2004:1). Böylece kişiler arasındaki bireysel farklılıklar gün yüzüne çıkarılabildiği, gerçekleştirilen eğitimlerle gelişimlerine katkı sağlanır hale geldiği söylenebilir. Yetenekleri arasındaki farklılıklar tespit edilerek üstün yanları belirlenip uygun eğitimi alabilmeleri adına gerekli çalışmalar gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Örneğin, çoklu zekâ kuramı bireylerin farklılığını bireysel olarak ayırıştırıcı bir kuramdır.

Gardner, zekânın sadece iki yönü olmadığını savunmuştur. Böylece sadece matematikte ve dilde başarılı olanların değil, müzikte, sporda, dansa, iletişimde, doğada, resimde kendini gösterenlerin ve kendini iyi tanıyanların da zeki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çoklu zekâ kuramının amacı, eğitimde bireylerin neler yapabildiğinden çok neler yapabileceğinin düşünülmesidir. Gardner'ın çoklu zekâ kuramında yer alan zekâ türleri; Sözel/Dilsel Zeka, Mantıksal/Matematiksel Zeka, Görsel/Uzamsal Zeka, Müzikal/Ritmik Zeka, Bedensel/Duyudevinimsel Zeka, Sosyal/Bireylerarası Zeka, Özedönük/Bireysel Zekâ ve Doğa Zekâsıdır (Demirel, 2002:140-142). Eğitim sistemimiz içerisinde bu kuram uygulanabildiğinde, bireylere kendi yetenekleri doğrultusunda ihtiyaçlarına yönelik eğitim verilebilir. Kişileri yapamayacakları şeylerle uğraştırmaktansa yapabilecekleri alanın geliştirilmesi sağlanabilir. Sonuçta her insanın birbirinden farklı yanları ve farklı alanlarda gösterdikleri yetenekler söz konusudur diyebiliriz.

Hemen hemen her çocuğun akranlarına göre daha iyi ya da daha kötü olduğu özellikleri vardır. Kimisi konuşmada, kimisi yazmada, bir diğeri resim yapma ya da şarkı söylemede yaşitlarından daha iyidir. Çocukların bir kısmı ise akranları çeşitli işler başarırken hala temel bazı becerileri kazanmada büyük güçlüklerle karşı karşıyadırlar. Kimileri de yaşının çok üstünde yetenekler sergileyebilir. İşte aynı bu örnekte olduğu gibi yetenek dağılımı açısından da çocukların büyük çoğunluğunu üç gruba ayırabiliriz. Ortalama, ortalama üstü ve ortalama altı. Ortalama öğrenme gücü olanlar, ortalama üstü öğrenme gücü olanlar ve ortalama altı öğrenme gücü olanlar. Bu üç ana grup dışında çok küçük sayıda oldukça ağır ve güç öğrenen öğrenciler olduğu gibi bu küçük sayıya eşit bir grup çocuk da oldukça ileri öğrenme düzeyine ulaşmıştır ki bunlar “Üstün Zekâlı” ya da “Üstün Yetenekli” çocuklar olarak tanımlanır (Ataman, 1982:335).

Diğer bir tanımla; kendi yaşına, çevresine veya deneyimlerine göre karşılaştırıldığında gözle görünür bir şekilde yüksek derecede bir performans sergileyen ya da potansiyelini gösteren genç ve çocuklara üstün yetenekli denir (US Department of Education, 1993).

Üstün yetenekli bireyler adına 1. Özel Eğitim Konseyinde gerçekleştirilen tanıma göre üstün yetenekliler; genel ve/veya özel yetenekleri açısından, yaşitlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir. Üstün yetenekliler, bu yeteneklerini geliştirmede, normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklılaştırılmış programlara ihtiyaç duyan gruptur. Üstün yeteneklileri diğer bireylerden ayıran özellikler genellikle şu şekilde verilebilir:

- İleri düzeyde zihinsel yetenek,
- Çeşitli alanlarda özel yetenek,
- Duyarlılık ve yaratıcılık
- Yoğun motivasyon (1. Özel Eğitim Konseyi, 1999:225).

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi adına faaliyet gösteren Bilim ve Sanat Merkezleri' nin yönergesindeki tanıma göre de üstün yetenekli çocuk/öğrenci: “Zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşitlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuk/öğrencileri” ifade eder (BSM Yönergesi, 2007, Madde 4/j).

Netice itibari ile zekâsı akranlarına nazaran daha ileri seviyelerde olup becerileri onlardan beklenenden daha üst düzeyde bulunan, ayrıcalıklı yetenekleri ile ön plana çıkabilen bireylerin “üstün yetenekli” olduklarını söyleyebiliriz.

2.1.2. Üstün Yetenekli Bireylerin Özellikleri

Üstün yetenekli öğrencilerin toplumdaki yeri ve önemi göz önünde bulundurulduğunda, bu çocukların erken yaşta tespit edilerek eğitimlerini ihtiyaç duydukları şekilde alabilmelerinin sağlanmasının önemi ve ne kadar erken yaşta keşfedilirlerse o kadar verimli yetişebilmelerinin mümkün olabileceği göz ardı edilmemelidir. Sonuçta bireyler arasında bireysel farklılıklar vardır ve bu farklılıklar göz önünde bulundurularak eğitimleri sağlanmalıdır.

Ailelere göre her çocuk belirli alanda özeldir ya da yeteneklidir. Fakat üstün yetenekli çocuklarda çocuğun gelişimi diğer akranlarına göre daha belirgin bir şekilde gelişmiştir. Sıklıkla bu yetenek özel bilişsel, duygusal ve fiziksel alanda görülmektedir. Üstün yetenekli çocuklar genellikle yeteneklerinde zaman açısından uyumsuzdur, örneğin gelişim olarak yaşlarına göre daha belirgindir fakat davranışsal olarak yaşlarının sergilediği davranışları sergileyemeyebilir (www.dunhamacademy.com). Dünyadaki üstün yeteneklilerin okul hayatları buna örnek olabilir. Ünlü Amerikalı Thomas Edison ise gönderildiği ilkokulun öğretmenince “tutuk kafalı” diye damgalanmış ve okuldan alınarak tecrübeli bir öğretmen olan annesi tarafından evinde öğrenim görmüştür. Hume, öğretmenleri ve okul arkadaşlarınca “aptal” olarak nitelendirilmiştir. Uzun süre Amerikan Katolik kilisesinin başı olan piskopos Spelman da öğretmenlerince “akılsız” diye tanılanmıştır. Yoder’in, elli ünlü büyüğün çocukluk hayatı üzerinde yaptığı inceleme de bunlardan önemli bir kısmının gittikleri okulların öğretmenlerince “çok üstün yetenekli” olarak teşhis edilmediklerini söylemektedir. Hatta bazılarının öğretmenleri ve arkadaşlarınca sevilip istenmediği de anlaşılmaktadır (Enç, 2004:17). Bu örnekler de bize gösterebilmektedir ki üstün yetenekli bireylerin doğru tanılanabilmesi büyük bir öneme sahiptir.

Üstün yetenekli bireylerin tanılanmasında, kesin bir sınırlama gerektiren zekâ bölümü kullanılarak sınıflandırma yapılmaktadır. Ülkemizde bu sınıflandırma için gerekli ölçümleri, Rehberlik Araştırma Merkezleri yapmaktadır ve bireylerin zekâ alanı belirlenmektedir. Üstün özel yetenek günümüzde çoklu zekâ kuramına göre, bilişsel, dil, sosyal, sanat, yaratıcılık, liderlik ve motor alanda, yaşlarına göre üst seviyede olma durumuna göre gruplandırılmaktadır. Ayrıca üstün zekâlı ve üstün yetenekli bireylerin sınıflandırılması normal dağılım eğrisi dikkate alınarak zekâ bölümü rakamlarıyla yapılmaktadır. Buna göre:

- Zekâ bölümleri 110-130 arası olanlar üstün zekâlı bireyler,
- Zekâ bölümleri 130 ve daha yukarısı olanlar çok üstün zekâlı ya da dahi bireyler,
- Zekâ bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik, fen ve teknik gibi alanlarda yaşlarından belirgin ölçüde üstün olanlar özel yetenekli bireyler,

- Genel olarak zekâları ortanın üstünde olup da müzik, resim ve diğer güzel sanatlar ile fen ve teknik alanlarda objektif ölçülerle yaşitlarının %99' undan üstün olanlar üstün özel yetenekli bireyler, olarak kabul edilmektedir (Doğru, Saltalı, 2009:50-51).

Üstün yetenekli çocuklar, normal zekâyâ sahip çocuklardan farklı kabul edilir. Bu çocuklar bedensel, zihinsel, sosyal, kişisel ve mesleki yönden üstün özelliklere sahiptirler. Bu üstün yanlarını tespit edebilmek için de uzmanlar ilmi teknikler ve çeşitli ölçekler kullanmışlardır. Kullanılan bu standart test, ölçek ve teknikler kısaca şöyledir:

- Çeşitli grup ve bireysel zekâ testleri
- Dile dayanan zekâ testleri
- Dile dayanmayan, dili gerektirmeyen zekâ testleri
- Standart bilgi ve başarı testleri
- Kişilik testleri ve envanterleri
- Sosyal olgunluk testleri
- Teorik, ekonomik, estetik, politik ve dini ölçekler
- Sosyometrik teknikler
- Vaka incelemeleri (Çocuğun gelişim tarihçesi ve aile geçmişi incelenerek)
- Çeşitli kişisel kayıtların incelenmesi
- Anketler
- Gözlemler (Çağlar, 2004:112)

Ranzulli' ye göre üstün yetenekli öğrencilerin seçiminde “three-ring” kuralı uygulanır. Bu kural:

- Ortalama yeteneğin üzerinde olması,
- Verilen görevi yerine getirebilmesi
- Yaratıcılık olmak üzere üç ana başlıktan oluşur (Renzulli, 1984:71).

Öğrencilerin üstün yetenekli olarak tanımlanmasında farklı bir bakış açısı da Ford'dan gelmektedir. Ford'a göre, üstün yetenekli eğitimine dâhil olan çocukları

tanılamada ele alınacak kriterler, öğretmen eğitiminden ve şehir hayatından yoksun kalmış çocuklar için aynı olmamalıdır. Durumlara göre farklı kriterler belirlenmelidir (Ford, 1998). Neticede çocukların gelişimi aile ve sosyal çevreye göre farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca aile ve sosyal çevrenin zekâ gelişiminde etkili olduğu söylenebilir. Bu durumda daha üst seviyede sosyal gelişimden yoksun kalmış, kırsal kesimde yetişmiş olan çocuklara farklı kriterler belirlenmesi de uygun görülebilmelidir.

2.1.2.1. Üstün Yetenekli Bireylerin Bilişsel ve Duyuşsal Özellikleri

Üstün yetenekli bireyler akranlarına göre daha farklı özellikler taşıyabilmektedirler. Onların bilişsel ve duyuşsal gelişmişliklerinin de yaşlılarından ayırt edici seviyede bulunduğunu söyleyebiliriz. Onların beyin gücünün gözlemlenebilmesi ve ölçülebilmesi adına farklı görüşler bulunabilmektedir.

Beyin gücünü ölçecek ilk aracı geliştiren A. Binet, yeterli yapım gücü ya da zekâyı yansıtan davranışların üç temel özelliği bulunduğunu belirttikten sonra bunları şöyle sıralamaktadır:

1. Verilen talimatı kavrama ve onu izleme yeterliği,
2. Davranışları, istenen belirli sonuçları sağlayabilecek biçimde düzenleyip yöneltebilmek,
3. Davranışlarını eleştirip durumun gereklerine göre değiştirebilmek (Enç, 1973:78).

Son yıllarda yapılan araştırmalar ‘Üstün yetenekli’ öğrenci kavramını daha da belirginleştirmiştir. Dr. Karen Rogen Rogers üstün yetenekli 241 çocuğa yönelik yaptığı bir araştırmada öğrencilerin özelliklerine yönelik olarak aşağıdaki sonuçları elde etmiştir (Akt: Karaca ve Sezginsoy, 2005, Akt: Bildiren, Uzun, 2007:32)

Tablo1: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri

<p>% 99,4 ü hızlı öğreniyor</p> <p>%99,3'ü geniş bir kelime hazinesi var.</p> <p>%99,3'ünün mükemmel bir hafızası var.</p> <p>%99,3'ü mantığını çok iyi kanıtlıyor.</p> <p>%97,9'u çok meraklı</p> <p>%96,1' yaşlarına göre çok olgun</p> <p>%95'9'unun mükemmel bir espri anlayışı var</p> <p>%93,8'i gözlemlene yeteneğine sahip</p> <p>%93,5'i başkalarına karşı merhametli</p> <p>%85,3'ü çok okuyor.</p>	<p>%93,4'ünün renkli bir hayal gücü var.</p> <p>%92'9'u sayılar konusunda yetenekli</p> <p>%90,3'ü adalet ve dürüstlük kaygısı yaşıyor</p> <p>%89,4'ü bulmaca ve Legoları rahatlıkla yapıyor</p> <p>%88,4'ünün yüksek bir enerji seviyesi var</p> <p>%88,3'ü işlerinin mükemmel olması kaygısını yaşıyor</p> <p>%85,9'u ilgi duyduğu alanlarda azimli</p> <p>%84,1'i otoriteyi sorguluyor.</p>
---	--

Tablo 1' den yola çıkarak üstün yetenekli öğrencilerin bilişsel özelliklerinin yüksek derecede gelişmiş, bilgiyi kolaylıkla alabilen ve yorumlayabilen bireyler olduklarını söyleyebiliriz. Ayrıca duyuşsal özelliklerinin de yüksek değerlere ulaşmış olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

Cutts ve Moseley (2004)' e göre, fiziksel ve ruhsal uyum sağlamanın yüksek düzeyde olmasının yanında, yüksek yetenekli çocuklar, bazı entelektüel başarı ve süreçlerde de parlaklık gösterirler. Bu yetiler şöyledir:

- Sözcük hazinelerinin zenginliği ve sözcüklerin tam anlamlarıyla kullanırlar.
- Genelleştirme yapabilirler.
- Soyut düşünemeyecekleri yaşlarda bile soyut kavramları anlayabilir ve yorumlayabilirler.
- Problemler karşısında içgörü (insight) sahibidirler, tahmin yürütebilirler.
- Mantıksal ilişkileri görebilme ve bunlardan doğru sonuçlar çıkarabilme kudretine sahiptirler.
- Problem çözebilme yetenekleri gelişmiştir.
- Öğrenmeleri hızlıdır, çalışmaları çok çabuk bitirirler.

- İlgisi dâhilinde uğraştığı iş ne kadar uzun sürerse sürsün ya da zorlarsa zorlasın tamamlayana kadar vazgeçmez.
- Üstün zekâlı bir çocuk, genellikle, kendisinin ilerde kullanacağı materyali ezberlemekte ve onları, uygun aralıklarla istediği şekilde anımsamakta hiç güçlük çekmez.
- Önsezi sahibidirler.
- Mizah ve nükte yapabilme yetenekleri gelişmiştir.
- İlgilerin ve merakları zengindir; Tipik yüksek yetenekli bir çocuk, hemen her şeyle ilgilenir. O, sorduğu sorulara mutlak yanıtlar arar.
- Uyanıklık ve gözlelemeye doğal bir eğilimleri vardır.
- Yüksek yetenekli çocuk herhangi bir anda ne yapılması gerektiğini hemen sezer ve harekete geçerek durumu ele alır. Eğer harekete geçmek için ne yapması gerektiğini bilmiyorsa, zaman geçirmeksizin bilmesi gereken yola başvurur.
- Eleştirici muhakeme yeteneklerine sahiptir
- Hizmet etme arzusundadırlar.

Üstün zekâlı çocukların sınıf hocalarından gelen raporlar, bu öğrencilerin, birçok şekilde hemen herkese yardım etme özelliklerini açıklamaktadır. Çoğu kez bu tür çocuklar, kendi ödevlerini göreceli olarak çabuk bitirdikten sonra diğer öğrencilere yardım etmek isterler. Sınıfta genel gereksinimlerde de yer alırlar. Yardıma ihtiyaç duyulduğunda böyle bir öğrenci hemen destek olmak ister (Cutts, Moseley, 2004:63-77).

Halk arasında üstün zekâlı ve yeteneklilere karşı yanlış bilgi ve düşünceler vardır. Tabi bu düşünceler değiştirilebilir niteliktedir. Kamu bu çocuklarda davranış ve ruhsal bozukluklar olduğunu düşünmektedir. Ayrıca bu çocukların çabuk geliştiklerini ancak gelişimlerinin çabuk söndüğünü de düşünmektedirler. Ayrıca aşırı hareketli olup, sıksa, iri kafalı ve çelimsiz oldukları kanısı vardır. Uyumsuz olup tek başlarına oynamaktan hoşlanırlar. Her ortamda yetişebilecekleri gibi kardeşlerin en küçüğünün de üstün yetenekli olma olasılığının yüksek olduğu zannedilir. Bu çocukların ortamdaki insanları aşağılamaktan hoşlandıklarını ve bencil olduklarını zannederler. Bu çocukların

yetiştirildiklerinde ise seçkin bir sınıf yaratılabileceğini düşünürler. Sınıflarda inek olarak görülen öğrencilerin bu kişiler olduğu kanısı vardır (Akkanat, 2004:169-170). Bütün bunlar göstermektedir ki, insanlar üstün yetenekli bireyler hakkında yeterli bilgi ve birikime sahip bulunmamaktadır. Bunun sonucunda da üstün yetenekli bireyler belki de tespit edilememekte, aileler çocuklarının yeteneklerinin farkına varamamakta ve gerekli eğitimleri sağlanmadan arada kaynayıp gidebilmektedirler.

Üstün yetenekli çocukların kendi yaş düzeyindeki çocuklara oranla daha iyi beceriler göstermeleri beklenir. Örneğin; 3 yaşındaki bir çocuk 4-6 yaşındaki çocuğa göre bir çocuğa göre daha karmaşık cümleler kurabilir ya da 6 yaşındaki bir çocuk 8 yaşındaki bir çocuğa göre daha iyi okuyabilir. Genelde hem genetik hem de çevre etkisi ile üstün yeteneklilik gelişir. Araştırmalar üstün yeteneğin aile içerisinde geliştiğini gösterir. Üstün yeteneklilik genelde anne karnındayken başlar. İlk beş yıl çocuğun beyin gelişimi açısından çok önemlidir. Daha sonra aile ve sosyal çevrenin etkisi ile şekillenir. Üstün yetenekli çocukların tam tanılanmasının zor olmasının yanı sıra çevresel faktörlerde çocuğun yeteneğini ya da potansiyelini oluşturmada hayati bir rol oynar. Çocuğun ilgilenmediği bir konuda zorla eğitime çalışılması hem çocuk hem de aile açısından zararlı olabilir. Çocuk kendinden beklenen standartlara bile ulaşamayabilir (www.chy.com). Bireysel farklılık ve yeteneklerinin farkında olarak gereken eğitimi alabilmelerinin önemi görülmektedir. Çocuğun ihtiyaç duyduğu ve ilgilendiği alanda eğitim alabilmesi sonucunda gelişimi istenilen düzeyde gerçekleşebilecektir. Aksi durumda, çocuğun yeteneğinin ve ilgisinin kaybedilebileceği ya da beklenen verimin elde edilemeyeceğinden bahsedilebilir. Üstün yetenekli bireylerin farklı düşünme yeteneklerine sahip oldukları ve ufuklarının çok geniş olduğu düşünülerek eğitimlerinin gerçekleştirilmesinin gerektiği söylenebilir.

Zihinsel komplekslikleri dolayısıyla üstün yetenekli çocuklar evrende olayların nasıl gerçekleşebileceğine ilişkin ihtimalleri düşünebilirler. Aynı zamanda onlar, dünyanın kendi ideallerinden ne kadar uzakta olduğunu görür, derin hayal kırıklığı hisseder ve kimi zaman da ümitsiz olurlar. İlgiilerini başkalarıyla paylaşmaya çalıştıkları zaman, sıklıkla yalanlanma, küçük görülme, şaşkınlık ve düşmanlık gibi tepkilerle karşılaşır (Hökelekli, Gündüz, 2004:137). Çünkü ufukları, düşünceleri, bakış açıları

geniştir ve normal insanlardan daha farklı şekilde görüp yorumlayabilirler. Bu durumun da onların toplumdan sıyrılmalarına hatta dışlanmalarına sebep olabileceği söylenebilir. Bu sebeptendir ki daha fazla benimsenilmeye, düşüncelerini ifade edebilmeleri adına daha fazla cesaretlendirilmeye ihtiyaç duyabilirler. Onlara sahip çıkmakta bizim sorumluluğumuz dâhilinde görülmelidir. Neticede onların her türlü gelişiminde etken faktörün çevreden geldiği söylenebilir. Ahlaki yönden de güçlü olabilmeleri için özen gösterilmesi gerektiği de göz ardı edilmemelidir. Çünkü birçok yönden farklılıkları olduğu gibi ahlaki açıdan da farklılıklar gösterebilecekleri söylenebilir.

Üstün yetenekli bireylerin ahlaki yapılarına baktığımızda, üstün yetenekliler deneyiminin en önemli özelliği onların ahlâki duyarlılıklarıdır. Çocuk herhangi bir alanda özel yetenekler gösterse de göstermese de ahlâki duyarlılık üstün yeteneklilik deneyiminin doğasında mevcut olan bir özelliktir (Silverman, 1994, Akt: Hökeleli, Gündüz, 2004:13). Yüksek ahlâkî duyarlılıklarının bir sonucu olarak üstün yetenekli çocuklar başkalarına karşı empatik tavır, hoşgörü, başkalarına ve kendine karşı sorumluluk, dürüst bir tutum (herkese aynı standartlarla davranma); yardımlaşma; yaralıları, hor ve hakir görülenleri, sakatları, çaresizleri, hastaları ve kendi yalnızlıklarıyla perişan olmuşları düşünme; doğruluk, gerçeklik gibi yüksek ahlâki değerlere sahiptirler. Fakat bu değerlere sahip olan bireyler bunlara duyarsız bir ortamda itilip kakılma ve onlara sanki uyumsuz tiplermiş gibi davranılma riskiyle karşı karşıya bulunurlar (Hökeleli, Gündüz, 2004:133).

2.1.2.2. Üstün Yetenekli Bireyler ve Yaratıcılık

Yaratıcılık, yeni ya da kısmen yeni ama en azından iki kişi için değeri ve yararı olan fikir üretme ya da ürün geliştirme süreci olarak tanımlanabilir. Yaratıcı yetenek ise yeni ya da kısmen yeni, değerli ve yararlı fikir üretme kapasitesi olarak tanımlanabilir (Sak, 2009:31). Neticede yaratıcı yeteneğin sonucunda ortaya çıkan ürün çevresine fayda sağlayabilmektedir. Bu fayda da içinde bulunulan toplumun gelişebilmesi ve kalkınabilmesi için temel bir etkidir diyebiliriz.

Başarılarının ve başarısızlıklarının sorumluluğunu üstlenen ve sebat etmeleri halinde başarıya ulaşacaklarını bilenler, sonunda başarıyı yakalayacaklardır. Yaratıcı kişiler isteklerinde ısrarlı, güvenli, inatçı ve kolay kolay engellenemeyen kişilerdir (Scott, 1988, Akt: Davaslıgil, 2010). Bu ifade de görmekteyiz ki yaratıcı kişiler kararlılıkları ve sabırları sayesinde başarılı olurlar. Edishon'un ampülü bulmak için yaptığı deneme sayısının çokluğu buna örnek teşkil edebilir.

Yaratıcılık, Webster'ın yerinde belirtişiyile, yapma, varlığı ortaya çıkarma sürecidir (May, 2005:64). Bir başka deyişle yaratıcılık, bilinci yoğunlaşmış insanın kendi dünyasıyla karşılaşmasıdır (May, 2005:76). Yaratıcı zekâ, yeni fikirler geliştirme, sorunları orijinal yollarla çözme ve hayal gücü, davranışlar ve verimlilik açısından başkalarından üstün olma yeteneğidir (Buzan, 2003:12).

Yaratıcılık eş ve zıt anlamlıları birlikte düşünmeyi içerir. Verileri akıllıca düzenleme, esnek yaklaşımlarla problemi çözme ve ortaya özgün bir ürün koyma yaratıcılıktır. Genel olarak yaratıcılık; sorunlara, aksaklıklara, bilgi eksikliklerine, kayıp öğelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma, güçlüğü tanımlama, güçlüğe çözüm arama ve kestirimde bulunmak olarak tanımlanmaktadır (Torrance, 1966, Akt: Özden, 2000:122). Yaratıcılık sayesinde, sorunlar çözüm bulabilmekte, yeni ürünler ortaya çıkabilmekte, gelişim ve ilerleme gerçekleşebilmektedir. Yaratıcılık uyumsuzlukları ortadan kaldırabilme, toplumda duyulan ihtiyaçlara karşılık bulabilme, yaşamı kolaylaştırabilme adına temel adımdır diyebiliriz.

Yaratıcı düşünebilen bireyler de, toplumun temel taşları, dev adımlarıdır. Yaratıcı düşünebilmeye sahip bireyler, gelişebilme ve kalkınabilme adına kullanılabilir en büyük silahtır. Mühim olanın da bu silahı yerinde ve doğru kullanabilmek olduğu da söylenebilir. Neticede bir yeteneğin verim alınabilecek şekilde kullanıldığında amacına hizmet etmiş olabileceğini söyleyebiliriz. Laborit (1996), insanın alet yapan bir hayvan olduğunu söylemiş ve insanın dünya konusundaki bilgisini bilimsel olarak arttırmasaydı, hâlâ yontma taş çağında olacağını belirtmiştir. Üstelik insana özgü olgu çakmaktaşını yontmanın değil, çakmaktaşını yontunca insan yumruğunun çok daha etkili olacağını düşünebilmenin olduğunu vurgulamıştır.

Gerçekte, birey insan bir yandan belleğin, onu yalnız kendininkine değil, dil aracılığıyla, insan türünün geniş zamanına bağlayan bilinen olgu ve ilişkilerin yarattığı bilgiyle belirlenmiş bir düzendir; öte yandan, belleğinde toplanmış bilgilerin karışımı ve özgün yeniden yapılanmasıyla, yani *yaratıcı imgelemi*'yle belirlenmiş bir varlıktır. Bu düzenek, birkaçını sıraladığımız etkenlerin buyruğundadır ve temel ereği bilinmeyenin tanınması, başka bir deyişle buluşturudur. Buluş, onun tutucu biçimde varlığını sürdürmesini değil, evrim geçirerek etkinlikte bulunmasını sağlayacaktır (Laborit, 1996:34). Buluşu gerçekleştirebilmek için de bilgilerini derleyip yeniden yapılanması sürecinin öneminden de bahsedilebilir.

Yaratıcı düşünme sürecinde bireyler yeni fikirler üretirler; var olan fikirleri yeniden biçimlendirirler; problemleri alışılmışın dışında çözerler ve kalıpların dışında düşünürler (Sak, 2009:31). Yaratıcı düşünmenin yanı sıra eleştirel düşünme de problemlerin çözümünde önemli rol oynayabilmektedir.

Eleştirel düşünme, öncelikle karmaşık durumların ve olayların anlaşılması ve çözümlenerek bir karara bağlanması sürecinde gerçekleşen zihinsel işlemlerdir. Sözü edilen zihinsel işlemler, sorgulama temelinde akıl ve mantık yürütmeye dayalı işlemlerdir. Bilgiyi, olgular arasında ilişki kurmayı, ortaya atılan savların gerçekleştirilmesini, soruna çeşitli açılardan bakılmasını zorunlu kılar (Özdemir, 2008:20). Bunların yanı sıra birde yetenek kavramı vardır. Yeteneklilik ile yaratıcılığı karıştırmamak gerekir.

Yetenek nörolojik karşılıklara sahip olabilir ve bireye “verilen” bir şey gibi ele alınabilir. Bireyin, kullansa da kullanmasa da, yeteneği olabilir; yetenek bireyde şu ya da bu olarak ölçülebilir. Ancak, yaratıcılık sadece edimde görülebilir (May, 2005:67).

Genellikle, teknoloji ve endüstri alanlarında yaratıcılık ölçütü verim/ürün olmaktadır. Burada yaratıcılık tıpkı zekâ ya da kişilik özellikleri gibi kişiler arası dağılımında tek ya da çok yönlü olarak kabul edilmektedir. Verim ya da yapıtlarda

orijinalite görüldüğünde, kişi yaratıcılık niteliğinin bir kısmını kanıtladığından yaratıcı sınıfına sokulabilir (Yavuz, 1989:10)

Yaratıcı sorun çözme süreci aşağıda verilen yöntemleri içerir:

1. Olayı saptama
 - a) Sorun tanımlama, sorunu bulma ve açıkça belirtme,
 - b) Hazırlık, verilerin toplanması ve çözümleme (analiz)
2. Fikir bulma
 - a) Düşünce üretimi, ipuçları verebilecek deneyimlere girişim,
 - b) Düşünce gelişmesi, düşünceler arası bir seçim yaparak, bazen ekleyerek bazen çıkartarak, değiştirme, birleştirme yolları ile tekrar süreçlendirme.
3. Çözüm getirme
 - a) Değerlendirme, deneme çözümlerini testlere vurarak gerçekleştirme
 - b) Benimseme (adaption), son çözüme karar verme ve tamamlama (Yavuz, 1989:39).

Diğer bir ifade ile yaratıcı düşünme ve öğrenme aşağıdaki gibi yetenekleri içerir:

- Değerlendirme (zekâ problemleri ve eksik parçaları bulma gibi durumlarda)
- Üretkenlik (akıcılık, esneklik, orijinallik gibi durumlarda)
- Herhangi bir şeyi tekrar tanımlayabilme (Torrance, Goff, 2010).

Yaratıcı bireyler genelde kendilerini kabul etme eğilimi gösterirler ve diğerlerinin görüşlerinden çok fazla etkilenmezler, yargılarında bağımsızdırlar, otonomdurlar, yani bağımsız bir şekilde kendilerini idare edebilirler, öz güvenleri yüksektir, deneyime açıktırlar, duygu ve düşüncelerini bastırma eğiliminden kendilerini büyük ölçüde arındırmışlardır, içten denetimlidirler (Davashgil, 2010).

Yaratıcı tutum ve davranışları Yıldırım (2002), aşağıdaki gibi bir tabloda göstermektedir.

Tablo 2: Yaratıcı Tutum ve Davranışlar

YARATICI TUTUM VE DAVRANIŞLAR							
Odaklanma	Farklılık	Yargılama	Esneklik	Spontanlık	Kavram	İlişkilendirme	Hayal Gücü
Sınırlar	Özgüven	Doğru yanlış	Kalıplar		Görsel düşünme	Beyin	Hayali deney
Kaniksama	Mükemmellik	Belirsizlik	Değişik açılar		Dil	Benzerlik	Motivasyon
Özdisiplin		Karmaşa	Değişik yöntemler		Bileşke sembol	Boyutlar	Güçlük
Gerilim		Çabuk	Sezgi				
Yakalama		başarma	Mizah				

Özden' e (2000) göre; üstün zekâ ile yaratıcılık arasında bir paralellik olduğuna ilişkin bir kanaat vardır. Bu hem doğru hem yanlıştır. Araştırmalar, üstün beyin gücü ve yaratıcılık arasındaki ilişkide bir eşik noktası (threshold) olduğunu ortaya koymaktadır. Yani, belli bir zekâ seviyesine kadar (120 Stanford Binet IQ) daha zeki olan çocuklar daha yaratıcı olmakta, ancak o zekâ düzeyi aşıldığında zekâ ile yaratıcılık arasındaki ilişki nerede ise sıfır noktasına düşmektedir (Özden, 2000:122-123).

Gowan, üstünlük ile yaratıcılık arasındaki ilişkiyi ilk önce kişisel ve kültürel yaratıcılık arasında ayırım yaparak tartışmıştır. Ona göre, herkese kişisel yaratıcılık öğretilir, ancak başlıca keşifler ve yeni düşünceler üreten ve sonuçta insanoğlunun geleceğini kaçınılmaz şekilde değiştiren kültürel yaratıcılık için “Üstünlük” gereklidir. Üstünlüğü yaratıcılık için bir potansiyel olarak görmüştür (Davaslıgil, 2010).

Çocukta yaratıcılığı geliştirebilmek için:

- Alguların zenginleştirilmesi için çocukların gözlem ve hafıza eğitimine gerekli önemi vermek,
- Üretici düşünme yöntemi kazandırmak,
- Yeni biçimler aramaya, bulmaya ve bunları anlatıp yorumlamaya yöneltme,

- Sanat eserlerini inceleme,
- Duygu ve düşünceleri kullanma alışkanlığı kazandırmak, pratik, çabuk, kararlı, cesaretli olmalarına olanak tanımak,
- İmgelerinin geliştirilmesi,
- Öğrencinin çevresinin (sınıf, atölye, koridor) yapılan iş ve resimlerle donatılarak bir sanat çevresi yaratılması,
- Öğrencinin kendi kendine çalışıp, teknik yönden birikim ve doyum sağlayacağı ortam hazırlamak (kitaplık, atölye vb. yerlerden yararlanması gibi),
- Sanatsal etkinlikleri izleyebilme olanaklarının yaratılması (müze, sergi vs. gezilmesi),
- Konuların öğrencilerin çevresinden ve yaşamlarından seçilmesi gerekir (Çellek, 2002:3).

Hennessey (2010) tarafından, üstün yetenekli çocukların sınıf ortamındaki yaratıcılıklarını geliştirmek için yapılan geniş katılımlı çalışmada ortaya çıkan sonuçlardan bazıları şunlardır:

- Çocuk kendi yaratıcılığının farkına varır ve bunun desteklendiğini hissederse sınıf içerisindeki motivasyonu ve motivasyonun sürekliliği sağlanabilir.
- Çocuğa yapacağı görev için ödül vaat edilirse çocuk göreve değil ödüle motive olur ve bu da yaratıcılığı olumsuz etkiler.
- Öğretmen, çocukla iletişimde çocuğun süreci kontrol edebileceği hissini yakalayabileceği şekilde davranmalıdır. Böylece çocuk yaratıcılığını kontrol edebilir.
- Yaratıcılığı destekleme sürecinde yönetici ve öğretmenler, çocuğu yönlendirirken geride durmalı ve bu süreçte çocuk kendi yaratıcılığını kendi kontrol etmelidir.

Üstün yeteneklilerin yaratıcılıkları çok gelişmiştir. Yaratma yeteneği çocuklarda erginlerden daha yaygındır. Durumlar karşısında sonuca en çabuk yoldan ulaşma yollarını bulabilirler (Cutts, Moseley, 2004:77). Üstün yetenekli bireyler

yaratıcılık gerektiren davranışları sergilediklerinde onları gözlemleyebilecek kişilerden birisinin öğretmenler olduğunu söyleyebiliriz.

Torrance ve Goff (2010)' a göre, yaratıcılığı desteklemek için öğretmenlerin yapabilecekleri şu şekilde verilebilir:

- Çocukların kendi yaratıcılık yeteneklerinden memnun olmalarını sağlayabilirler.
- Çocuklardan gelebilecek olan olağan dışı sorulara sabırla cevap vermelidirler.
- Çocukların sorunlara karşı farklı çözüm yollarına hem aile hem de öğretmenleri anlayışla karşılık vermelidir.
- Onları dinleyerek onlara ve fikirlerine değer verdiğimizizi göstermeliyiz. Onlarla iletişim kurmalı ve fikirlerine kullanma ve gösterebilme fırsatı vermeliyiz.
- Onlara kendi öğrenme şekillerini geliştirebilmeleri için fırsatlar tanımalıyız.
- Onlara öğrenme, düşünme ve keşfetme imkânları sağlamalıyız
- Yaratıcılıklarını sınıf ortamında destekleyerek kendi arkadaş guruplarıyla yaratıcı ilişkiler kurabilmelerini sağlayabiliriz.

Yaratıcılığı gelişmiş olan bireyler topluma en fazla katkı sağlayabilecek kişilerdir. Onların sorunlara bakış tarzları ve çözüm önerileri, ihtiyaçlara yönelik tespitleri ve yaklaşımları insanlık adına gerçekleştirilebilecek önemli adımlar olarak görülebilir. Bir toplumda böyle bireylerin yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması o toplum için kalkınma kolaylığı olarak gösterilebilir.

Temel insan hakları açısından ve ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatındaki etkileri düşünüldüğünde her eğitim kurumunun öğrencilerin yaratıcılık potansiyellerini geliştirmeye yönelik programlar hazırlamaları gerekli hatta zorunludur. Özgün, yaratıcı buluşlar düşünce dünyamıza yeni ufuklar ekler ve yaşamı kolaylaştırır. Sağlıkta, sosyal alanlarda, fen ve matematikteki insanlığın geleceğine etki edecek buluşlar insanoğlunun yaratıcı potansiyelini kullanabilmesi ile mümkün olacaktır (Özden, 2000:135). Yaratıcı potansiyelini kullanabilen insanlar, insanlığın yaşamını

birinci derecede etkileyebilecek kişilerdir. Onların varlıklarını ortaya çıkarmak ve onlara sahip çıkmak da insanlık adına bir görevdir.

Yaratıcılıklarının kösteklenmek bir yana, açılıp çiçeklenmelerine elverişli bir ortamın yaratılması, ta başından yüreklendirileceği çok sayıda buluşçu' nun yetiştirilmesini kolaylaştıracaktır (Laborit, 1996:87). Yarının toplumu buluşçularla halk yığınlarının ürünü olacak, yalıtılmış halk yığınlarının değil. Ve bu toplum, yaratıcı düşgücü insan beyninin elden geldiğince çok yaygınlaştırılmış özelliği olabildiği ölçüde gerçekleşecektir. Bunun için, kafataslarının içinde fırtınalar kopmasına izin vermek, sonra bu fırtınaları sınavdan geçirmek, bir yüzyıl önce yaşamış üstün yetenekli insanların artık dar gelen düşünce çerçevelerine kapatıp uzun süre tutmamak gerekir (Laborit, 1996:90).

2.2. Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi ve Önemi

Bireylere onları tanıdığımız şekilde yaklaşır, onların algılama yeteneklerine göre anlatır, karşılık verme durumuna göre hareket ederiz. Bu sebeple kişileri yakından tanıyabilmek ve onların bireysel özelliklerine göre hareket edebilmenin önemi göz ardı edilmemelidir.

İnsan ancak her özelliğinin tanındığı ve ona göre yaklaşıldığı toplum içinde uyumlu, yararlı ve mutlu bir birey olarak gelişir. Her toplum içinde o toplumu idare edecek, sosyal, insani, ilmi, iktisadi, siyasi ve güzel sanatlar alanında yükseltecek sınırlı sayıda insanlar vardır. Bunların erken tanımlanmaları, uygun bir şekilde eğitimi ve yöneltmeleri o toplum için büyük yararlar sağlar. Bunların yeteneklerini kullanacakları ortamların hazırlanmaması o toplum için zararlı olur (Çağlar, 2004:112). Bir toplum, var olan güçlerini tespit edebildiği, verimli bir şekilde geliştirebildiği ve güçlerinden yararlanabildiği zaman kalkınmaya elverişli hale gelebileceği söylenebilir. İçinde barındırdığı güçleri keşfetmesi toplumun ilerlemesinde atılabilecek ilk adımdır. Erken yaşlarda keşfettiği üstün beyin gücünü uygun ve doğru koşullarda eğitebilmesi ve

yetiştirebilmesi gerekmektedir. Bunun için de ona yönelik bir eğitim uygulanmasının gerekliliğinden söz edilebilir.

Özel eğitim; genel eğitimden farklı bir eğitim gerektiren bireylerin yeterliliklerine ve gelişim özelliklerine dayalı olarak ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için, özel olarak yetiştirilmiş personel tarafından, özel olarak geliştirilmiş eğitim programları, araç-gereçleri ve yöntemleri ile sürdürülen eğitimidir (Davaslıgil ve diğerleri, 2004:21).

Özel eğitim genellikle bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal yönlerden gelişim ve eğitimleri genel eğitim hizmetleri ile sağlanamayan bireylere yönelik olarak özel tedbir ve hizmetleri kapsayan eğitim yaklaşımıdır. Eğitimin temel işlevi bireysel potansiyele işlerlik kazandırmak üzere bireyin yeteneklerini geliştirmektir. Bu durum eğitim süreçlerinin bireylerin özel durumlarına göre düzenlenmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, bireye göre ve özel olma eğitimin doğasında mevcut temel bir özelliktir. Eğitimin sosyal adalet ve eşitlik kavram ve anlayışı süreçlerdeki tüm bireylerin bireysel ilgi, kapasite ve yetenek potansiyeli oranında eğitimden yararlanabilmelerini sağlayacak önlemlerin alınmasını gerektirmektedir (Davaslıgil ve diğerleri, 2004:21-22).

Okullarımızda kullanılan standart eğitim programları, ortalama düzeydeki bireylerin geneline hitap etmektedir. Alt düzey ya da üst düzey zekâ açısından bakıldığında olumsuzluklarla karşılaşılabilir. Alt düzey zekâlar ağırlığında ezilirken, üst düzey zekâlar belirlenen müfredat karşısında çabuk kavramanın vermiş olduğu kolaylıkla sıkılabilmektedir. Onlar daha düzenli bir çalışmaya, ilgi ve meraklarını karşılayabilecek ve öğrenme isteklerini giderebilecek etkinliklere ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu sebeple üstün yetenekli bireylerin özelliklerine uygun bir eğitim programı uygulamanın öneminden söz edilebilir.

Üstün yetenekli programlarının ilk kaynağı olarak entelektüel düşünceye inanan Plato olarak gösterilebilir. 20. Yüzyılın başlarındaki programlar öğrencilerin ihtiyaçları olduğunda hızlandırılmış bir şekilde verilmekteydi. Resmi üstün yetenekli

eğitiminin tarihi 1918 olarak gösterilebilir. 1924’ te “Üstün Yetenekli Eğitimi” Chicago Üniversitesi yayınları tarafından basılmıştır. Toplum Komite başkanı Guy Whipple bu basımdan sorumludur. İkinci versiyonun da daha sistematik bir eğitimin gerekliliğinden bahsedilmiştir. Yapılan eleştiriye göre kısa sürede (5 hafta) verilen eğitim yerine uzun soluklu, öğrenciyi cesaretlendiren bir eğitim verilmesi gerekliliği belirtilmiştir (Horry, 1979).

Farklı faktörlere bağlı gelişen yeteneklerine göre uzun süreli bir eğitim aldıklarında üstün yetenekli çocuklar, gelecekte planladıkları kariyerlerine daha erken bir yaşta ulaşabilirler. Fakat onlardan çok şey beklendiği için bu durum zor da olabilir (Bruks, Jensen, Termon). Beklentilerimizi onların yetenekleri ile sınırlı tutmak ya da beklentilerimizi yansıtarak ağırlıkları altında ezmemek onların yararına olabilir. Onlara rehberlik ederek yol gösterebilmek, düzenli ve verimli çalışabilmeleri için gereken ortam ve fırsatları sağlayabilmemizin öneminden söz edilebilir.

Üstün yetenekli öğrencilerin bir kısmı düzenli çalışma alışkanlığı geliştiremedikleri için başarısız olmaktadır. Bu öğrenciler ortalamanın oldukça düşük olduğu ortamlarda sistemli çalışmadan başarılı olabilmekte, yine üstün yetenekleri sayesinde seçme sınavlarında başarılı olabilmektedirler. Ancak kendileri gibi seçkin öğrencilerin bulunduğu öğretim düzeyi yüksek ortamlarda başarısızlığa uğramaktadırlar. Bunun bir örneği TÜBİTAK burslu ile üniversitede okumakta iken başarısızlık nedeniyle bursu kesilen öğrenciler üzerinde Baymur ve diğerleri (1978) tarafından yapılan bir araştırmada gözlenmiştir. Bu araştırmada düzenli ders çalışma yöntemini bilmeme gerekçesinin daha çok başarısız öğrenciler tarafından ifade edildiği, lise başarısı ile üniversite başarısı arasında olumlu bir ilişkinin var olduğu saptanmıştır. Gravila ve diğerleri, öğrenci başarısı, akademik yetenek testi (SAT) ve dört kendi kendine öğrenme stratejisi ile yükseköğretimdeki başarı arasındaki ilişkileri inceledikleri araştırmalarında, bu değişkenlerin başarı puanlarının %45’ ini açıkladıkları, genel düzenleme ve planlama katkısının SAT puanlarından daha fazla olduğunu saptamışlardır (Kuzgun, 2004:33). Bu nedenlidir ki onlara özel bir eğitim uygulanmasının ve rehberlik edilebilmesinin önem ve gerekliliği göz ardı edilmemelidir.

Üstün yetenekliler için özel önlemler alınmadığında bir takım sakıncalar çıkar ortaya. İlk akla geleni bu yeteneklerin eriyip gitmeleridir. Farkında olmadan nice yetenekleri eritmişizdir. Belki de halen okulumuzda, sınıfımızda da eritmeye devam etmekteyiz (Özsoy ve diğerleri, 1996:145). Belki küçük yaşta diye önemsemediğimiz, beklide sınıfımızda ve okulumuzda algılaması çabuk olduğu için üstüne düşmediğimiz nice öğrencilerimiz ve çocuklarımız olmuştur.

Problem bunların sadece eriyip gitmeleri değildir. Öte yandan bu gibi çocukların öğrenimleri sırasında da bir takım güçlüklerle karşılaştıkları bir gerçektir. Üstün zekâ evde, okulda, çevrede bilinmeli, takdir edilmeli ve kabullenilmeli. Bunun aksi olursa üstün kabiliyet çocuğa bir yük, bir sıkıntı haline gelebilir. Bu sadece çocuk için değil aynı zamanda onunla ilişkisi olanlar için de bir problemdir. Okuldaki çalışmalar, verilen ödevler onların ilgilerine ve seviyelerine uygun olmazsa okul onlar için can sıkıcı hale gelir. Okul günü, ders saatleri çok uzun görünür. Onlar okulun daha ilginç, daha zorlu çalışmalar yapılan yer olmasını isterler. Bunlar olmayınca kendilerini okul ve sınıf çalışmasına veremezler. Bir nevi pasif direnişe geçerler. Bildikleri birçok şeye cevapları yinede bilmiyorum olur (Özsoy ve diğerleri, 1996:145). Onları okulumuzda zaten bildikleri şeylerle baş başa bırakmaktansa kendilerini ifade edebilecekleri çalışmalara yönlendirmek, eğlenerek gelişebilecekleri etkinliklerle uğraştırmak, düşüncelerini özgürce gösterebilecekleri faaliyetler sergilemelerine fırsat vermek elbette onların gelişimine katkı sağlayabilir.

Ryan ve Deci (2010)' ye göre; sınıfı içerisinde öğretmenler anlatıcı olmaktan ziyade yönlendirici ve uzaktan işbirlikçi, yaratıcı çalışmayı destekleyen bir görevde bulunmalıdır. Yapılan araştırmaların genel sonucuna göre de okullar, üstün yetenekli çocukların içsel motivasyonunu desteklemek ve yaratıcılıklarını artırmak için nasıl genel öğrenci nüfusuna hizmet ediyorsa onlar için de gerekli her tür imkân sağlanmalıdır.

Üstün zekâlı çocukların çoğu okulda kendi doğru bildiği, inandığı şekilde hareket etmek ister. Okulun katı disiplininin dışında hareket eder görünürler. Böyle olunca okulda hem kendileri uyumsuz hale düşer, hem de okulun, sınıfın huzurunu

bozarlar. Bazıları kendi kabiliyetini saklama yoluna sapar. Tam gücü ile çalıştığı sürece kendisine fazladan ödev verileceğinin, bir kısım angarya işlerde çalıştırılacağı çok çabuk farkına varırlar. Böylece hem angaryadan, hem monoton ev ödevlerinden kurtulmanın yollarını ararlar. Bazıları bu yolla kendini sınıfın zekisi damgasını yemekten kurtarmaya çalışır. Çünkü bu damganın bazı hallerde sınıfın aptalı damgası kadar zararlı olabileceğini fark ederler (Özsoy ve diğerleri, 1996:145-146).

Okuldaki, özellikle ilk ve orta dereceli okullardaki kolay başarı üstün zekâlı çocukların bazılarında iyi çalışma alışkanlıklarının gelişmesini engeller. Ancak üstün kabiliyet ile iyi çalışma alışkanlığı bir araya geldiğinde üstün başarı sağlanır. Onlara bu alışkanlığın kazandırılması gereklidir. Ama yedi yaşında olmasına rağmen yetişkinlerin kâğıt kalemle çözdükleri problemleri akıldan çözebilen bir çocuğa iki basamaklı sayıların toplaması ödevini verip duran bir öğretmenin sınıfında bu çocuğun nasıl bir alışkanlık geliştirmesi beklenir (Özsoy ve diğerleri, 1996:146). Üstün yetenekli bireyler bu şekilde ayrıcalıklı özellikler gösterebilecekleri gibi kendi aralarında da farklılıklardan söz edilebilir.

Üstün çocuklar arasında seviye farklılıkları olabilir. Birbirlerine göre çok daha yetenekli ya da daha az olabilirler. Bu durumda bu çocuklara aynı program uygulanamaz. Program uygulanırken daha üst seviyedeki çocuklara göre programlar sürekli yenilenmelidir. Bu da üstün yeteneklilerin eğitimindeki krize engel olabilir (Renzulli, Reis, 1991).

Dunham Akademisi, yaptığı araştırmalar ve yaşadıkları deneyimler sonucunda üstün yetenekli çocukların konuları öğrenmek için daha az tekrara ihtiyaç duyduklarını ve çoğu sınıf ortamlarında gösterilenden daha derin konuları daha çabuk öğrenmeye hazır olduklarını görmüşlerdir. Bazı üstün yetenekli öğrencilerin, düzenli sınıflarda daha iyi gelişim gösterirken, büyük bir çoğunluğunun da yavaş öğrenmeden dolayı kafalarının karıştığı görülmüştür. Bazıları tamamen kendini eğitime kapatmıştır. En azından kendi akran gurubuyla öğrenciyi aynı ortamda tutmaya zorlayarak yeni öğrenme fırsatları kaçırılmıştır (www.dunhamacademy.com).

Üstün yetenekli öğrenci eğitiminde yer alan özel eğitim almış ve almamış öğretmenler arasında yürütülen bir araştırmaya göre özel eğitim almış öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenme ortamının diğer öğretmenlere göre daha pozitif sınıf ortamı olduğu gözlenmiştir. Bu öğretmenlerin diğerlerinin yaptığı gibi bilgi ve not vermek yerine yaratıcı düşünmeyi destekleyen tartışmacı ve yüksek düzey düşünme becerilerini kullandıkları görülmüştür (Hansen, Feldhusen, 1994:115-121).

Clark (1997)' a göre üstün yetenekli bireylerde öğretimde alınması gereken önlemler vardır ve bu önlemler şöyledir:

- Sezgiye dayalı enerji ve yeteneği geliştirme ve kullandırma
 - Fantezi ve hayâl gücünü kullandırma
 - Zaman akışı içinde farklı kültürlerin farklı ideal ve değerlerini tartışma fırsatları yaratma
 - İdealler ve davranışlar arasındaki tutarsızlıkları keşfetmelerini sağlama
 - Davranışların diğerlerinin duygu ve davranışlarını nasıl etkilediğini keşfetmelerini sağlama
 - Çıkarım ve kestirim becerilerini geliştirme
 - Dünya meselelerine ve insanlığa katkıda bulunmalarına yol açacak yeteneklerinden haberdar olmalarını sağlama
 - Geleceğe yönelik çalışmalara yönlendirme
 - Liderlik eğitimi verme
 - Gerçek problemleri çözümlenme ve üzerinde tartışma fırsatları yaratma
- (Akt: Zeana, Davaslıgil, 2004:95).

Üstün yetenekli bireylerimizin iyi bir eğitimden geçerek, topluma yararlı vatandaşlar olarak yetişmeleri gerektiğinin önemi yadsınamaz. Bu sebeple üstün nitelikli çocuklarımıza erken yaştan itibaren sahip çıkarak, en iyi şartlarda kendini geliştirebilecekleri eğitimi vermemiz gerektiğini unutmamalıyız. Aksi halde toplum içerisinde eriyip giden cevherler olabilirler. Bu durum da hem onlar hem de toplumuz adına kayıp olarak nitelendirilebilir.

Sosyal öğrenme teorisine göre, bireyler gelecekte edinecekleri mesleki eğitimsel yetenekleri ile birlikte doğarlar. Fakat içinde buldukları sosyal, politik, kültürel, ekonomik güçler onların gelecekteki kariyer planlarını şekillendirir. Bütün bireyler gelecekle ilgili kariyerlerini planlarken seçenekleri daraltmada zorluk çekebilirler. Rolmodel eksikliği, mesleki bilgi yetersizliği gibi. Fakat en büyük sorunu üstün yetenekli öğrenciler yaşarlar. Erken yaşta hızlandırılmış programlar ve üst düzey eğitim almalarından dolayı gerçek dünyaya dair bilgiyi tam olarak edinemezler. Bu da onların gerçek hayata uyumsuzluk yaşamalarına sebep olur. Bu noktada iyi bir kariyer danışmanlığı almaları gerekliliği doğar (Stewart, 1999:5-9).

Üstün yetenekli öğrenciler de diğer normal öğrenciler gibi rehberliğe ve danışmanlığa ihtiyaç duyarlar. Ancak üstün yetenekli öğrenciler için hazırlanmış olan ve etkililiği ispatlanmış olan herhangi bir grup rehberlik programı bulunmamaktadır. Üstün yetenekli öğrenciler için etkili grup rehberlik programları hazırlayabilmek için öncelikle bu öğrencilerin rehberliğe gereksinim duydukları konuların ve sorunların belirlenmesi gerekmektedir (Akar, 2009:23). Böylece onları yönlendirme ve gelişimlerine katkıda bulunma daha verimli hale gelebilir.

Özel ihtiyaçları olan çocukların eğitiminin gerekliliği, bu nüfusun özel eğitimin yasal bir parçası olması gerektiği anlaşılmıştır. Onların seviyelerine uygun bir şekilde beklentilerini karşılayabilecek programların hazırlanması gerekmektedir (Silverman, 1993).

Üstün yetenekli çocuklar toplumun gelişmesi için en önemli kaynakları oluştururlar. Toplumda %2 oranında bulunan bu kesim yeteneklerini geliştirme ve kullanma imkânı bulduklarında insanlığın geleceğine şekil verebilirler. İnsanlığın bu çocuklardan tam anlamıyla faydalanabilmesi için bu çocukların ileride seçecekleri mesleklerin hem yeteneklerine hem de zevklerine uygun olması çok önemlidir (Özaslan ve diğerleri, 2009:45).

Avustralya 'da üstün yetenekli bir çocuk için önemli olan ihtiyaç duyduğu sosyal, duygusal ve eğitimsel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bu ihtiyaçlar (DECS) 1996 eğitim fakültesinin çocuk hizmetleri tarafından bir sözleşme ile belirlenmiştir. Bu sözleşmeye göre:

- Hızlandırılmış zenginleştirilmiş bir eğitim
- Diğer yetenekli çocuklarla bir arada olma
- Diğer yaş grubundaki çocuklara göre hangi alanda daha iyi gelişmişse o alanda eğitim alabilme hakkı
- Öğrenci rehberliği
- Danışma ve mesleki kılavuzluk
- Program dışı aktiviteler ve yarışmalar
- Üstün yetenekli çocuklar bu hizmetlerden yararlanma hakkına sahiptir (www.chy.com).

Üstün yetenekli öğrencilere nasıl bir eğitim istedikleri sorusu yöneltildiği zaman alınan cevaplar doğrultusunda bazı fikirler ve beklentiler ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, bireysel özelliklerin sistemde hiç yer almadığını, derslerin eğlenceli olmadığını, deney ve uygulamanın öğrenmeyi pekiştirici olmasına karşılık, uygulamada bunlara pek de yer verilmediğini ifade etmektedirler. Ders içeriklerinin hayata dönük olması, programların bireysel yetenekleri tanımaya yardımcı olması, kitapların güncel olayları da içerecek yeni ve doğru bilgilerle donatılmasını isterken, derslerin eğlenceli, neşeli, öğrenciye saygılı ve sevgi dolu bir atmosferde yapılmasını da talep etmektedirler. Yaratıcılığın desteklenmesi, uygulamalı ve deneye yer veren öğrenciyi sıkmayan, ona kendi hızında öğrenme olanakları sağlayan, yalnızca okulda değil, okulun dışında da öğrenilebileceği ilkesinden hareket eden bir eğitim anlayışı öğrencilerin en fazla tekrarlayan görüşleri olarak dikkati çekmektedir. Bireysel farklılıkların mevcut sistemde büyük ölçüde göz ardı edildiğinden yakınan öğrenciler, hayalini kurdukları çağdaş eğitim için önemli olduğunu ısrarla vurgulamaktadır (Oktay, 2004:13-14).

Eğitim sistemleri belirlenirken, üstün yetenekli bireylerin görüşleri dikkate alınarak tasarlanmalıdır. Bizler, bu bireylerin görüşlerinin onların eğitiminde önemli yer

oynayabileceğini unutmadan beklentilerini karşılayabilecek bir eğitim programının daha verimli olabileceğini unutmamalı ve ona göre yönlendirme ve hizmet uygulamalıyız.

Davutoğlu (2002) ‘ nun söylediği gibi, bir ülkenin en temel stratejik gücü, insan unsurudur. Sabit ve stratejik unsurlar olan tarih ve coğrafyayı değiştirmek mümkün değildir. Ancak kaliteli insan unsuru, bu tarih ve coğrafyaya ufuk açıcı anlamlar kazandırabilir. Kalitesiz insan unsuru ise, aynı tarih ve coğrafya unsurlarını ülkenin zaafı haline dönüştürebilir.

2.2.1. Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimlerinin Tarihsel Gelişimi

Burada üstün yeteneklilerin eğitimleri Cumhuriyet öncesinde Enderun Mektebi ve Cumhuriyet Sonrası olmak üzere iki başlıkta ele alınacaktır.

2.2.1.1. Enderun Mektebi

Enderun, yaman bir değerlileri seçme, beden ve kafaları yapılandırma makinesidir (Lucette Valensi, Venedik ve Bâb-ı Âli, Akt: İhsanoğlu, 1999:251).

Enderun Mektebinin kuruluş amacı genişleyen İmparatorluğun fetihle bulunduğu ülkelerin insanların merkezi otoriteye karşı direnmelerini önlemek, pasifize etmek ve kendi hizmeti için yetiştirmekti. Fethedilen ülkelerden yetiştirilmek üzere seçilen gençler devletin yönetici kadro ihtiyacı giderilecekti. Böylece yüksek vasıflı devlet memurları kazanılacak ve devlet güçlü olarak mükemmel bir işlerlik kazanacaktı (Akkutay, 1984:123).

Kaynaklarda zikredildiği kadarıyla, hazırlık okulları hariç Topkapı Sarayı'nın bünyesinde Fatih Sultan Mehmed tarafından kurulmuş olan bu okul, ‘kitle’ eğitiminden ziyade, yükseldikçe alanı daralan bir piramit gibi düşünülmüş ve piramidin tepesine tırmanmayı özendiren ve zorlaştıran sıkı bir disiplin ve eleme düzeni üzerine oturtulmuştu. Laubaliliklerin, kuralların haricine çıkmaya yönelik teşebbüslerin ve

başarısızlığın prim yapmadığı, daha doğrusu elenerek ve “çıkma” yapılarak cezalandırıldığı bir sistem söz konusuydu Enderun’da. İşte bu disiplindir, Enderun’u sadece Türk-İslam eğitim tarihinde değil, dünya eğitim tarihinde dahi istisnaî bir örnek uygulama, bir proje haline getiren şey. Bazı uzmanların, Osmanlıların elit sirkülasyonunu sağlayan bu rekabetçi ve başarısızlığı affetmeyen buluşuna ‘eğitim mucizesi’ demeyi tercih etmeleri bu yüzdendir. Dünyanın ilk ‘kamu yönetimi okulu’ olarak da nitelenen Enderun’da öğrenci seçimi, devşirme uygulaması, devşirilen çocukların yetişmesi için altyapı vazifesi gören belirli saray okulları (Galata Sarayı, İbrahim Paşa Sarayı, Edirne Sarayı ve İskender Çelebi Sarayı), sık sık imtihan etmek suretiyle öğrenci eleme usulü, elenenlerin sokağa bırakılmayıp başka (yan) hizmetlerde değerlendirilmesi, yeteneklilerin tespiti, eğitimde teori-pratik bütünlüğü ve en önemlisi de, adâb-ı muaşeret kurallarının öğretilmesi, önemli bir yer tutmaktadır. Bilgiyi ahlâkla beraber verme, teoriyi uygulamalı olarak öğretme, Enderun’un ana gayelerinden olmuştur (İhsanoğlu, 1999:251).

Böylesine düzenli ve sistemli bir çalışma sayesinde Osmanlı Devleti, döneminin en üstün toplumlarından biri olmayı başarabilmiştir. Diğer devletler tarafından beğeniyi de kazanabilmiş ve birçok değer yetiştirebilmiş olduğunu görmekteyiz.

2.2.1.2. Cumhuriyet Dönemi Üstün Yetenekli Eğitimi

Cumhuriyet döneminde özel eğitim alanı açısından en çarpıcı ve önemli gelişmelerin 1950’li yıllardan başlayarak oluştuğunu görmekteyiz. Bu dönemin en çarpıcı gelişmelerinden birisi özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi işi Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı’ndan Millî Eğitim Bakanlığına devredilmesidir. Özel eğitim hizmetlerinin bir bakanlıktan diğerine devredilmesi, konunun bir sağlık sorunu olmaktan daha çok bir eğitim konusu olarak ele alınmasını göstermesi açısından önemlidir. Böylece özel eğitim hizmetleri 1950 yılından başlayarak 1980 yılına kadar İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir şube müdürlüğü tarafından yürütülmüştür (Akçamete ve Kaner, 1999, Akt: Kargın, 2003).

1956 ve 1957 yılları ise, özel eğitim alanında iki önemli yasanın kabul yılları olması açısından önemlidir. Müzikte üstün yetenek gösteren iki sanatçımız İdil Biret ve Suna Kan'ın 1948 yılında çıkarılan yasa ile eğitimleri devlet tarafından üstlenilmiştir (Şûra Raporu, 1999, Akt: Kargın 2003).

1956' da çıkarılan ve üstün yetenekli çocukların eğitimi üzerine hazırlanan 6660 sayılı yasaya göre de:

Madde 1 - Güzel sanatlarda fevkalade icra ve ibda istidadı gösteren çocukları memleket dâhilinde veya yabancı memleketlerde Devlet hesabına yetiştirmeğe, Talim ve Terbiye Dairesi Reisi, Güzel Sanatlar Umum Müdürü, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi ile Ankara Devlet Konservatuarı müdürleri, bu müesseselerin mütehassıs öğretmenleri arasından Öğretmenler Kurulunca seçilecek üçer mütehassıs ile fonetik ve plastik sanatlar sahasında tanınmış kimseler arasından Maarif Vekâletince seçilecek iki mütehassıstan müteşekkil komisyonun tespit ve teklifi üzerine Maarif Vekili salahiyetlidir.

Madde 2 - Birinci maddede yazılı Komisyon:

- Fevkalade istidatlı çocukların, tahsil müesseseleri veya yetiştirmeyi deruhde eden mütehassıslarla temas suretiyle, tahsil ve yetiştirilme mahal, müddet ve programlarını tayin ve tesbit eder ve lüzumu halinde bunları değiştirir.
- Tahsil ve yetiştirilmeleri esnasında gerekli her türlü kontrol, murakabe ve teftişleri yapar veya yaptırır.
- Tahsil ve yetiştirilmeleri ile ilgili esas enstrüman, teçhizat ve sair teknik vasıta ve malzemeyi tayin edip mubayaasına veya lüzumunda hibe edilmesine karar verir.
- Fevkalade hallerde çocukları taltif veya mükâfatlandırır.
- Lüzum gördüğü hallerde çocukların tahsillerine devam etmemelerine veya memlekete celbedilmelerine karar verir.

Kısaca “Hârîka Çocuklar Yasası” olarak adlandırılan 6660 Sayılı Yasa kapsamına alınan sanatçılarımız saptayabildiğimiz kadarıyla şöyle sıralanıyor: Piyano:

İdil Biret, Verda Erman, Ateş Pars, Fuat Kent, Selman Ada (aynı zamanda kompozisyon), Gülsin Onay, Hüseyin Sermet, Emrecan Yavuz (Kapsama alındı, yurtdışına gönderilemedi), Keman: Suna Kan, İsmail Aşan, Tunç Ünver (Kahramankaptan, 2008).

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi adına atılan diğer bir adım Fen Liseleridir. Günümüzde eğitim ve öğretime halen devam eden bu okullarımız yönetmeliğinin altıncı maddesine göre okul:

- a) Zekâ düzeyleri ile fen ve matematik alanlarındaki yetenekleri yüksek olan öğrencileri, matematik ve fen bilimleri alanında yüksek öğrenime hazırlamayı,
- b) Matematik ve fen bilimleri alanlarında gereksinim duyulan üstün nitelikli bilim adamlarının yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi,
- c) Öğrencileri araştırmaya yöneltmeyi, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile yeni buluşlara ilgi duyanların çalışacakları ortamı ve koşulları hazırlamayı,
- d) Yeni teknolojileri kullanabilen, yeni bilgiler üretebilen ve projeler hazırlayabilen bireyler yetiştirmeyi,
- e) Öğrencilerin bilimsel araştırma yapmalarına, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izlemelerine yardımcı olacak şekilde yabancı dilde iyi yetişmelerini sağlamayı amaçlar (MEB Mevzuat Bankası, Fen Liseleri Yönetmeliği, 1999).

Bu çalışmaların ardından gerçekleştirilen diğer bir çalışma da özel sınıflardır. Özel sınıflarda belirli sayıda üstün zekâlı ya da üstün yetenekli çocuklar için büyük yerleşim merkezlerindeki büyük okullarda, özel eğitim sınıflarına benzer olarak kurulan sınıflardır. Bunların da bazı yarar ve sakıncaları bulunmaktadır. Türkiye’de 1964-1971 yılları arasında önce Ankara’da daha sonra İstanbul, Eskişehir ve Bursa’da uygulanmıştır. Daha önce değinildiği gibi çeşitli nedenlerle uygulamaya son verilmiştir. Yine 1960’lı yıllarda yukarıda belirtilen illerde türdeş yetenek sınıfları uygulamasına gidilmiştir. Bu uygulamada öğrenciler zekâ düzeylerine göre (A) İyiler, (B) Ortalar ve (C) Zayıflar diye kümelendirilmiştir. Ancak uygulama kısa bir süre sonra sona erdirilmiştir. Bu çalışmaların yararları ve sakıncalarına bakıldığı zaman şunlar karşımıza çıkmaktadır:

Yararları

- Eğitsel gereksinmelerini karşılayacak, özel olarak geliştirilmiş programlar ve özel yetiştirilmiş öğretmenlerin kullanılması.
- Benzeri olan çocuklarla yakın etkileşim ve yarışma içinde olarak daha üst düzeyde derinlemesine proje ve grup çalışmalarını olanaklı kılması.
- Kendi yetenek ve yeterliklerinin hızına göre daha üst düzeydeki programlarda ilerlemelerini olanaklı kılarak kendilerini geliştirmelerini sağlaması.
- Öğrencinin bireysel çalışmasına olanak tanınmasıdır.

Sakıncaları

- Çocukları üstün zekâlı olarak ayırma akranlarından soyutlamakta, üstün benlik duygusu ve gurur geliştirebilmektedir.
- Bir alanda üstün yetenekli olan çocuğun tüm alanlarda aynı yeteneği göstermesi beklenmektedir.
- Normal akranlarıyla etkileşim ve iletişim kurma becerilerinden yoksun kılmaktadır.
- Pahalı bir eğitimidir (Ataman, 2010:187-188).

Öğrencilerin yurt dışında eğitim alabilmeleri ve kendilerini geliştirebilmeleri adına 2008 yılında 1416 sayılı kanun çıkarılmıştır. Böylece yurt dışında lisans ve lisansüstü öğrenim görecekt öğrenciler maddi olarak devlet tarafından desteklenmiştir.

Bu tebliğe göre;

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı, üniversitelerin öğretim elemanı ile kamu kurum ve kuruluşlarının yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen sınavla yurt dışına resmî burslu statüde öğrenime gönderilen öğrencilere ödenecek aylık burs, ödenek ve diğer zorunlu giderlere ilişkin esas ve usullerin belirlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ, 8/4/1929 tarihli ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun ve 29/1/1993 tarihli ve 93/4074 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türk Öğrencilerin Yabancı Ülkelerde Öğrenimleri Hakkında Yönetmelik uyarınca yurt dışında resmî burslu statüde

lisans ve lisansüstü seviyede öğrenim görmeye hak kazanan öğrencileri kapsar (Resmi Gazete, Sayı:26892).

Üstün yetenekli bireyleri desteklemeye ve geliştirmeye yönelik bir adım da TÜBİTAK' tan gelmiştir.

TÜBİTAK 1963 yılında, Türkiye'de planlı ekonomi döneminin başlangıcında kurulmuştur. Kuruluş aşamasında en temel görevleri, özellikle doğa bilimlerinde temel ve uygulamalı akademik araştırmaları desteklemek ve genç araştırmacıları teşvik etmek, özendirme idi. Bu görevleri yerine getirebilmek amacıyla, temel bilimler, mühendislik, tıp, tarım ve hayvancılık alanlarında dört araştırma grubu (şimdi on araştırma grubunu içeren Araştırma Destek Programları Başkanlığı) ile Bilim Adamı Yetiştirme Grubu (şimdi Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı) oluşturulmuştur (<http://www.tubitak.gov.tr>).

Bilim İnsanı Destekleme Dairesi Başkanlığı (BİDEB), bilim ve teknoloji üretebilen; ürettiği bilim ve teknolojiyi toplumsal ve ekonomik faydaya dönüştürebilen; dünya bilim ve teknolojisine katkıda bulunan saygın bir Türkiye'nin yaratılması için vazgeçilmez bir öneme sahip olan bilim insanlarının sayı ve niteliğinin artmasına yardımcı olmak amacıyla, bu kesime yönelik destekleyici ve teşvik edici çeşitli programları ve etkinlikleri yürüten TÜBİTAK birimidir. Bilim insanlarının, araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için olanaklar sağlamak; bu amaçla ödüller vermek, öğrenim ve öğrenim sonrasında üstün başarısıyla kendini gösteren gençleri izleyerek onların yetişme ve gelişmelerine yardım etmek ve bu amaçla burslar vermek, yarışmalar düzenlemek ve yayınlar yapmak, BİDEB'in ana görevleridir. BİDEB, misyonları doğrultusunda, bir yandan mevcut bilim insanlarımızı ve bilim insanı olma yolundaki gençlerimizi desteklemeye yönelik programlar yürütürken, bir yandan da bunlara paralel olarak, gelecekte bilim insanı olma potansiyeline sahip çocuklarımızı ve gençlerimizi ortaya çıkarabilmek ve teşvik etmek üzere çeşitli bilimsel yarışmalar düzenlemektedirler (www.tubitak.gov.tr).

Günümüzde halen devam eden bir diğer adım da Anadolu Liseleridir. Anadolu Liseleri yönetmeliğinin altıncı maddesine göre de bu okulların amacı öğrencileri:

a) İlgi, yetenek ve başarılarına göre yüksek öğretim programlarına hazırlanmalarını,

b) Yabancı dili, dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izleyebilecek düzeyde öğrenmelerini sağlamaktır (www.mevzuat.meb.gov.tr).

2.3. Bilim ve Sanat Merkezleri

Üstün yetenekli çocuklar, bütün toplumların riskli grubudur ve toplumun yükselmesi ve çağdaş ülke seviyesine ulaşmasında, üstün yeteneklilere verilen eğitimin kalitesi önemli rol oynamıştır. Üstün yeteneklilerin kendilerine özgü eğitim gereksinimlerinden dolayı onlara bireysel eğitim verilmeli, özel eğitim modelleri sunularak yeteneklerini geliştirebilecekleri, ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri fırsatlar yaratılmalıdır (Koçal, 2009:18). Bu bağlamda ülkemizde atılan adım da Bilim ve Sanat Merkezleri' dir.

Mili Eğitim Bakanlığı 1993 yılında, üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili bir proje çalışmasına başlamıştır. Bu çalışmaların bir sonucu olarak, gruplama yöntemine dayalı eğitim programına uygun olacak şekilde, üstün yetenekli çocukların haftanın bir kaç günü eğitim alacakları ve bu yolla, mevcut yeteneklerini geliştirebilecekleri eğitim merkezleri açılmıştır. Bu eğitim merkezlerinde, hem bilim alanında hem de sanat alanında üstün yetenekli çocuklar eğitim almaktadırlar. Bu nedenle, bu kurumların isimleri Bilim Sanat Merkezleri olarak kabul edilmiştir (Tebliğler Dergisi, 2001, Akt: Gökdere, 2004:122-123).

Geliştirilmiş olan bu modelde uygulama için 5 pilot il seçilmiştir. Ankara'da tanımlama işlemleri tamamlanarak 1995 yılında Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi açılmış, 1995-1996 öğretim yılında 45 öğrenciye hizmet verilmiştir. Bu süreçte kazanılan deneyimler değerlendirilmiş, özel yetenekli ilköğretim çağı öğrencilerinin eğitimlerinin geliştirilmesi amacı ile 1997 yılında bir proje hazırlanmış ve uygulamaya

başlanmıştır (Akçamete ve Kaner, 1999, Akt: Kargın, 2003). Merkezlerin kuruluş amacının üstün yetenekli bireylerin normal eğitimlerinden geri kalmadan, üstün oldukları alanda kendilerini geliştirebilmek olduğu söylenebilir.

Bilim Sanat Merkezleri modelinde, üstün yetenekli çocuklarımız, temel eğitime dayalı bilgileri yaşlılarıyla devam ettikleri okullarından almakta, Bilim Sanat Merkezleri'nde üstün oldukları bilim ve sanat alanında, diğer okullardan gelen benzer arkadaşları ve alan öğretmenleri ile çalışmaktadırlar. Bilim Sanat Merkezleri, eğitim bütçesine fazla ek maliyet getirmeden, gerektiğinde mevcut okullar bünyesinde de çeşitli düzenlemelerle hazırlanabilen, ülkenin her bölgesinde ve ilinde uygulanabilirliği kolay bir model olarak yaygınlaştırılma başarısını yakalamıştır. Ayrıca bu modelin en büyük avantajlarından biri, çocukların kendi okullarında, yaşlılarından, sınıf arkadaşlarından soyutlanmamalarıdır. İleride toplum adına yapacakları çalışmalarda, toplum bireylerini zihinsel, sosyal, kültürel ve duygusal açıdan tanıyabilme olanağına sahip olmalarıdır. Çünkü sonuçta, üstün ve özel yetenekli bireyler, yeteneklerini, insanlık adına kullanmaktadırlar ve toplumu onlar yönlendirmektedirler (Dönmez, 2004:70). Önemli olan, üstün yetenekli öğrencilerin bireysel olarak ihtiyaç duydukları üstün olan yeteneklerini geliştirmek üzere eğitim alabilmelerini sağlamaktır denilebilir.

Bilim ve Sanat Merkezleri, ilköğretim ve orta öğretim çağındaki üstün ve özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerini fark edip kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla eğitim vermektedir. Merkezlerde bireyselleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim uygulanmaktadır. Eğitim programları hazırlanırken öğrencilerin gözlem, analiz, sentez ve değerlendirmeye dayalı bilişsel düşünme becerilerini geliştirmesini sağlayan, örgün eğitim kurumlarından farklı öğrenme stratejilerine önem verilmektedir (Solmaz, 2009:87).

Ülkemizde üstün yeteneklilerin eğitimini üstlenmiş olan Bilim ve Sanat Merkezi; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur (www.izmirbilsen.gov.tr). Bilim ve Sanat Merkezleri

valiliklerin önerileri dikkate alınarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılmaktadır (BSM Yönergesi, 2007, Madde 5). Böylece buldukları yerdeki üstün yetenekli bireylerin eğitimlerini sağlayabilmek adına kendilerine misyon ve vizyon belirlemiş olduklarını söyleyebiliriz.

BİLSEM' in misyonu; hedef kitlesindeki öğrencilerden zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasiteleri veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve konunun uzmanları tarafından üstün yetenekli olduğu belirlenen öğrencilere yaşantısal bir eğitim vermektir (www.izmirilsem.gov.tr). BİLSEM' in vizyonu; hedef kitlesindeki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirirken üst düzeyde kullanmalarını sağlamaktır (www.izmirbilsem.gov.tr).

Bilim ve Sanat Merkezleri' nin sayısı gün geçtikçe iller bazında artmaktadır. Ülkemizdeki Bilim ve Sanat Merkezleri sayısının gelişimi Tablo 3' de gösterilmiştir.

Tablo 3: Ülkemizde 1995-2010 Yılları Arası BİLSEM' lerin Sayısı

YIL	SAYI	YIL	SAYI
1995	1	2003	21
1996	2	2004	25
1997	3	2005	30
1998	4	2006	36
1999	5	2007	43
2000	8	2008	52
2001	10	2009	57
2002	17	2010	58

(B.08.4.MEM.4.71.00.10/12895 sayılı resmi yazı, EK-3)

2.3.1. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacı

Eğitimde temel ilke; bireyin kapasitesi ölçüsünde, yeteneği doğrultusunda eğitime tabi tutulmasıdır. Üstün yetenekli çocukların her toplumda nüfusuna oranla varlığı bilinmektedir. Dolayısı ile her toplumda varlığı bilinen bu potansiyelin eğitilebilir hale getirilmesi, o toplum için stratejik bir mahiyet arz etmektedir (Bilgili, 2000, Akt: Bilgili, Dalkıran, 2004:56). Ülkemizde de üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için kurulmuş olan Bilim ve Sanat Merkezleri' nin, 2007 yılında yayınlanan yönergelerinde belirtilen belli amaçlar doğrultusunda hizmet verebilmek için çalışmakta olduklarını söyleyebiliriz.

Bilim ve Sanat Merkezleri yönergesindeki 6. Maddenin a ve b maddelerine göre merkezlerin amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin;

➤ İnsan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincinin kazandırılmasıdır. Ayrıca ulusal ve evrensel değerleri tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini ve bu değerlere saygı duymalarını, liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yeteneklerini ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirmeleri sağlamaktır (BSM Yönergesi, 2007).

Mükemmeliyetçilik, duyarlılık ve güçlülük üstün yeteneklilikle ilişkili üç kişilik özelliğidir. Bunlar çocuğun bilişsel ve duygusal gelişiminin çok yönlü ve karmaşık oluşundan kaynaklanmaktadır. Bu özellikler yetişkin hayatında ortaya çıkacak potansiyel yüksek ahlâkî değerlere işaret ederler. Genel olarak üstün yetenekli çocuklarda, ilk yaşlardan başlayarak ahlâkî duyarlılığın belirtileri görülür. Bu çocuklar başkalarını dikkate alma eğilimindedirler; acıları hafifletme, güçlükleri giderme isteği taşırlar. Ayrıca adalet ve doğruluk gibi soyut düşünceler hakkında gelişmiş düşünme kabiliyeti sergilerler. (Hökelekli, Gündüz, 2004:133). Bu özelliklere sahip olarak dünyaya gelmiş olan bireylerin, hak ettikleri önemi görebilme ve ihtiyaç duydukları

doğrultudaki eğitimi alabilmeleri için gereken özenin gösterilmesinin gerekliliği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bilim ve Sanat Merkezleri yönergesinin 6. Maddesinin c, ç ve d maddelerine göre merkezlerin amacı, üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin;

➤ Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimlerinin de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilmesini, yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının erken yaşta fark edilerek geliştirilmesini, bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamaktır (BSM Yönergesi, 2007).

Üstün yetenekli çocukların sosyal ve duygusal açıdan gelişimlerine baktığımızda bir bakış açısına göre; üstün yetenekli çocukların çevresine kolay uyum sağladığı, daha popüler oldukları ve ortalama çocuklardan daha mutlu oldukları şeklinde yanlış bir inanış vardır. Oysaki yaşlılarıyla aynı ilgileri paylaşmazlar. Bu, üstün yetenekli çocukların içedönüklüğü, yoğunluğu (güçlülüğü=intensity) ile birleşir ve birtakım şeyleri yapmadaki tuhaflıkları, onları sınıf arkadaşları tarafından acayip, tuhaf olarak yaftalanmaya kadar götürür. Dolayısıyla üstün yetenekli çocuklar dışlanmışlık ve yalnızlık riskiyle karşı karşıyadırlar. Aynı zamanda onlar bir yandan kibirli, küstah olarak algılanma, diğer taraftan düşük benlik saygıları nedeniyle düşük başarı elde etme riskiyle karşı karşıyadırlar (Hökelekli, Gündüz, 2004:137). Burada üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerine görev düştüğünü de söyleyebiliriz. Neticede bu çocukların buldukları sosyal ortamdaki durumlarını gözlemleyebilecek ve gerektiğinde müdahale de edebilecek kişiler onlardır. Üstün yetenekli öğrencilerde görülebilen ve yukarıda bahsedilen durumların gerçekleşmesi gibi anlarda, öğrencilerin sosyal gelişimlerinin zarar görmemesi ve herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmamaları adına girişimde bulunabilecek kişiler yine öğretmenlerdir. Bu sebeple üstün yetenekli öğretmenlerin öğretmenlerinin daha da özverili olmaları gerektiğini söyleyebiliriz. Hatta eğitim öğretim programlarının da hazırlanırken öğrencilerin manevi yönlerini destekleyici yönde olması gerektiğini de söyleyebiliriz.

Dünyanın birçok ülkesinde okul programlarında, öğrencilerin manevi (spritüel), ahlâki, kültürel, zihinsel (mental) ve fiziksel gelişimlerine yardımcı olacak birilerinin bulunması gerekliliği dikkate alınır. Daha ileri bir eğitim, öğrencileri yetişkin hayatının fırsatları, sorumlulukları ve yaşantılarına hazırlaması gerekir. Örneğin, Finlandiya’da ilköğretimin amacı, öğrencilerinin sadece bilişsel alanda değil, bütün kişiliğinin gelişimini desteklemektir. Bu tür bir eğitim, öğrencilerin gelişiminde, onların manevi ve dini ilgiler de içinde olmak üzere, sosyal ve duygusal alanların önemini de kabul eder. (Tirri ve ark. 2004, Akt: Hökelekli, Gündüz, 2004:140).

Üstün yetenekli çocukların tüm hayat deneyimlerindeki aşırı yoğunluk, duygusal olarak onları karmaşıklığa yöneltir. Bu çocuklar için çoğunlukla kendi yaşına ait mevcut gelişimsel normlar uygun değildir; daha fazla gelişmiş oyunla ilgilenirler ve genelde akademik olarak diğer yaşlılarından daha ileridirler. Dolayısıyla da daha zeki olan çocuğun daha büyük uyumsuzluğa sahip olma ve potansiyel olarak daha çok incinebilme olasılığı vardır (Dağlıoğlu, 2004:76). Bu denli farklı özelliklere sahip olan bireysel için önlemler alınmasının ve ihtiyaç duydukları eğitimin sunulmasının temel yolunun da erken tanı ve keşfedilmelerinden geçtiğini söyleyebiliriz.

Üstün yeteneklilerin eğitiminde erken tanı-erken eğitim ilkesine önem verilmelidir. Bilim Sanat Merkezleri’ne devam edecek çocuklar bebeklik ve okulöncesi dönemde belirlenerek desteklenmeli, ilköğretim döneminde daha da yaratıcı ve buluşçu olanaklara sahip olmalıdır. Erken tanılamada anne babalardan alınan bilgilerin değeri büyüktür. Çalışmalar bu yönde de geliştirilmeli, okul öncesi dönemdeki öğretmen gözlem ve değerlendirmeleri buna eklenmelidir. Erken eğitim (bebeklik ve okul öncesi dönem) programları, üstün yetenekli çocuklar ve aileleri için önemlidir. Son çalışmalar, üstün yetenekli çocukların erken tanısı, eğitimi ve kazanımı konusuna odaklanmıştır. Erken eğitim programları geliştirilmesine önem verilmelidir (Dönmez, 2004:71). Üstün yetenekli bireylerin erken tanılanması kadar elbette alacakları eğitim de önem kazanmaktadır. Bireysel farklılıklar içerisinde bulunan üstün yetenekli öğrencilerimize bu farklılıklarına yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanabilmesi ve uygulanabilmesi de gerekmektedir.

Jefferson'ın ileri sürdüğü gibi, farklı özelliğe sahip olan bireyleri aynı eğitime tâbi tutmak kadar eşit olmayan bir durum yoktur. Bu bakış açısına göre, bireylerin potansiyellerini tamamen gerçekleştirmeleri için, özelliklerine uygun bir eğitim almalıdırlar. Bu nedenle, farklı özellikler gösteren üstün zekâlı öğrencilere farklılaştırılmış eğitim olanaklarını sunmayı reddetmek, ne demokrasi ile ne de insan haklarıyla bağdaşmaktadır (Davaslıgil, Zeana, 2004: 86).

Bilim ve Sanat Merkezleri yönergesinin 6. Maddesinin e ve f maddelerine göre merkezlerin amacı, üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin;

➤ Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerini, iş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmelerini, teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmelerini sağlamaktır (BSM Yönergesi, 2007).

Bireyselleştirilmiş eğitimin önem kazandığı bu noktada bu eğitime uygun müfredatın hazırlanması da gerekmektedir. Neticede uygulanacak olan müfredat üstün yetenekli bireyin toplumun ihtiyaç duyduğu meziyet ve donanımlara sahip olarak yetişebilmesini hedeflemektedir.

Kişisel gelişim ve motivasyon yeteneğinin öğrenciye öğretilmesi için kendini tanıma ve bilme, kendi kapasitesini, ilgi ve ihtiyaçlarını anlama, kendisi ve başkaları arasındaki benzerlik ve farklılıkları teşhis edebilme, ve insani meziyetleri karakter edinme becerilerinin kazandırılması müfredatın özellikleri arasında olmalıdır. Motivasyonu olumlu yönde etkileyecek bir program, bağımsız çalışma ve düşünme özelliği kazandırmalı, kendini yönlendirme, disiplin oluşturma ve motive etme, ayrıca geleceğe yönelik yüksek hedefler ve uzun vadeli plan yapma gibi vasıfları öğrencide oluşturmalıdır (Davis & Rimm, 1994, Akt: Işık Ercan, 2004:148).

Bilim ve Sanat Merkezleri yönergesinin 6. Maddesinin g ve ğ maddelerine göre merkezlerin amacı, üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin:

➤ Üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartların, ortam ve fırsatların oluşturularak disiplinler arası çalışmalardaki kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmelerini, yaşam projelerini gerçekleştirme fırsat ve imkânlarının verilmesini sağlamaktır (BSM Yönergesi, 2007).

Scruggs ve arkadaşlarının (1986) üstün denekler üzerinde yaptıkları deneyler eğitimin, üstün grubun öğrenme yaşantısı üzerindeki önemini ortaya koymuştur. Üstün deneklere az zamanda çok verim sağlayacak öğrenme stratejilerinin öğretilmesinin daha çabuk öğrenmelerine neden olduğu belirlenmiştir (Akt: Davaslıgil, Zeana, 2004:87). Onlara yönelik bir eğitim sisteminin oluşturulmasının gerekliliği burada da önemini göstermiş bulunmaktadır. Bireyselleştirilmiş eğitim uygulamaları üstün yetenekli bireylerin ilgi ve yeteneklerinin geliştirilebilmesi açısından hizmet verebilmesinin gerektiğinden söz edebiliriz.

Öğrenme süreci, her öğrencinin kendine has kabiliyetleri, ilgi alanları ve öğrenme tarzını dikkate alacak şekilde düzenlenmelidir (Renzulli, 1994, Akt: Işık Ercan, 2004:147). Sonuçta her bireyin yetenek ve ilgi alanları birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Normal zekâ ve yetenek seviyesine sahip öğrencilerimiz için dahi öğrenme sürecini çeşitlendirme adına çalışmalar gösterdiğimizi söyleyebiliriz. O halde üstün yetenekli öğrencilerin farklılaştırılmış bir eğitime ihtiyaç duyacaklarının da kaçınılmaz olduğu sonuca ulaşmamız mümkündür. Onların yaratıcı ve üretici düşünebilen, toplumunun ihtiyaç duyduğu alanlarda sorun çözebilip buluşlar ortaya çıkarabilen bireyler olarak yetişebilmeleri için onlara yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesinin gerekliliğinden söz edebiliriz.

Yaratıcı/üretici düşünme becerilerinin geliştirilmesi için bu alanda başarılı insanlar, yaratıcı düşünme süreci ve teknikleri öğrenciye tanıtılmalı, geliştirilecek ürün ve projelerin eski yöntemleri aşan, yeni ve orijinal teknikler, materyal ve fikirler olması teşvik edilmelidir (Davis & Rimm, 1994, Akt: Işık Ercan, 2004:149). Kendileri gibi bireylerle tanışmaları gelecekte nerelere gelebilecekleri adına bir örnek teşkil

edebileceği gibi onların çalışmaları onlara örnek teşkil edebilir ve motivasyonlarının artmasını sağlayacağı da söylenebilir.

Probleme dayalı öğrenme becerilerinin geliştirilmesi için öğrencilere araştırma ve keşif yöntemleri öğretilmeli, problemleri fark etme ve tanımlama, problemleri değişik yollardan çözme özelliği, geleceğe yönelik düşünme yeteneği ve her öğrenilen bilgiyi sadece olduğu şekilde değil, olabileceği veya olması gereken yönleriyle de düşünebilme yeteneği kazandırılmalıdır (Davis & Rimm, 1994, Akt: Işık Ercan, 2004:149-150). Bu problemlerin yaşam becerileri vermeye yönelik ve gerçekçi olması önemlidir (Işık Ercan, 2004:150).

Kendini gerçekleştirmiş, bireysel yeteneklerinin farkında ve bu yeteneklerini daha da güçlendirebilmek adına çalışan, araştıran, soran, çözüm üretebilen bireyler yetiştirmenin toplumun kalkınma ve gelişiminin temeline atılmış bir beton gibi olduğunu söyleyebiliriz. Toplumun ihtiyaçları doğrultusunda proje geliştirebilen ve projelerini hayata geçirebilen, insanlık adına çalışan bireyler uygarlaşma yolunda atılmış büyük bir adımdır diyebiliriz. Ülkemizde üstün yetenekli bireylerimizin bilimsel çalışabilen, çağın ihtiyaçlarına uygun buluş ve araçlar geliştirebilen bireyler olabilmeleri için onların ihtiyaç duyduğu eğitim ve öğretim hizmetleri gerçekleştirilmesinin Bilim ve Sanat Merkezleri' nin amaçları olduğunu söyleyebiliriz.

2.3.2. Bilim ve Sanat Merkezleri' nde Eğitim Öğretim Hizmetleri

Bilim ve Sanat Merkezleri' nde yürütülen eğitim ve öğretim hizmetleri, BİLSEM yönergesinin 7. Maddesine göre şöyle düzenlenir ve uygulanır:

- a) Bireysel eğitim-öğretim yapılması ve çocuk/öğrencilerin ihtiyacına göre hazırlanmış Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının geliştirilmesine çalışılır.
- b) Üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin eğitim-öğretiminde bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve sosyal gelişimleri bir bütünlük içerisinde ele alınır.

- c) Eğitim-öğretim etkinlikleri, çocuk/öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumları ile bütünlük oluşturacak şekilde plânlanır ve yürütülür.
- d) Çocuk/öğrencilerin örgün eğitim kurumlarında izledikleri programlar ile merkezlerde yapacakları çalışmalar arasında işbirliği sağlanır.
- e) Çocuk/öğrencilere benlik algısı ve iletişim becerileri kazandırılır.
- f) Eğitim-öğretim etkinlikleri, çocuk/öğrencileri dıştan yönelimli ve yönetimli bir disiplin ve denetim yerine, içten odaklı disiplin ve denetim anlayışını geliştirmeye yönelik olarak düzenlenir.
- g) Çocuk/öğrencilerin geleceğe yönelik düşünceleri, tahminlerde bulunmaları ve bunları tartışarak çalışmalarına yansıtılmaları sağlanır.
- h) Çocuk/öğrencilerin, Türkçe'yi doğru, güzel ve etkin kullanan bireyler olarak yetişmeleri sağlanır.
- i) Eğitim-öğretim sürecinin; çocuk/öğrenci, örgün eğitim kurumu, veli ve merkez ile iş birliğinde devam ettirilmesine çalışılır (BSM Yönergesi, 2007).

2.3.3. Bilim ve Sanat Merkezleri'nde Eğitim Programı ve Uygulama

²Kayıtları yapılan okul öncesi eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim çağı çocuk/öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeyi ölçüldükten sonra merkezlerce;

- a) Uyum (Oryantasyon),
- b) Destek Eğitimi; 1) İletişim Becerileri, 2) Grupla Çalışma Teknikleri, 3) Öğrenme Yöntemleri, 4) Problem Çözme Teknikleri, 5) Bilimsel Araştırma Teknikleri, 6) Yabancı Dil, 7) Bilgisayar, 8) Sosyal Etkinlikler,
- c) Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme,
- ç) Özel Yetenekleri Geliştirme,
- d) Proje Üretimi/Yönetimi

²“2.3.3. Bilim ve Sanat Merkezi'nde eğitim Öğretim Programı ve Uygulama” başlığı ve alt başlıkları altındaki bilgiler MEB BSM 2007 Yönergesinden özetlenmiştir.

alanlarında düzenlenmiş eğitim programlarına alınırlar.

Programları tamamlayan çocuk/öğrencilere tamamladığı her programın sonunda merkez müdürlüğünce Tamamlama Belgesi verilir.

2.3.3.1. Hazır Bulunuşluk Düzeyini Belirleme

Hazır bulunuşluk düzeyi belirleme çalışmalarına, merkez programına yönelik hazırlanan programa dayalı ölçekler vasıtasıyla öğretmen ve velilerinden alınan bildirimlerle başlanır. Çocuk/ öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel alanlara yönelik hazır bulunuşlukları, etkinlik temelli olmak üzere uyum programı süreci içerisinde yapılır. Hazır bulunuşluk ölçümleri ile çocuk/öğrencilerin merkeze başladığında hangi ilgi ve yetenek alanı/alanlarında öğrenmeye açık oldukları hakkında bilgi sahibi olunur. Yapılan ölçümler sonucunda çocuk/öğrencilerin merkezce bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel performans düzeyleri belirlenir.

2.3.3.2. Uyum (Oryantasyon) Programı

Çocuk/öğrencilere ve velilerine öncelikle merkezin misyon ve vizyonu anlatılır. Uyum dönemi etkinlikleri çocuk/öğrencilerin sosyal ve duyuşsal gelişimleri, ilgi ve yetenek alanları göz önünde bulundurularak oluşturulan gruplar hâlinde yapılır. Etkinlikler çocuk/öğrencilerde merkezlere yönelik kurum kültürü ve biz bilinci kazandırılacak şekilde planlanır. Çocuk/öğrencilerin kişisel, sosyal ve psikolojik gelişimleri hakkında bilgi toplamayı amaçlayan etkinlikler yapılır. Her lider/danışman öğretmenin sorumlu olacağı öğrenci bu dönemde belirlenir. Çocuk/öğrenciler tüm öğretmenler tarafından gözlemlenir ve gözlemler not edilir. Elde edilen veriler danışman/lider öğretmen tarafından gözlem defterine yazılır. Rehberlik ve psikolojik danışma birimine verilir. Elde edilen veriler, öğretmenler kurulunda değerlendirilir ve değerlendirme sonuçları rehberlik ve psikolojik danışma birimince öğrenci dosyasına işlenir. Uyum süreci sonunda elde edilen geri bildirimler velilerle paylaşılır.

2.3.3.3. Destek Eğitim Programı

Çocuk/öğrenciler, uyum programı sonunda ortaya çıkan performanslarına göre gruplara ayrılır. Gruplara ayrılan çocuk/öğrenciler, destek eğitim programındaki alt program dalları olan iletişim becerileri, grupla çalışma teknikleri, öğrenme yöntemleri, problem çözme teknikleri, bilimsel araştırma teknikleri, fen bilimleri, matematik, dil sanatları, sosyal bilimler, resim, müzik ve benzeri alanlar ile ilişkilendirilerek eğitime alınır. Ayrıca yabancı dil ve bilgisayar programlarına tüm çocuk/öğrenciler alınır. Bu programda çocuk/öğrencilerce bireysel ya da grup hâlinde proje hazırlama çalışmalarına başlanır. Süreç sonunda gözlemlere dayalı olarak geri bildirimler alınır. Destek eğitim programı sonunda çocuk/öğrenciler hakkında yapılan bütün gözlemler ve alınan geri bildirimler, bir araya getirilerek öğretmenler kurulunca değerlendirilir ve her çocuk/öğrencinin ayrı ayrı ilgi ve yetenek alanı/alanları belirlenir.

2.3.3.4. Bireysel Yetenekleri Fark Ettirici Program

Çocuk/öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel kapasiteleri dikkate alınarak uyum ve destek eğitimi programında yapılan gözlemler ve alınan geri bildirimler sonucu belirlenen bireysel yetenek alanı/alanları doğrultusunda öğrenci grupları oluşturulur. Çocuk/öğrencilerin sahip oldukları bireysel yeteneklerini fark ettirebilmek amacıyla akademik bilgilere dayalı olarak yaratıcılıklarını öne çıkaran ve bireysel farklılıklarıyla ilgili disiplinlere yönelik programlar hazırlanır ve uygulanır. Öğrenme ortamları, yaratıcı düşünmeyi daha çok destekleyen çağdaş eğitim araç ve gereciyle donatılır. Programlar, çocuk/öğrenci merkezli eğitim anlayışına göre disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak modüler yapıda hazırlanır. Bireysel yetenekleri fark ettirici dönemde disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak proje üretim çalışmaları devam ettirilir ve projeler destek eğitimi programına göre daha kapsamlı hazırlanır. Bu programlar sonunda, çocuk/öğrenciler hakkında yapılan bütün gözlemler ve alınan geri bildirimler, öğretmenler kurulunda değerlendirilerek çocuk/öğrencinin ilgi ve yetenek alanı/alanları belirlenir.

2.3.3.5. Özel Yetenekleri Geliştirici Program

Özel yetenekleri geliştirici programlar, çocuk/öğrenci merkezli eğitim anlayışına uygun olarak disiplinler arası modüler yapıda olur. Özel yetenekleri geliştirici programlarda çocuk/öğrencilere disiplinler ve disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak herhangi bir disiplinde derinlemesine veya ileri düzeyde bilgi, beceri ve davranış kazanmaları sağlanır. Çocuk/öğrencilerin bireysel ilgi ve yeteneklerinin farkında olmalarını, kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak eğitim bu dönemde verilir. Çocuk/öğrencilerce bu dönemde, daha çok özel yetenek alanı/alanlarına yönelik proje üretim çalışmaları yapılır.

2.3.3.6. Proje Üretimi ve Hazırlama Programı

Merkezlerdeki bütün etkinliklerin temelinde proje üretme ve geliştirme çalışmaları esas alınır. Proje hazırlama ve geliştirme konularında bilgi ve beceri kazandırmak üzere kurumdaki lider ve/veya danışman öğretmenler aracılığıyla gerekli ön öğrenmeler sağlanır ve proje yönergeleri hazırlanıp örnekler sunulur. Çalışmalar çocuk/öğrencilere bilgi aktarmaktan ziyade, kendi seçecekleri projeler doğrultusunda çalışmaları, geliştirdikleri çözüm uygulamaları ve bu süreç içerisinde öğrenmeleri temel alınır. Çocuk/öğrenciler ilgi, yetenek ve tercihlerine göre 3–5 kişiden oluşan proje gruplarına ayrılır ve kendi seçtikleri proje üzerinde çalışarak gerektiğinde bireysel proje üretme çalışmaları da yapılır. Proje konularının belirlenmesi, seçilmesi ve sonuçlarının değerlendirilip geliştirilmesinde çevredeki iş yeri, yerel yönetimler, gönüllü kurum ve kuruluşlar ve üniversitelerden yararlanılır. Projeler ilgili kurum ve kuruluşlarda geliştirilebileceği gibi, gerektiğinde uzman kişilerden de destek sağlanır. Projelerin konusu ve seçiminde herhangi bir sınırlama yapılmaz. Çocuk/öğrencilerin, lider ve/veya danışman öğretmenler rehberliğinde planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarını yaparak, yaşayarak, öğrenen; üreten, sorun çözen, yaratıcı düşünebilen, çevresi ile iletişim kurabilen, bilimsel araştırma ve buluş yapabilen bireyler olarak yetiştirilmeleri sağlanır. Proje üretimi yapılırken eğitim-öğretim ortamları, her türlü çevre şartlarına açık, çok amaçlı, sosyal ve psikolojik yönden iş birliğine açık ve motive edici olacak şekilde düzenlenir.

2.3.4. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin İşleyişi ve Görevleri

³Bu bölümde Bilim ve Sanat Merkezleri' nin içerisinde kurulmuş olan birimler ve bu birimlerin hangi görevleri üstlenmiş olduğundan bahsedilmektedir.

2.3.4.1. Bilim Etkinlikleri Birimi

Bilim etkinlikleri birimi, bir ana eğitim birimi olup bu birim de; fen bilimleri, matematik, sosyal bilimler ve benzeri bilim dallarında özel ilgi ve yeteneği olduğu belirlenen üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak etkinlikleri uygulama imkânı sağlar.

2.3.4.2. Sanat ve Spor Etkinlikleri Birimi

Sanat ve spor etkinlikleri birimi, bir ana eğitim birimi olup bu birimde; resim, grafik, fotoğrafçılık, sinema, seramik, heykel, hat, vitray, ebru, bale gibi görsel; müzik, tiyatro, drama, edebiyat gibi sözel ve işitsel; güzel sanat ve spor dallarında özel ilgi ve yeteneği olduğu belirlenen üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak etkinlikleri uygulama imkânı sağlar.

2.3.4.3. Destek Etkinlikleri Birimi

Destek etkinlikleri birimi, Türkçe, doğru ve güzel konuşma-yazma, bilgisayar, yabancı dil, satranç, çevre koruma, sağlık bilgisi, kişiler arası iletişim ve benzeri alanlarda çocuk/öğrencilere genel kültür, iletişim ve günlük yaşamla ilgili temel bilgiler kazandırma imkânı sağlar.

³ “2.3.4. Bilim ve Sanat Merkezi' nin İşleyiş ve Görevleri” başlığı ve alt başlıkları altındaki bilgiler MEB BSM 2007 Yönergesinden özetlenmiştir.

2.3.4.4. Araştırma, İzleme, Geliştirme ve Dokümantasyon Birimi

Araştırma, izleme, geliştirme ve dokümantasyon biriminde; merkezlerde üretilecek olan proje çalışmaları planlanır, koordine edilir ve desteklenerek değerlendirmeleri yapılır. Merkezlerin ihtiyacı olan ocuk/öğrencilere ve öğretmenlere yönelik her türlü kaynak, yayın ve araç-gereç kullanıma hazır şekilde bulundurulur. Üstün yetenekli ocuk/öğrencilerin eğitim-öğretim ve eğitim modellerine yönelik ülke genelinde ve uluslararası düzeyde inceleme ve araştırmalar yapılır veya yaptırılarak sonuçları merkez yürütme kuruluna sunulur. Araştırma, izleme ve geliştirme birimi, merkezlerden eğitim-öğretim sürecini tamamlayarak ya da başka bir nedenle ayrılan ocuk/öğrencilerin takibini yapar ve veri tabanını oluşturur. Bilgileri e-mezun modülüne işler.

2.3.4.5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Birimi

Rehberlik ve psikolojik danışma birimi; merkezlere alınan ocuk/öğrencilerin eğitsel ve gelişimsel yönde izlenmeleri, çeşitli yardım hizmetleri, uygulanan programların geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konusunda çalışmaların ve ocuk/öğrencilerin eğitsel değerlendirmelerinin yapıldığı, bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) ve bireyselleştirilmiş öğretim programlarının (BÖP) hazırlandığı, disiplinler arası yaklaşımla ocuk/öğrencinin performans düzeylerinin tespit edildiği rehber öğretmen, sınıf öğretmeni, okul öncesi eğitimi öğretmeni ve özel eğitim öğretmeninden (üstün zekâlılar bölümü mezunu veya ilgili sertifikasyon programını tamamlamış) oluşan birimdir.

2.3.5. Bilim Sanat Merkezleri' ne Öğrenci Alımı

Merkezlere, üstün yetenekli ocuk/öğrencileri belirlemek amacıyla ilköğretim ağı öğrencileri için ilköğretim kurumu sınıf ve şube rehber öğretmenlerince aday gösterilir. Aday gösterilecek okul öncesi, ilköğretim çağındaki öğrenciler için her öğretim yılının Bakanlıkça hazırlanan Gözlem Formları, il ve ilçelerde bulunan

ilköğretim kurumlarına, merkez tarafından gönderilir (<http://www.istanbulbilsem.k12.tr>). Bu gözlem formları; ilköğretim kurumlarında 1–5 sınıflar için sınıf öğretmenleri, 6-8 sınıflar için şube öğretmenler kurulu tarafından doldurulur (BSM Yönerge, 2007, Madde 8).

Öğretmenler üstün yeteneğe sahip olduklarını gözlemledikleri öğrencileri aday gösterirler ve bu öğrencilerden, örgün eğitim kurumlarına devam edenler için okul müdürlüklerince fotoğraflı öğrenci belgesi hazırlanır. Aday gösterilen öğrencilerin listeleri, gözlem formları, öğrenci belgeleri en geç *mart ayinin sonuna kadar* ilgili merkeze gönderilir (*başvuru şekli Merkez tarafından düzenlenir*). Merkezler gerekli incelemeleri yaptıktan sonra nisan ve mayıs aylarında belirledikleri tarihlerde tanılama işlemini gerçekleştirir (<http://www.istanbulbilsem.k12.tr>).

Örgün eğitim kurumlarınca aday gösterilen öğrencilerin gözlem formları, tanılama komisyonunca değerlendirilir. Değerlendirme sonucuna göre grup taramasına alınacak öğrenci listeleri okullarına veya velisine bildirilir. Ön değerlendirme sonucunda grup taramasına katılması uygun görülen öğrenciler, merkez yürütme kurulunun belirleyeceği tarihlerde, üst danışma kurulunca belirlenen ölçme araçları ve ölçütleri doğrultusunda grup taramasına alınır (<http://www.istanbulbilsem.k12.tr>).

Grup taramasında örgün eğitim kurumlarınca aday gösterilen çocuklardan tanılama komisyonunca bireysel incelemeye alınmaları uygun görülenler, üstün yeteneklilerin bireysel incelemesinde kullanılacak objektif ve bağıl ölçme araçlarının uygulanmasında rehberlik ve araştırma merkezinde veya diğer örgün eğitim, yaygın eğitim, üniversiteler ile benzeri diğer kurumlarda görevli ve tanılama komisyonunca uygun görülen psikolojik danışmanlarca merkezlerde bireysel incelemeye alınırlar (<http://www.istanbulbilsem.k12.tr>). Bireysel inceleme ve değerlendirme sonuçlarına göre sıralanan öğrenci listesi Genel Müdürlüğe gönderilir. Genel Müdürlükçe yapılacak değerlendirme sonucunda uygun bulunan liste onaylandıktan sonra ilgili Merkeze gönderilir. Listede yer alan öğrencilerin kayıt işlemi için; kayıt formu, veli muvafakat belgesi, nüfus cüzdan örneği ve 4 (dört) adet fotoğraf, çocuk/öğrenci velisi tarafından

hazırlanarak merkeze teslim edilir. Çocuk/öğrencinin kayıt ve yerleştirme işlemi sonuçlandırılır (BSM Yönerge, 2007, Madde: 13).

Bu süreç içerisinde en fazla dikkat çeken nokta okullardaki öğretmenlerin öğrencileri aday göstermede çok fazla bilgi sahibi olmadıklarıdır. Üstün yetenekli öğrencilerin sahip oldukları özellikler, üstün yetenekli ve parlak öğrenciler arasındaki farklar, üstün yetenekli öğrencilerin kendilerini ifade ediş yöntemleri hakkında öğretmenlerin fikir sahibi olmadıkları görülmektedir. Bu durumda öğretmenlerin gözünden kaçan yetenekli öğrenciler kimi zaman heba olmaktadır (Tarhan, 2005, Akt: Sezginsoy, 2007:89).

2.4. Yurtdışında Üstün Yeteneklilerde Eğitim

⁴Bu kısımda, dünyadaki bazı ülkelerde üstün yetenekli öğrencilerin eğitim sistemlerinin nasıl olduğu hakkında bilgi verilmektedir.

2.4.1. ABD' deki Üstün Yeteneklilerin Eğitimi

1958 tarihine çıkarılan bir yasayla üstün zekâlıların eğitimi konusunda bir atılım sağlanmıştır (www.gifted.ucon.edu). Bu tarih itibariyle üstün zekâlıların eğitiminin en çok tartışıldığı, kuramların ve modellerin geliştirildiği, çok sayıda uygulamaların gerçekleştirildiği ülkelerden biri haline gelen ABD' de, 1970' li yıllarda üstün zekâlıların sorunlarına yönelik ilk çözüm olarak hızlandırma akla gelmiştir. Zaman içerisinde hızlandırmanın sınıf atlama, ders atlama, kredilendirme vb. türde uygulamalarında elde edilen sonuçlara dayanarak değiştirilip düzenlenmiştir. Üstün zekâlıların eğitiminde diğer bir yöntem olan zenginleştirme kapsamında ise; okulun içinde ya da matematik, bilim, sanat ve öğrenme merkezlerini devreye sokma, geziler, cumartesi programları, yaz okulları, müzik, dil, sanat ve bilgisayar kampları kurma çalışmaları da yapılmaktadır (Akarsu, 2001).

⁴ Bu başlık altındaki bilgiler Davaslıgil, 2004, s:40-46' dan özetlenmiştir.

2.4.2. SSCB' deki Üstün Yeteneklilerin Eğitimi

SSCB' nin üstün yeteneklilerle ilgili başarılı çalışmaların kökenleri 1950'li yıllarda, o dönemin Nobel ödüllü bilim adamlarının öncülüğünde kurulan iki tür okula dayanmaktadır. Birinci tür okullar, bölgedeki tüm ortaokul öğrencileri arasından matematik, fizik, kimya, biyoloji ve informatik dallarında ayrı ayrı seçilen ve lise düzeyinde eğitim alan öğrencilere yöneliktir. Moskova, Leningrad, Kiev ve Novosibirsk'te bulunan Bilim Kentlerindeki üniversite kampüslerinde kurulmuş olan bu okullarda eğitim gören gençlere, üniversitedeki en saygın bilim adamlarınca eğitilme fırsatı tanınmıştır. Öğrenciler buldukları üniversitenin çevresindeki tüm olanaklardan yararlanabilirler ve öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenen danışma merkezleri de bulunmaktadır.

İkinci tür okullar ise yabancı dil, müzik, folklor, edebiyat ve felsefe eğitiminde yoğunlaşmıştır. Sovyet dünyasının bilim ve sanatta olağanüstü performans sergileyen önderlerin çoğunu yetiştirmiş olan bu okullardan en ünlüleri Gnesin Müzik Okulu, Stragonov Sanat Okulu ve Leningrad Bale Okuludur (Grigorenko ve Clinkenbeard, 1994).

SSCB' de üstün yetenek gösteren öğrenciler için kurulan ve her cumhuriyetin başkentinde mutlaka bulunan bilimsel akademilerde de yetenekli çocuklara fen, matematik, fizik, kimya, gökbilimi vb. alanlarda eğitim hizmeti verilmektedir. İlkokuldan sonra çocukları alıp yatılı eğitim veren bu faydalı uygulamanın başarılı örneklerinden birisi Sibiryalı'nın Novosibirsk şehrinde bulunan bilim akademisidir. Ayrıca öğrencilerini, altı yaşında tabî tuttıkları zorlu bir sınavla alan ve müzik, resim, bale dersleri veren güzel sanat okulları da SSCB'de üstün yeteneklilere sunulan imkânlardan birisidir. Seçilen her çocuğun günde 2-4 saat mecburi aldığı bu okullardaki öğrencilerin bazıları normal okullarına devam eder (Keysan,1986).

2.4.3. İngiltere’ deki Üstün Yeteneklilerin Eğitimi

İngiltere’ deki özel okullardaki eğitim en az devlet okullarındaki kadar yaygındır. Yedi yaş itibariyle eğitime başlayan çocuklar, lise bitirinceye kadar bu okullarda yatılı olarak kalırlar. Buradan mezun olanlar ülkeyi yönetir. İngiltere’deki idarecilerin %80’ i bu okullardan mezun olmaktadır (Aydın, 1994).

İngiltere’ deki özel okulların ve devlet okullarının içinde öğrencilerini seçerek alan ve üstün yetenekliler için ayrıca hızlandırma ve farklılaştırma uygulamaları yapan ünlü ve geleneksel okullar da vardır. Bunların dışında, genel eğitime paralel olarak yürümekte olan çok sayıda müzik ve genel sanatlar programı ve tamamen üstün yeteneklilere yönelik iki okul mevcuttur.

1989 yılında velilerin önyak olması ile kurularak üstün yetenekli çocukların ebeveynlerini, öğretmenlerini ve gelişimleriyle ilgilenen diğer yetişkinleri aynı amaç doğrultusunda bir araya getiren Ulusal Üstün Zekâlılar Derneği (National Association For Gifted Children), bu alanla ilgili İngiltere’ deki olumlu gelişmelerden birisidir. Bünyesindeki öğrencilere yaz okulları ve hafta sonu geliştirme programlarından faydalanma imkânı sağlayan NAGC’ ın yanı sıra, genel eğitim içinde esmek ve erişilebilir olanaklarla üstün yeteneklileri kaynaştırma çalışmaları kapsamında öğretmenlerin yetiştirilmesi ve öğrenme malzemelerinin hazırlanmasında etkin bir rol oynayan Müfredat Zenginleştirme Derneği de (National Association For Curriculum Enrichment) üstün zekâlıların eğitimini desteklemektedir (George, 1992).

2.4.4. Japonya’ daki Üstün Yeteneklilerin Eğitimi

1968 ve 1977 yıllarında eğitim sisteminde reform yaparak saf bilimden uygulamalı bilime geçilen Japonya’ da artık 21. Yüzyıla uygun bir sisteme geçme hazırlıkları yapılmaktadır. Bu sistemde amaçlanan, soru soran ve soru sormasını bilen, bağımsız hipotezler oluşturabilen ve ezbere dayalı öğrenmeden arındırılmış araştırmacı, mucit bir zihne sahip öğrenciler yetiştirmektir. Bunu sağlamak için, eğitim öğretim

sırasında derslerin içeriğine ve hedeflerine yönelik değişik malzemelere ve cihazlar kullanılmaktadır. İlk etapta kitap kullanılmıyorsa, önce beyine dış dünya ile temas kurdurulup olayı gördükten sonra kitaba geçilir. Öğrenciler evlerinde kullandıkları elektronik cihazları okula getirip açarlar, incelerler ve bozup yaparlar. Bu şekilde yaşayarak öğrenme gerçekleştirilir (Aydın, 1994).

2.4.5. Avustralya' daki Üstün Yeteneklilerin Eğitimi

Avustralya'da okul öncesi dönemde eğitimlerine başlanan üstün yetenekli çocuklar, 4-6 yaşlarında bir derecelendirmeye tabi tutulurlar. Bu derecelendirme sonucunda bireysel yetenekleri belirlenen çocuklar, 2 yıl boyunca dört kişilik sınıflarda eğitim görürler. Daha sonra 6 yaş itibariyle 3 yıl süren ikincil öğretim (secondary school) süreci başlar. Bireysel eğitimin baz alındığı bu eğitim programında çocuklar, yetenekleri ve yeterliliklerine göre eğitsel ve mesleki olarak yönlendirilirler (Evans, 2000, Akt: Aydın, 1994).

Her ne kadar uygulamalar eyalet ya da bölge düzeyindeki çeşitlilik gösterse de üstün zekâlılara yönelik etkinlikler gittikçe yaygınlaşmaktadır. Bu faaliyetleri; sınıf ortamında zenginleştirme, birkaç okuldan gelen çocuklardan türdeş gruplar oluşturma, *Primary Extension and Challenge* programı gibi farklı ilgi alanlarını daha da öte öğrenmelere götüren programlar, okul dışında özel ilgi merkezleri; özel üstün yetenekliler okulları kurma ve ek programlar olarak özetleyebiliriz (Bragget, 1993).

Bunların dışında üstün zekâlı çocuklar programlar hazırlayan eyalet düzeyinde kurulmuş dernekler, araştırma merkezleri, müzeler, vakıflar ve üniversiteler mevcuttur. Avustralya'daki araştırma merkezlerinde yapılan çalışmalar dünya çapında yankı uyandırmaktadır. Üniversitelerinde de öğretmenlere yönelik sertifika, mastır ve doktora programları sunulmaktadır (Frydanberg ve O' Muallane, 2000).

2.5. İlgili Araştırmalar

Dağlıoğlu (1995); yaptığı çalışmasında, üstün yetenekli çocukların tespiti için kullanılan “Öğretmen Gözlem Formu” nun istenilen başarıyı sağlayamadığını, bunu sebebi olarak da, eğitim sistemimizdeki kalabalık sınıf mevcutları sebebiyle öğretmenlerin öğrencilerini yeterli düzeyde gözleyemedikleri, üstün yetenekli öğrencilerin gelişim özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve formu doldururken kişisel sebeplerden dolayı objektif olamadıkları düşüncesine ulaşmıştır. Ayrıca, ilkökul çağındaki üstün yetenekli çocuklar için, özel okul, özel sınıf gibi izole eğitim modellerinin yerine, kendi yaşlılarıyla birlikte olabilecekleri, ilgi ve yeteneklerine göre eğitim alabilecekleri, farklılaştırılmış ve bireyselleştirilmiş programlarının uygulanabileceği eğitim modellerinin denenmesinin, çocukların sağlıklı gelişiminde daha uygun olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Sezginsoy (2007), Bilsem öğretmenleri üzerindeki araştırması sonucunda bütün denekler merkezlerdeki eğitim-öğretim durumunun belirtilen niteliklere uygun olarak gerçekleştirildiğine “katıldıklarını” ifade ettiklerini görmüştür. Diğer bir deyişle; merkez öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimini gerçekleştirmek için öğrencileri yeni fikirler üretmeye teşvik ettikleri, derslerde öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine imkân sağladıkları, öğrendiklerini gerçek yaşamla ilişkilendirdikleri, derste öğrencilere bir konuyu derinlemesine çalıştırdıkları, öğrencilere konuları kesif yoluyla ve sorgulayarak öğrettikleri, öğrencileri proje çalışmalarına yönettikleri v.s. sonucuna varılmıştır.

Yılmaz Atik (2007) araştırmasında, üstün yetenekli öğrencilerin matematik öğrenme yöntemlerine yönelik olumlu tutumlarına; uygulanacak etkinliklerle ilgili önceden aldıkları eğitimin, etkinliğin uygulama süresinin ve uygulanan yöntemin anlamlı ölçüde etkisi olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca Bilim ve Sanat Merkezi’ nde uygulanan matematik etkinliklerinin üstün yetenekli öğrencilerin matematiğe yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemiş olması, uygulanan etkinliklerin ve Bilim ve Sanat Merkezi uygulamasının en azından matematik alanında başarılı olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonucun olumlu olması sonraki yıllarda Bilim ve Sanat

Merkezlerine devam eden öğrencilerin matematikle ilgili yeni buluş ve uygulamalara imza atabileceklerini gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Dağlıoğlu (2002); yaptığı araştırmasında elde ettiği sonuçlar doğrultusunda, üstün yetenekli çocuklarla ilgili devlet politikasında bu çocuklara sahip çıkılarak gerekli önlemlerin alınmasının, gelişmiş ülkelere yapılan beyin göçünün önüne geçilmesi için yurt dışında sağlanan olanakların ülkemizde de sağlanarak ülkemizdeki fırsatların cazip hale getirilmesinin ülkemizin geleceği açısından yararlı olacağı önerisinde bulunmuştur.

Çakın (2005) araştırmasında, elde ettiği sonuçlar doğrultusunda, Bilim ve Sanat Merkezi' ne devam eden öğrencilere, içinde buldukları yakın çevrelerine ve özellikle anne-baba ve öğretmenlerine; Bilim ve Sanat Merkezinin eğitim amaçlarının iyi bir şekilde anlatılması gerektiğini önermiştir. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin, öğrencileri sınavlara hazırlayan bir kurum olmadığının anlatılması gerektiğini; Bilim ve Sanat Merkezleri' nin amacının, öğrencilerin bilimsel düşünce ve davranış kazanmasını sağlayan, iş alanlarında ve günlük yaşamda oluşan problemlere yeni düşünce, teknik buluş ve çağdaş araçlar önerebilmelerini ve geliştirebilmelerini, yaratıcılık ve yeteneklerini ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasında katkıda bulunacak şekilde geliştirmelerini sağlamak olduğunun öğrencinin yakın çevresine anlatılmasını vurgulamıştır. Ayrıca, öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezi' nde kalma sürelerinin daha kısa ancak eğitim etkinliklerinin nitelikli ve motivasyonu artırıcı özellikte olması gerektiğini belirtmiştir.

Uzun (2006), araştırmasında üstün yetenekli ve zekâlı çocukların büyük bir kısmının üst ve orta gelir gurubuna bağlı aile tabakasına mensup olduklarını tespit etmiştir. Bunun sonucunda gelir durumları daha iyi aile kesiminin çocuklarının daha iyi eğitim fırsatları buldukları söylenebilir. Buna göre de üstün yetenekli ve zekâlı öğrencilerin tespitinde daha alt imkanlarda yaşayan, fırsatlara erişemeyen öğrencilere ulaşamadığı söylenebilir. Ayrıca Uzun (2006) araştırmasında; Üstün veya özel yetenekli öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları ile Bilim ve Sanat Merkezi'ne giriş alanları arasında Bilişsel alt ölçekte farklılaşma bulunmamıştır. Duyuşsal, Davranışsal ve Genel tutum puanları ile BİLSEM'e giriş alanında ise anlamlı

farklılaşma bulamamıştır. Öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezleri' ne alınmaları ve eğitimlerinde bilginin temel ölçüt değildir, yeteneğin esas olduğunu saptamıştır. Bu da öğrencilere bilgi yüklemekten ziyade yeteneklerini geliştirici çalışmaların gerekliliğini ön plana çıkarabilir.

Budak (2007) araştırmasında, üstün yetenekli çocukların çoğunda bağımsız çalışma istek ve potansiyelinin bulunduğunu, bu isteğin öneminin de bireysel projelerin ortaya çıkmasında önemli olduğunu söylemiştir. Bu sebeple bağımsız çalışmaya alınan öğrencinin çalışması kapsamındaki gerekli araçları bulma, kullanma ve araştırma yapma becerilerinin olması gerektiğini belirtmiştir. Bu durum da bize BİLSEM' lerin amaçlarında yer alan “Öğrencilerin proje geliştirebilmelerini sağlama” maddesinin önemini göstermektedir.

Choi ve arkadaşları (2009) Kore' de bulunan üç tane üstün yetenekli okulu içerikleri, öğretmenleri, uygulama kriterleri ve öğrencilere sağladıkları imkânlar açısından karşılaştırmıştır. Her okulun birbirinden daha iyi oldukları yönleri olduğunu görmüşlerdir. Okulların bazısında iyi bir matematik eğitimi ve yanı sıra iyi bir sözel destek de verilmektedir. Bir diğerinde ise bir sömestr boyunca desteklenmiş araştırma, proje ve çeşitli laboratuvar dersleri verilmektedir. Üstün yetenekli olup bu okullardan birine girebilen çocukların fen bilimleri alanında daha iyi bir eğitim alabilme şansına sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Çelikkölen 2010 yılında yaptığı araştırmasında, üstün yetenekli öğrencilerin kendi okullarında fen ve teknoloji dersinde yaşadıkları güçlükleri ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Araştırma sonucunda, öğrenciler öğrendikleri kavramları karşılaştıkları yeni durumlara uyarlamakta zorluk çektiklerini tespit etmiştir. Bu durum, öğrencilerin kavramları anlayarak ve özümseyerek öğrenmekten ziyade ezberleyerek öğrenmelerinin ve bu nedenle de bilgiyi transfer etmekte ve günlük yaşama uyarlamakta zorluk çekmelerinin bir sonucu olduğuna ulaşmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, laboratuvar çalışmaları daha çok öğretmen merkezli olmakta, deneyler aşamaları sorgulanarak öğretici bir etkinlik olmaktan öte gösteri halinde sunulmakta, grup çalışmaları sınıfların kalabalık olmasından amacına ulaşmamaktadır. Yine diğer bir

bulguya göre, derste araç gereç kullanımı oldukça sınırlı, kullanılan araç gereçlerin nitelik ve kapsam geçerliliğinin zayıf olduğu gözlenmiştir. Bazı bulgulara göre de öğrencilerin konuya yönelik araç gereç tasarlaması, eğitim öğretim yaşantılarına olumlu yönde büyük bir katkı sağlamaktadır. Bu sayede yaparak yaşayarak öğrenme sağlanmaktadır. Buna rağmen okulda araç gereçlerin hazır sunulduğu, böyle çalışmaların yapılmadığı; buna zaman ve malzeme yetersizliğinin neden olabileceği sonucuna varılmıştır.

Kuo ve arkadaşları (2010), üstün yetenekli çocukların normal çocuklara oranla problem çözmede kendi yeteneklerini devreye koyup koymadıklarını araştırmışlardır. Uygun test, anket vb. çalışmalar sonucunda ihtiyaç duydukları öğrenme ortam ve etkinlikleri tespit edilmeye çalışılmış ve ihtiyaç ve becerilerine göre en iyi imkânların sunulabilmesi için gerekli çalışmalar yapılmıştır. Araştırmaya göre üstün yetenekli ya da değil kendi potansiyellerine göre daha iyi imkânlara sahip olan çocuklar daha başarılı olmaktadır.

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni, ölçme aracının geliştirilmesi, veri toplanması, verilerin analizi ve yorumu üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin, BİLSEM' lerin amacına uygun işleyişini değerlendirmesine yönelik yapılan bu çalışma tarama modelinde bir araştırmadır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evreni Türkiye' de 56 adet bulunan Bilim ve Sanat Merkezleri' dir. 43 tane Bilim ve Sanat Merkezi örneklem olarak alınmıştır. Örnekleme alınan Bilim ve Sanat Merkezleri' ne araştırma ölçeği gönderilmiş ve 36 tanesinden dönüt alınmıştır. Merkezlerden alınan dönütler sonucunda 374 adet anket elde edilmiştir. Araştırma, bu anketler üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan Bilim ve Sanat Merkezleri' nin listesi Tablo 4' te gösterilmiştir.

Tablo 4: Araştırma Örneklemini Oluşturan BİLSEM' ler

1. Adana BSM	23.Kırıkkale İl Özel İdaresi BSM
2.Afyon Aydın Doğan BSM	24. Kırşehir Yusuf Demir BSM
3.Amasya BSM	25.Konya BSM
4.Ankara BSM	26.Gazi Kemal BSM
5.Ankara Ümit BSM	27.Malatya BSM
6.Bayburt BSM	28.Manisa BSM
7.Bartın BSM	29.Mustafa Kemal Paşa Cevdet Nerse BSM
8.Bilecik BSM	30.Ordu BSM
9.Burdur BSM	31.Sakarya BSM
10.Bursa BSM	32.Salihli BSM
11.Çorum BSM	33.Siirt BSM
12.Denizli BSM	34.Sinop BSM
13.Elazığ Bİlsem	35.Şanlıurfa BSM
14.Eskişehir Emine Emir Şahbaz BSM	36.Tekirdağ BSM
15.Giresun BSM	37.Tokat BSM
16.Isparta BSM	38.Trabzon BSM
17.İstanbul BSM	39.Uşak BSM
18.İzmir Sıdıka Akdemir BSM	40.Van BSM
19.Kahramanmaraş BSM	41.Yozgat Fatma Temel Turhan BSM
20.Kaman BSM	42.Yalova Atatürk BSM
21.Kastamonu BSM	43.Zonguldak BSM
22.Kayseri Çetin Şen BSM	

3.3. Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Anket, literatür taramasıyla elde edilen bilgilere dayanılarak ve 4 öğretim görevlisi ve 2 doktora öğrencisi olan uzmanların görüşleri alınarak, Bilim ve Sanat Merkezi' nin 2007 yılında yayınlanan yönergesinde bulunan 6. Maddedeki merkez amaçları doğrultusunda hazırlanmıştır. Yönergede 9 maddeden oluşan BSM amaçları incelenmiş ve amaç maddelerini oluşturan ifadelerden 14 madde elde edilmiştir. Anketteki her madde BİLSEM' lerde bulunan öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimleri ile yaratıcılıklarını geliştirebilmeleri amacıyla yapılması amaçlanan çalışmaları içermektedir.

Geliştirilen anket ilk önce pilot Bilim ve Sanat Merkezleri' nde uygulanarak güvenilirliği test edilmiştir. Pilot uygulamaya alınan Bilim ve Sanat Merkezleri;

- Kırıkkale İl Özel İdaresi BSM
- Adana BSM
- Afyon Aydın Doğan BSM
- Ankara BSM
- Ankara Ümit BSM
- Bayburt BSM' dir.

Pilot uygulamaya alınan BİLSEM' lere yollanan anketler sonucunda 57 adet ölçek elde edilmiştir. 57 anket üzerinden elde edilen verilerin çözümlenmesiyle anketin güvenilirliği (Cronbach Alpha = 0,96) değerinde hesaplanmıştır.

Anketin pilot gruba uygulanması ve güvenilirliğinin test edilmesinden sonra anket maddelerinin sayısında hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Örneklemi oluşturan Bilim ve Sanat Merkezi' nden elde edilen 374 anketin güvenilirliği de (Cronbach Alpha = 0,96) olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Anketin öğretmenlere ulaştırılması kargo yoluyla gerçekleştirilmiştir. Anketler yollanmadan önce Bilim ve Sanat Merkezi müdürleri ile araştırmacı telefonla görüşerek çalışma hakkında bilgilendirmiştir.

Kargo ile yollanan anketleri doldurulması ve tekrar kargo ile gönderilmesi için 3 haftalık bir süre tanınmıştır. Anketlerin gönderilmesinin üzerinden 2 haftalık bir zamanın geçmesinin ardından tekrar müdürler ile telefonla görüşülerek anket dönüşleri hakkında bilgi alınmıştır.

Anketlerin yollanması ve tekrar geri toplanması amacıyla bir aylık süre harcanmıştır. Bir aylık zaman sonunda anketlerin yollandığı 43 BİLSEM' in 36' sının anketleri doldurarak geri yollaması sağlanabilmiştir. Böylece 374 adet anket elde edilmiştir.

3.5. Veri Toplama Aracı

Anket maddelerine verilen cevaplar 5' li likert tipindedir. Bunlar;

5- Kesinlikle katılıyorum

4- Katılıyorum

3- Kısmen katılıyorum

2- Katılmıyorum

1-Kesinlikle katılmıyorum

şeklindedir.

Araştırmada kullanılan anket öğretmenlerin demografik özelliklerine yönelik sorularla birlikte, Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerin, merkezlerin amacına uygun işleyişlerini ölçen 3 bölümden oluşmaktadır.

Tablo 5: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Bilim Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişlerini Ölçen Ölçeğin Faktör Yapısı ve Güvenirliği

Faktörler	Sorular	Faktör Yükleri	Varyans	Crombach Alpha
Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim	Madde1	,867	68,908	0,958
	Madde3	,827		
	Madde4	,813		
	Madde5	,804		
	Madde2	,752		
	Madde6	,726		
	Madde8	,666		
	Madde9	,642		
	Madde7	,602		
Yaratıcılık Gelişimi	Madde11	,820	7,599	0,924
	Madde14	,807		
	Madde13	,794		
	Madde12	,786		
	Madde10	,775		
Toplam Varyans			76,507	

Bilim ve Sanat Merkezleri' nin amacına uygun işleyişini merkez öğretmenlerinin görüşleri ile ölçen ölçeğin faktör yapısı ve güvenilirlik katsayıları Tablo 5'te incelenmiştir. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin amacına uygun işleyişlerini ölçmek için yapılan faktör analizinde % 77 varyans açıklama oranı ile 2 faktör olduğu görülmektedir.

Ölçek sonunda kullanılan açık uçlu sorular, nicel araştırma ile elde edilen verileri nitel araştırma ile desteklemek amacıyla kullanılmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 15.0 programı kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler değerlendirilirken betimsel istatistiklerden (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yararlanılmıştır. Hipotez testlerinin analizinde t testi, ANOVA testi analizleri kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan bağımsız örneklem t – testi, iki ilişkisiz grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için kullanılır (Büyüköztürk, 2002:39). ANOVA tablosu, grupların ortalamaları arasında bir fark olup olmadığını genel olarak söylemektedir. 3 grup da olsa, 10 grup da olsa bütün grup ortalamalarının birbirine eşit olup olmadığını test eder (Kalaycı, 2005:135). İki'den fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) ANOVA testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Post Hoc Tukey testi kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi, ilişkisiz ikiden daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek üzere uygulanır (Büyüköztürk, 2008:39).

Post hoc testi, varyans analizi sonucunda eğer gruplar arasında bir fark bulunmuşsa, farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmemiz için oldukça önemlidir. Sadece iki grup arasında farklılık olsa ve diğerleri arasında fark olmasa,

varyans analizi “gruplar arasında fark vardır” sonucunu verir. Fakat farklılığını nereden kaynaklandığını, hangi gruplar arasında olduğunu sonuçlarının post hoc testi açıklayacaktır. Post hoc testleri içinde çalışmalarda en yaygın kullanılan Tukey testidir (Kalaycı, 2005:135).

Ölçekler arası ilişkileri saptamak için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi test etmek, varsa bu ilişkinin derecesini ölçmek için kullanılan istatistiksel bir yöntemdir. Korelasyon analizinde amaç, bağımsız değişken değiştiğinde, bağımlı değişkenin ne yönde değişeceğini görmektir (Kalaycı, 2005:115).

Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde çift yönlü olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın verilerini yorumlamak için aralık sayısı seçenek sayısına bölünerek ölçek elde edilmiştir ($4/5 = 0,80$) (Kaptan, 1991:209-220).

Buna göre;

1.0 – 1.80 Kesinlikle Katılmıyorum

1.81 – 2.60 Katılmıyorum

2.61 – 3.40 Kısmen Katılıyorum

3.41 – 4.20 Katılıyorum

4.21 – 5.00 Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yorumlanmıştır.

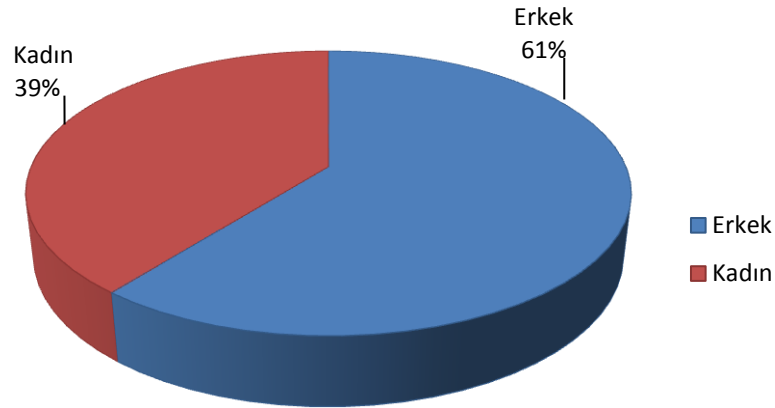
3.7. Örneklemin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

3.7.1. Cinsiyet

Tablo 6: Örneklemin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kadın	227	60,7
Erkek	147	39,3
Toplam	374	100,0

Örneklemin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 6’ da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin 227’si (% 60,7) erkek, 147’si (% 39,3) bayandır.

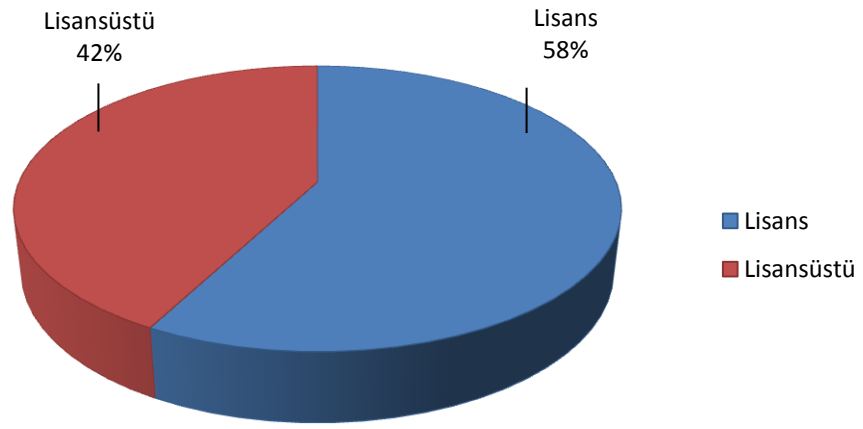
Şekil 1. Örneklemin Cinsiyetlerine Göre Dağılım Grafiği

3.7.2. Öğrenim Durumu

Örneklemin öğrenim durumlarına göre dağılımı Tablo 7’ de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin 216’sı (% 57,8) lisans, 158’i (% 42,2) lisansüstü öğrenim düzeyindedir.

Tablo 7: Örneklemin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Lisans	216	57,8
Lisansüstü	158	42,2
Toplam	374	100,0

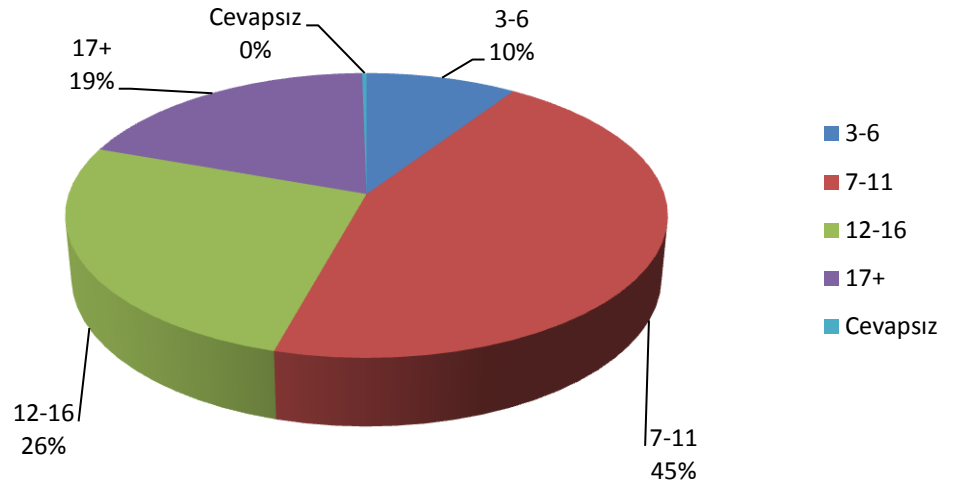
Şekil 2. Örneklemin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılım Grafiği

3.7.3. Hizmet Süreleri

Tablo 8: Örneklemin Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
3-6	35	9,4
7-11	168	44,9
12-16	98	26,2
17+	72	19,3
Cevapsız	1	0,3
Toplam	374	100,0

Örneklemin hizmet sürelerine göre dağılımı Tablo 8’ de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin 35’inin (% 9,4) 3-6 arası yıl, 168’inin (% 44,9) 7-11 arası yıl, 98’inin (% 26,2) 12-16 arası yıl, 72’sinin (% 19,3) 17 ve daha fazla yıl hizmet süresi vardır.

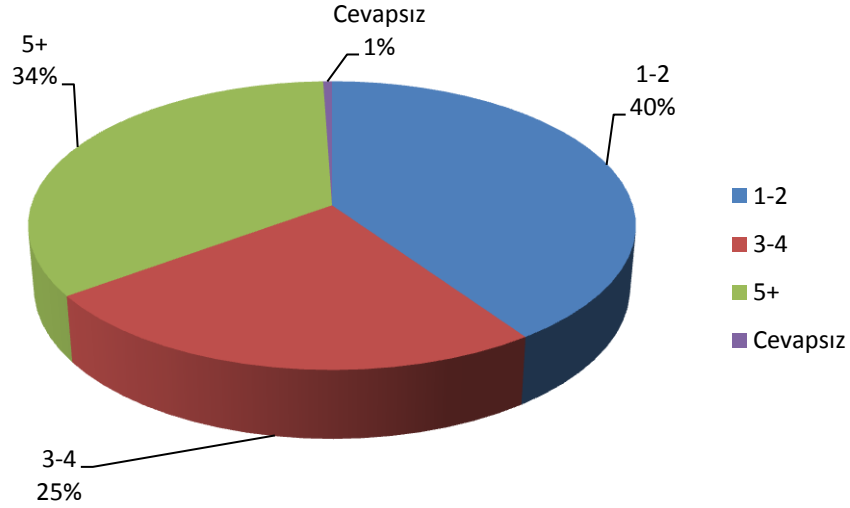
Şekil 3. Örneklemin Hizmet Sürelerine Göre Dağılım Grafiği

3.7.4. Bilim ve Sanat Merkezi’ ndeki Hizmet Süreleri

Tablo 9: Örneklemin Bilim ve Sanat Merkezi’ ndeki Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
1-2	151	40,4
3-4	92	24,6
5+	129	34,5
Cevapsız	2	0,5
Toplam	374	100,0

Örneklemin Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki hizmet sürelerine göre dağılımı Tablo 9'da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin 151'inin (% 40,4) 1-2 arası yıl, 92'sinin (% 24,6) 3-4 arası yıl, 129'unun (% 34,5) 5 yıl ve üzeri süredir Bilim ve Sanat Merkezi' nde çalıştığı görülmektedir.

Şekil 4. Örneklemin Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki Hizmet Sürelerine Göre Dağılım Grafiği

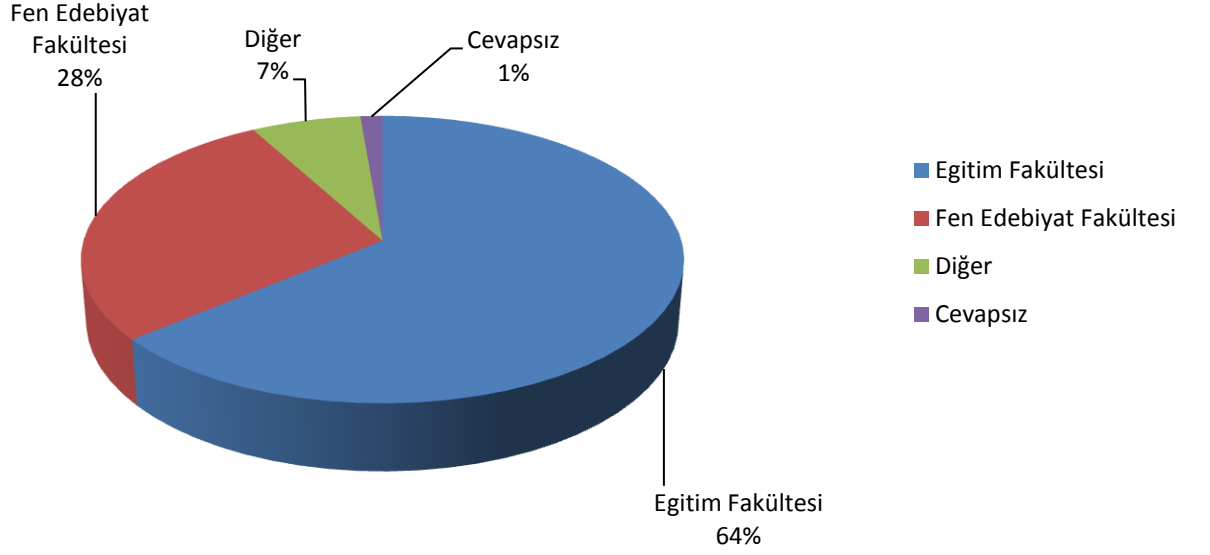
3.7.5. Mezuniyet Durumu

Tablo 10: Örneklemin Mezun Oldukları Üniversite ve Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Eğitim Fakültesi	239	63,9
Fen Edebiyat Fakültesi	105	28,1
Diğer	25	6,7
Cevapsız	5	1,3
Toplam	374	100,0

Örneklemin mezun oldukları üniversite ana bilim dallarına göre dağılımı Tablo 10' da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi

öğretmenlerinin 239'unun (% 63,9) eğitim fakültesi, 105'inin (% 28,1) fen edebiyat fakültesi, 25'inin (% 6,7) başka ana bilim dallarından mezun oldukları görülmektedir.

Şekil 5. Örneklemin Mezun Oldukları Üniversite ve Ana Bilim Dallarına Göre Dağılım Grafiği

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

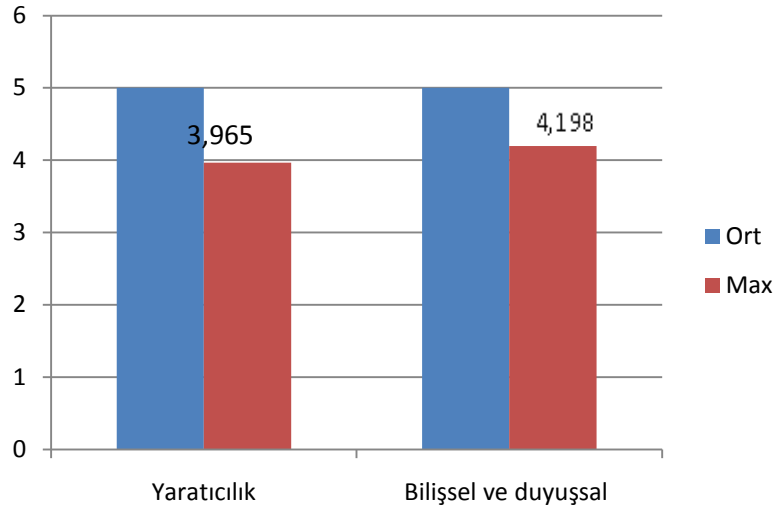
Araştırmanın bu bölümünde Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin görüşlerine göre ve merkezlerin amacına uygun işleyişine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşleri

Tablo 11: Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişleri Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerinin Alt Boyutlara Göre Ortalamaları

	N	Min.	Max.	Ort	S.s
Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim	374	1,000	5,000	4,198	0,783
Yaratıcılık Gelişimi	374	1,000	5,000	3,965	0,813

Tablo 11' de görüldüğü üzere, Bilim ve Sanat Merkezleri' nin amacına uygun işleyişi hakkında burada görev yapan öğretmenlerin görüşlerinin alt boyutlara göre ortalamaları incelendiğinde, bilişsel ve duyuşsal gelişim alt boyutunun ortalamasının en yüksek, yaratıcılık gelişimi alt boyutunun ortalamasının en düşük olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişleri Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerinin Alt Boyutlara Göre Ortalamaları Grafiği

Ryan ve Deci (2010), sınıf içerisinde öğretmenlerin anlatıcı olmaktan ziyade yönlendirici ve uzaktan işbirlikçi, yaratıcı çalışmayı destekleyen bir görevde bulunması gerektiğini söylemiştir. Bulgular sonucunda yaratıcılık gelişimi alt boyutu ortalamasının bilişsel ve duyuşsal gelişim alt boyutu ortalamasından düşük çıkmasına baktığımızda öğretmenlere büyük bir görev düştüğünü söyleyebiliriz. Öğrenci yaratıcılıklarının gelişimi için onlara rehberlik etme ve onların yaratıcılıklarını destekleme konusunda gerekli her tür fırsatı sağlayabilmelerinin, öğrencilerin yaratıcılık gelişimleri üzerinde etkisi olabileceği sonucuna ulaşabiliriz. Ayrıca Laborit (1996)' in söylediği gibi: “Öğrencilerin yaratıcılıklarının açılıp çiçeklenmelerine elverişli bir ortamın yaratılması, çok sayıda buluşunun yetiştirilmesini kolaylaştıracaktır.”

Ölçekte bulunan düşünce ve yorumlar bölümüne baktığımızda boyutlara karşılık çıkan ortalamalar desteklenmektedir. Örneğin; Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim alt boyutu hakkında bir öğretmen görüşü, “*Milli duygu ve düşünceleri ve manevi bütünlükleri koruyup yaşamaları sağlanır. Başarılı olmaları için her türlü imkânlar sağlanır*” şeklindeyken; Yaratıcılık alt boyutuna dair bir öğretmen görüşü de “*Öğrenci için hazırlanan programda yaşanan olumsuzluklar, devamsızlık probleminden, BİLSEM' in öncelik sırasının okul ve dershaneden sonra gelmesinden ve herhangi bir zorunluluğun olmamasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin okul, dersane ve çeşitli*

kurslara devam etme nedeniyle yaşadıkları yoğunluktan dolayı BİLSEM’ de özgün, yaratıcı çalışmaların yapılması zorlaşmaktadır.” şeklindedir. Bilişsel ve Duyuşsal gelişim alt boyutuna yönelik başka bir öğretmen görüşü de “*Ölçekte zikredilen maddeler BİLSEM’ lerde kazanıldığı gibi, öğrencinin ruhsal ve sosyal sıkıntılarını giderecek ortamlar oluşturulmaktadır. Ayrıca her ne kadar farklı özelliklere sahip olsa da öğrencinin, kendine benzeyen tarafları olumluya çevirecek arkadaşlıklar ve dostluklar kurmada ortamın büyük katkısı olmaktadır*” şeklindedir.

4.1.1. Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim Alt Boyutuna Yönelik Maddelere Verilen Cevap Yüzdeleri ve Yorum

Tablo 12: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “İnsan haklarına saygı duyma bilinci kazandırılır.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	7	1,9
Katılmıyorum	14	3,7
Kısmen Katılıyorum	30	8,0
Katılıyorum	162	43,3
Kesinlikle Katılıyorum	156	41,7
Cevapsız	5	1,3
Toplam	374	100,0

Tablo 12’ de görüldüğü üzere, en yüksek değer % 43,3 ile “ Katılıyorum” seçeneği olarak tercih edilmiştir. Hemen ardından ikinci yüksek değer %41,7 ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilere “İnsan haklarına saygı duyma bilinci kazandırılır” maddesi toplamda %85 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu amacın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz.

Tablo 13: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma bilinci kazandırılır.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	7	1,9
Katılmıyorum	20	5,3
Kısmen Katılıyorum	59	15,8
Katılıyorum	159	42,5
Kesinlikle Katılıyorum	126	33,7
Cevapsız	3	0,8
Toplam	374	100,0

Tablo 13’ de görüldüğü üzere, en yüksek değer % 42,5 ile “Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 33,7 ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilere “Çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma bilinci kazandırılır” maddesi toplamda % 76,2 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz.

Tablo 14: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Görevini yapan ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilinci kazandırılır.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	8	2,1
Katılmıyorum	11	2,9
Kısmen Katılıyorum	29	7,8
Katılıyorum	161	43,0
Kesinlikle Katılıyorum	162	43,3
Cevapsız	3	0,8
Toplam	374	100,0

Tablo 14’ te görüldüğü üzere, en yüksek değer % 43,3 ile “Kesinlikle Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 43 ile “Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilere “Görevini yapan ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilinci kazandırılır” maddesi toplamda % 86,3 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz.

Hogan (1996), üstün yetenekli çocuklara sorumluluk yüklenebilme adına yaptığı bir araştırmada, öğrencilerin önceden görevlerini tamamlamayan ya da geç tamamlayan bireyler oldukları görülmüştür. Bu davranışı değiştirebilmek için sınıf içerisinde birlikte çalışabilme, takdir edilme, gurup kültürü oluşturma gibi etkinliklerin çok çeşitliliği sonucunda bu öğrencilerin görevlerini istenilen şekilde tamamlayabildikleri görülmüştür.

O halde, üstün yetenekli öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için, çalışmalarını yaparken daha fazla motivasyona, farklı ve daha zengin etkinliklerle çalışmaların renklendirilmesine ihtiyaçları olduğu söylenebilir.

Tablo 15: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Ulusal ve evrensel değerleri tanımaları, benimsemeleri, geliştirmeleri ve bu değerlere saygı duymaları sağlanır.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	7	1,9
Katılmıyorum	7	1,9
Kısmen Katılıyorum	41	11,0
Katılıyorum	173	46,3
Kesinlikle Katılıyorum	144	38,5
Cevapsız	2	0,5
Toplam	374	100,0

Tablo 15’ de görüldüğü üzere, en yüksek değer % 46,3 ile “Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 38,5 ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilerin “*Ulusal ve evrensel değerleri tanımaları, benimsemeleri, geliştirmeleri ve bu değerlere saygı duymaları sağlanır*” maddesi toplamda % 84,8 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz. Ayrıca anketin düşünceler bölümünde “*Bilim sanat öğrencileri ayrıca millet ve milletin menfaatlerini koruma bilincini ön planda tutar*” diye belirtilmiştir. Diğer bir anket düşüncesi de “*Milli duygu ve düşünceleri ve manevi bütünlükleri koruyup yaşamaları sağlanır. Başarılı olmaları için her türlü imkânlar sağlanır.*” şeklindedir.

Tablo 16: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yetenekleri ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirilir.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	10	2,7
Katılmıyorum	7	1,9
Kısmen Katılıyorum	40	10,7
Katılıyorum	126	33,7
Kesinlikle Katılıyorum	189	50,5
Cevapsız	2	0,5
Toplam	374	100,0

Tablo 16’da görüldüğü üzere, en yüksek değer % 50,5 ile “Kesinlikle Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 33,7 ile “Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilerin “*Liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yetenekleri ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirilir*” maddesi toplamda % 84,2 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz.

Tablo 17: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimleri de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilir.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	12	3,2
Katılmıyorum	8	2,1
Kısmen Katılıyorum	45	12,0
Katılıyorum	127	34,0
Kesinlikle Katılıyorum	179	47,9
Cevapsız	3	0,8
Toplam	374	100,0

Tablo 17’de görüldüğü üzere, en yüksek değer % 47,9 ile “Kesinlikle Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 34 ile “Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilerin “Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimleri de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilir” maddesi toplamda % 81,9 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz.

Tablo 18: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Yetenekleri ve yaratıcılıkları erken yaşta fark edilerek geliştirilir.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	11	2,9
Katılmıyorum	7	1,9
Kısmen Katılıyorum	38	10,2
Katılıyorum	142	38,0
Kesinlikle Katılıyorum	171	45,7
Cevapsız	5	1,3
Toplam	374	100,0

Tablo 18’de görüldüğü üzere, en yüksek değer % 45,7 ile “Kesinlikle Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 38 ile “Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilerin “Yetenekleri ve yaratıcılıkları erken yaşta fark edilerek geliştirilir” maddesi toplamda % 83,7 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz.

Üstün yetenekleri mümkün olduğu kadar erken fark etmek çok önemlidir. Kokot’ a göre erken keşfederseniz, çocuğun eğitimi için gerekli olan imkânları sağlayabilir, aynı zamanda negatif durumların ortaya çıkmasını engelleyebilirsiniz (<http://www.health24.com>). Neticede ne kadar erken yaşta keşfedilir ve eğitimleri üzerinde katkı sağlanırsa yeteneklerini geliştirebilmeleri o kadar verimli olabilecektir.

Tablo 19: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmaları sağlanır.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	8	2,1
Katılmıyorum	7	1,9
Kısmen Katılıyorum	37	9,9
Katılıyorum	150	40,1
Kesinlikle Katılıyorum	167	44,7
Cevapsız	5	1,3
Toplam	374	100,0

Tablo 19’ da görüldüğü üzere, en yüksek değer % 44,7 ile “Kesinlikle Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 40,1 ile “Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilerin “Bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmaları sağlanır” maddesi toplamda % 84,8 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz.

Eğer çocuklar öne çıkan bir yetenek ya da davranış sergileyerek bir alanda liderlik gösterebiliyorlarsa kontrolü ellerine bırakıp serbest hareket etmeleri sağlanmalıdır. Aksi halde kontrollü bir tutum çocukları negatif etkileyecektir (<http://www.bbc.co.uk>). Bu doğrultuda düşündüğümüzde çocukların serbest hareket edebilmeleri, düşüncelerini özgürce ifade edebilmelerinin önemi de ortaya çıkmaktadır.

Tablo 20: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetiştirilir.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	9	2,4
Katılmıyorum	7	1,9
Kısmen Katılıyorum	47	12,6
Katılıyorum	161	43,0
Kesinlikle Katılıyorum	147	39,3
Cevapsız	3	0,8
Toplam	374	100,0

Tablo 20’ de görüldüğü üzere, en yüksek değer % 43 ile “Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 39,3 ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrenciler “*Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetiştirilir*” maddesi toplamda % 82,3 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz.

Üstün yetenekliler sorunları çözmeye, problemlerin üstesinden gelmeye, fiziksel yaratıcılık alanlarında başarılıyken; başkalarından yardım isteme konusunda eksiklik yaşamaktadırlar. Bu özelliklerinin geliştirilmesi gerekir (<http://www.dukegiftedletter.com>).

4.1.2. Yaratıcılık Gelişimi Alt Boyutuna Yönelik Maddelere Verilen Cevap Yüzdeleri ve Yorum

Tablo 21: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmeleri sağlanır.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,6
Katılmıyorum	19	5,1
Kısmen Katılıyorum	99	26,5
Katılıyorum	146	39,0
Kesinlikle Katılıyorum	99	26,5
Cevapsız	5	1,3
Toplam	374	100,0

Tablo 21’ de görüldüğü üzere, en yüksek değer % 39 ile “Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değerler % 26,5 ile eşit miktarda “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Kısmen Katılıyorum” seçeneklerine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilere “İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmeleri sağlanır” maddesi “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” değerlerinin toplamında % 65,5 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz. “Kısmen Katılıyorum” seçeneğinin % 26,5 oranında katılma payı almasının merkezlerdeki eksiklerden kaynaklanabileceği söylenebilir. Anketin “düşünceler” bölümündeki “BSM’ nde verilmeye çalışılan eğitim çok gerekli olmasına rağmen imkânlar o derece sınırlı. Uygun laboratuvar, etkinlik odası yeterli değil. Öğrencilerin yarı zamanlı eğitim almaları da oldukça büyük bir problem.” ifadesinden dolayı bu sonuca ulaşabiliriz.

Tablo 22: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmeleri sağlanır.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	5	1,3
Katılmıyorum	21	5,6
Kısmen Katılıyorum	98	26,2
Katılıyorum	140	37,4
Kesinlikle Katılıyorum	107	28,6
Cevapsız	3	0,8
Toplam	374	100,0

Tablo 22’ de görüldüğü üzere, en yüksek değer % 37,4 ile “Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 28,6 ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilere “İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmeleri sağlanır” maddesi toplamda % 61,5 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz. “Kısmen Katılıyorum” seçeneğinin % 26, 2 oranında bir değer alması merkezlerdeki olanakların öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmesi adına yetersiz kalmasından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim anketin düşünceler bölümündeki “*Merkezlerin bina ve donanım sorunları ve uygulama alanları çözülmeli, öğretmen kadrosu karşılanmalı, hizmetiçi eğitim seminerleri branşlar bazında düzenlenmeli ve artırılmalı.*” düşüncesi bu durumu destekler niteliktedir.

Tablo 23: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartlar, ortam ve fırsatlar oluşturulur.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	9	2,4
Katılmıyorum	12	3,2
Kısmen Katılıyorum	78	20,9
Katılıyorum	155	41,4
Kesinlikle Katılıyorum	118	31,6
Cevapsız	2	0,5
Toplam	374	100,0

Tablo 23’ de görüldüğü üzere, en yüksek değer % 41,4 ile “Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 31,6 ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilere “*Üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartlar, ortam ve fırsatlar oluşturulur*” maddesi toplamda % 73 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz. % 20,9 oranında katılma payı alan “*Kısmen Katılıyorum*” seçeneğinin, anketin düşünceler bölümünde yer alan “*Fiziki koşullar yetersiz. Öğrencilerin merkez içindeki etkinlik ve üretimleri sınava dayalı öğretim sistemi içinde kaybolmaktadır. Öğrencilerimizin çabaları milli eğitim bakanlığı tarafından değerlendirilmediği sürece amacına ulaşamayacağı düşüncesindeyim.*” ve “*BİLSEM’ ler yeni yapılanımlı olduğu için sistemsiz problemler eğitim-öğretimi etkilemektedir. BİLSEM’ ler ile ilgili olarak çok acil bir stratejik plan ve yol haritası belirlenip bir devlet politikası şeklinde konu yürütülmelidir. Aksi takdirde sorunlar devam edecektir*” gibi düşüncelerden kaynaklandığı söylenebilir.

Diezmann ve Watters (1997)’ in söylediği gibi, sınıftaki ortam sadece üstün yeteneklilerin kendilerine has karakteristik özelliklerine cevap veren değil aynı zamanda onların yaratıcı ve eleştirel düşüncesini ifade etmelerine olanak sağlayan bir ortam

olmalıdır. Bu tarz bir ortam onların hem bağımsız çalışma hem de sınıf arkadaşlarıyla birlikte çalışmalarını sağlayacaktır. Böyle bir ortamda çocuğun etkili, sosyal ve bilişsel gelişimi sağlanabilecektir.

Tablo 24: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Disiplinler arası çalışmalardaki kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmeleri sağlanır.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	5	1,3
Katılmıyorum	15	4,0
Kısmen Katılıyorum	56	15,0
Katılıyorum	155	41,4
Kesinlikle Katılıyorum	140	37,4
Cevapsız	3	0,8
Toplam	374	100,0

Tablo 24’ te görüldüğü üzere, en yüksek değer % 41,4 ile “Katılıyorum” olarak işaretlenmiştir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 37,4 ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilere “Disiplinler arası çalışmalardaki kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmeleri sağlanır ” maddesi toplamda % 78,8 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz. “Kısmen Katılıyorum” seçeneğinin %15 oranında işaretlenmiş olmasının anketin düşünceler bölümündeki “Merkezdeki bireylerin proje bilinci ve gelişimi yapabileceği bütçeler ve bu projelere hazırlık yapması için öğretmenlere vakit ayrılması gerekmektedir” gibi düşüncelerden kaynaklanabileceği söylenebilir.

Tablo 25: Araştırmaya Katılan Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin “Yaşam projelerini gerçekleştirmeleri için fırsat ve imkânlar verilir.” Maddesine Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,6
Katılmıyorum	13	3,5
Kısmen Katılıyorum	80	21,4
Katılıyorum	138	36,9
Kesinlikle Katılıyorum	135	36,1
Cevapsız	2	0,5
Toplam	374	100,0

Tablo 25’ de görüldüğü üzere, en yüksek değer % 36,9 ile “Katılıyorum” olarak işaretlemişlerdir. Hemen ardından ikinci yüksek değer % 36,1 ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğine işaretlenmiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilere “*Yaşam projelerini gerçekleştirmeleri için fırsat ve imkânlar verilir*” maddesi toplamda % 73 oranda katılma payı almıştır. Merkezlerde bu kazanımın öğrencilere kazandırılma oranı yüksektir diyebiliriz. “*Kısmen Katılıyorum*” seçeneğinin % 21,4 oranında tercih edilmesi anketin düşünceler bölümünde yer alan, “*BSM’ nin amacına uygun bir işleyiş kazanabilmesi için öncelikle öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek fiziksel ortam oluşturulmalıdır. Alanında uzmanlaşmış öğretmenlerin kişisel arşivleri ve üniversiteler ile işbirliği içerisinde üniversitelerin sağladığı olanaklardan yararlanmalı, üniversitelerin sağladığı olanaklar olmazsa merkezler amacına uygun çalışmalar yapamayacaklardır.*” ve “*Bu merkezleri öğrencilerin bireysel yetenekleri fark edip bunu kullanmaları açısından modern bir yapıya kavuşturulmalı okulla olan ilişkileri azaltılıp merkezde geçirdikleri zaman arttırılmalı ve çocuklara geleceğine ait daha somut veriler ve alternatifler sunulmalıdır.*” gibi düşüncelerden kaynaklanabileceği söylenebilir.

4.2. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılığı

Burada Bilim ve Sanat Merkezi' nde görev yapan öğretmenlerin BSM' nin amacına uygun işleyişi hakkındaki görüşlerinin öğretmenlerin demografik özelliklerine göre farklılaşma durumuna bakılmıştır. Böylece öğretmenlerin görüşleri arasındaki farklılaşma durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

4.2.1. Cinsiyet Değişkeni ile Amacına Uygun İşleyiş Alt Boyutları Arasındaki Farklılaşma

Tablo 26: Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	S.s	T	P
Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim	Erkek	227	4,216	0,789	0,544	0,587
	Kadın	145	4,170	0,776		
Yaratıcılık Gelişimi	Erkek	227	3,988	0,811	0,696	0,487
	Kadın	145	3,928	0,818		

Tablo 26' da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,544$; $p>0.05$).

Araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği Yaratıcılık Gelişimi alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için gerçekleştirilen bağımsız

grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,696$; $p>0.05$).

4.2.2. Öğrenim Durumu Değişkeni ile Amacına Uygun İşleyiş Alt Boyutları Arasındaki Farklılaşma

Tablo 27: Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyiş Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	S.s	T	P
Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim	Lisans	214	4,188	0,809	-0,294	0,769
	Lisansüstü	158	4,212	0,748		
Yaratıcılık Gelişimi	Lisans	214	3,960	0,805	-0,127	0,899
	Lisansüstü	158	3,971	0,826		

Tablo 27'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği duyuşsal gelişim alt boyutu puanlarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,294$; $p>0.05$).

Araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği yaratıcılık alt boyutu puanlarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,127$; $p>0.05$).

4.2.3. Hizmet Yılı Değişkeni ile Amacına Uygun İşleyiş Alt Boyutları Arasındaki Farklılaşma

Tablo 28’ de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği duyuşsal gelişim alt boyutu puanlarının hizmet yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, hizmet yılı gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,710$; $p>0.05$).

Tablo 28: Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin Amacına Uygun İşleyiş Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Hizmet yılı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	P
Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim	3-6	35	4,304	0,803	0,710	0,546
	7-11	167	4,166	0,832		
	12-16	97	4,265	0,682		
	17+	72	4,132	0,793		
Yaratıcılık Gelişimi	3-6	35	4,149	0,778	1,296	0,276
	7-11	167	3,926	0,862		
	12-16	97	4,038	0,777		
	17+	72	3,872	0,755		

Araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği yaratıcılık alt boyutu puanlarının hizmet yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, hizmet yılı gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,296$; $p>0.05$).

4.2.4. Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki Hizmet Süresi Değişkeni ile Amacına Uygun İşleyiş Alt Boyutları Arasındaki Farklılaşma

Bilim ve Sanat Merkezi' ne daha uzun süre hizmet veren öğretmenler ile daha kısa süre hizmet veren öğretmenlerin görüşleri arasında farklılaşma olup olmadığına bakılmış ve yapılan istatistiksel hesaplamalar sonucunda farklılık olduğu görülmüştür. Yapılan istatistiksel hesapların sonuçları Tablo 29' da görülmektedir.

Tablo 29: Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyiş Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Bilim Sanat Merkezi' ndeki Hizmet Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	S.Hata	F	P
Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim	1-2	149	4,240	0,748	0,061	3,080	0,047
	3-4	92	4,314	0,526	0,055		
	5+	129	4,066	0,951	0,084		
Yaratıcılık Gelişimi	1-2	149	3,999	0,799	0,065	2,667	0,071
	3-4	92	4,083	0,685	0,071		
	5+	129	3,839	0,903	0,079		

Tablo 29' da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği duyuşsal gelişim alt boyutu puanlarının Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki hizmet süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki hizmet süresi gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,080$; $p<0.05$). Ortalamalar arasındaki farka göre, Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki hizmet süresi 3-4 yıl olan öğretmenlerin merkezlerde Bilişsel ve Duyuşsal Gelişimin sağlanabilmesine yönelik katılma payları, Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki hizmet süresi 5 yıl ve daha fazla süre olan öğretmenlerin merkezlerde Bilişsel ve Duyuşsal Gelişimin sağlanabilmesine yönelik katılma paylarından yüksektir.

Ölçeğin düşünce ve öneriler bölümünde bulunan cevaplara bakıldığında da bu farklılaşma gözlenebilmektedir. Örneğin; Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki hizmet süresi 3-4 yıl olan öğretmen *“Değerler eğitimi (saygı, sevgi, hoşgörü...) verilir. Geçmiş Türkçe İslam bilim adamlarının örnek hayatlarından kesitler sunulur. İletişim becerileri geliştirilir. Öğrenmeyi öğrenme yeterliliklerinin üzerinde durulur.”* düşüncesine sahipken; Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki hizmet süresi 5 yıldan fazla olan öğretmen *“Ölçekteki maddeler çok güzel ve uygulanması gereken maddeler fakat bunları uygulamak ve vermek çok zor. Çünkü başta aileler olmak üzere çocuklarını neden BİLSEM' e gönderiyorlar bunun bilincinde değiller. Ne kadar tanıtım yapılırsa yapılsın kendi düşünce ve isteklerinden vazgeçmeyip hatta ders seçiminde çocuklarına baskıda bulunuyorlar. Yetenek alanıyla öğrenci alımının kaldırılmış olması bunun üzerine tam anlamıyla tuz biber ekliyor. BİLSEM' ler daha çok SBS için çocuklara takviye verilmesi gereken bir yer ya da çocuğa bir müzik aleti çalabilsin diye (yeteneğine bakmadan) hobi merkezi olarak görülüyor. Ne kadar üstün zekâlı olsalar da çocuklar bilinçli yetiştirilmemiş, sorumluluk duyguları zayıf bir iş yapmaktan çekinen öğrenciler konumunda.”* düşüncesine sahiptir.

Ölçekte bulunan düşünce ve öneriler bölümüne verilen diğer bir cevaba göre; Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki hizmet süresi 3-4 yıl olan öğretmen *“Ülkemizde düşünen ve üreten beyinlere ihtiyaç olduğu şu günlerde, sürekli kabuğunu yenileyen çağa ayak uydurabilecek her Bilim ve Sanat Merkezinden birer öğrenciyi bile tam anlamıyla donanımlı bir şekilde yetiştirebilmemiz bile çok büyük anlam ifade edeceği kanaatindeyim.”* düşüncesine sahipken; Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki hizmet süresi 5 yıl ve üzeri olan öğretmen *“Amacına uygun işlenmesindeki en büyük engeller; yasal dayanaklardan yoksun olmak, yönerge ile yönetilmek, sistem içerisinde modelin işleme zorluğu (zaman gibi), akademik çalışmaların yetersizliği.”* düşüncesine sahiptir.

Araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği yaratıcılık alt boyutu puanlarının Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki hizmet süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Bilim ve Sanat Merkezi' ndeki

hizmet süresi gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,667; p>0.05$).

4.2.5. Mezun Olduğu Bölüm/Ana Bilim Dalı Değişkeni ile Amacına Uygun İşleyiş Alt Boyutları Arasındaki Farklılaşma

Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin hangi bölüm/ana bilim dalından mezun olduğuna yönelik olarak yapılan istatistiksel hesaplamalar sonucu Tablo 30' da verilmiştir.

Tablo 30: Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Mezun Olduğu Bölüm/Ana Bilim Dalı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	S.Hat a	F	P
Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim	Eğitim Fakültesi	238	4,182	0,759	0,049	0,370	0,691
	Fen Edebiyat Fakültesi	104	4,202	0,874	0,086		
	Diğer	25	4,323	0,648	0,130		
Yaratıcılık Gelişimi	Eğitim Fakültesi	238	3,898	0,812	0,053	2,140	0,119
	Fen Edebiyat Fakültesi	104	4,054	0,829	0,081		
	Diğer	25	4,160	0,757	0,151		

Araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği duyuşsal gelişim alt boyutu puanlarının mezun olduğu bölüm/ana bilim dalı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, mezun olduğu üniversitenin ana bilim dalı gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,370; p>0.05$).

Araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği yaratıcılık alt boyutu puanlarının mezun olduğu üniversitenin ana bilim dalı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, mezun olduğu üniversitenin ana bilim dalı gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,140; p>0.05$).

4.3. Bilim ve Sanat Merkezleri' nin Amacına Uygun İşleyişi Hakkında Burada Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişki

Burada Bilim ve Sanat Merkezleri' nde görev yapan öğretmenlerin BSM' nin amacına uygun işleyişi hakkında alt boyutların aralarındaki ilişkiye bakılmıştır. Böylece alt boyutların birbirleri arasındaki ilişkinin yönü tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 31: Araştırmaya Katılan Bilim Sanat Merkezi Öğretmenlerinin Amacına Uygun İşleyiş Ölçeği Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişki

Boyut	N	r	P
Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim	374	0,974	0,000
Yaratıcılık Gelişimi	374	0,918	0,000

Tablo 31' den anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin amacına uygun işleyiş ölçeği Yaratıcılık Gelişimi alt boyutu ile Bilişsel ve Duyuşsal Gelişim alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. ($r=0,804; p<0.05$)

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Geçmişten günümüze dek toplumların kalkınma, gelişim ve uygarlaşmasında üstün yeteneklere sahip bireylerin katkısının büyük olduğunu söyleyebiliriz. Enç (1981)' in de söylediği gibi insanlık tarihindeki tarım, yazı, tekerlek gibi birçok önemli buluş şüphesiz ki çağdaşlarına göre hayli üstün yeteneklere sahip olan ilkel insanlar tarafından yapılmıştır.

Toplumun en değerli güç kaynağı şüphesiz insandır. Bu kaynağın kaymak tabakası ise üstün zekâlı ve üstün özel yetenekli çocuklardır. Gereğince ve mümkün olduğunca erken tanılanamaması ve gereksinmelerine uygun eğitimin sağlanamaması gibi nedenler yüzünden bu yeteneğin ortalama yetenek yığını içinde kaybolması toplumumuz için giderilmesi mümkün olmayan bir açıktır (Ataman, 2004:156). Bu nedenle ihtiyaç duydukları özel eğitimin uygulanabilmesi kaçınılmaz bir sonuç olarak görülmeli ve bu yeteneklerin ortalama yığın içerisinde kaybolmasına izin verilmemelidir diyebiliriz.

Altın beyinler olarak da adlandırabileceğimiz bu bireylerin eğitimi, gelişimi ve topluma kazandırılabilmesi insanlığın gelişimi açısından vazgeçilmez öneme sahiptir diyebiliriz. Üstün beyinlere sahip çıkmanın ve onlara ihtiyaç duydukları imkân ve olanakları sunabilmenin, var olan güçlerini geliştirebilmeleri adına vazifemiz olduğu unutulmamalı ve önemi göz ardı edilmemelidir. Tozlu (2004)' ya göre; büyük geleceklere ancak büyük beyinlerle sahip olunabilir, hatta büyük yenilgiler bile dehalarla zafere çevrilebilir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmaya, evrende 56 tane olup 43 tanesi örneklem olarak alınan Bilim ve Sanat Merkezleri' nin 36 tanesi katılmıştır. Böylece 374 anket elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan BİLSEM ğretmenlerinin demografik özelliklerine göre araştırmanın alt boyutlarına yönelik verdikleri cevaplar arasında farklılaşma olup olmadığına bakıldığında yalnızca BİLSEM' deki hizmet sürelerine göre farklılık olduğu görülmüştür. BİLSEM' lerdeki hizmet süresi 5 yıl ve daha fazla olan öğretmenlerin katılma payları, BİLSEM' deki hizmet süreleri 1-2 yıl ve 3-4 yıl olan öğretmenlerin katılma paylarından daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Alt boyutlar açısından bakıldığında, birinci alt boyutumuz olan “ğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimleri sağlanabiliyor mu?” amacıyla yöneltilen maddelerin ortalamasının 4,198 şeklinde çıkması sonucunda öğretmenlerin cevaplarının “katılıyorum” seviyesinde olduğu görülmüştür. Bunun sonucunda, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerinin sağlanabilmesi için gereken çalışmaların yapılma oranının yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

İkinci alt boyutumuz olan “ğrencilerin yaratıcılık gelişimleri sağlanabiliyor mu?” amacıyla yöneltilen maddelerin ortalamasının 3,965 çıkması sonucunda öğretmenlerin cevaplarının “katılıyorum” seviyesinde olduğu görülmüştür. Bunun sonucunda, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirebilmek adına çalışmalar yapılabilmekte ve bu çalışmalar amacına ulaşabilmektedir diyebiliriz. Ancak değerin daha yüksek seviyeye ulaşabilmesi için önlemler alınması gerektiği de göz ardı edilmemelidir.

Araştırma bu boyutta; Budak (2007)' in çalışmasında ortaya çıkan, üstün yetenekli çocukların bağımsız çalışma istek ve potansiyellerinin proje ortaya çıkarmada etkili olduğu ve BİLSEM' lerin amacında yer alan öğrencilerin proje geliştirmelerini sağlamaya yönelik maddesinin önemini vurgulamasıyla örtüşmektedir.

Bilim ve Sanat Merkezleri'nden birisinde eğitim gören bir öğrenci: *“Nasıl bir eğitim istiyorsunuz?”* sorusuna karşılık: *“Artık klâsiğin dışına çıkılmalı. Okullarda verilen dersler tamamen değiştirilmeli. Örneğin matematik dersinde bana rasyonel sayıyı değil de rasyonel sayının ortaya çıkışı anlatılmalı. Deneyler yaptırılmalı. Yeni şeylere teşvik edip benim araştırmacı ruhlu olmam desteklenmeli. Proje yapmam sağlanmalı. Önce bana sevgi, saygı ve hoşgörü duygularını aşılmalı. Öğretmenlerim bana güvenmeli. Ben en saçma en mantıksız düşüncelere de sahip olsam beni sonuna kadar desteklemeli. Benim yanımda olmalı. Eğitimim beni her yönüyle desteklemeli.”* cevabını vermiştir (Oktay, 2004:19). Bu ifadeden de yola çıkarak programda ve uygulamada bazı düzenlemeler yapılması gerektiği sonucuna ulaşabiliriz.

Araştırma; Sezginsoy (2007)'un çalışmasında ortaya çıkmış olan, merkezlerdeki eğitim-öğretim durumunun belirtilen niteliklere uygun olarak gerçekleştirildiğine deneklerin katıldıklarını ifade etmeleri sonucu ile örtüşmektedir.

Araştırma ölçeği sonunda açık uçlu soru şeklinde ve araştırmayı nitel olarak desteklemek amacıyla yöneltilen düşünce ve öneri bölümüne 374 anketten 89 tanesinde cevap verilmiştir. Alınan cevaplar doğrultusunda merkezlerin üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin geliştirilmesi ve eğitilmesi açısından gerekliliği ve önemi vurgulandığı gibi bazı sorunlar da karşımıza çıkmıştır. Bunlar:

1. BİLSEM'ler üstün yetenekli bireylerin geliştirilebilmesi için çok önemli bir adımdır ancak mevcut aksaklıkların düzeltilmesi gerekmektedir.
2. BİLSEM'lere özgü bir eğitim programının oluşturulması gerekmektedir.
3. Merkezler üniversiteler ile işbirliği halinde çalışmalı ve bu çocuklar üniversitedeki öğretmenler ile muhatap olmalıdırlar.
4. BİLSEM'lere devam eden öğrenciler ilköğretim okullarına devam etmemelidirler ve BİLSEM'ler merkezden çıkıp kurumsallaştırılmalıdır.
5. BİLSEM'lerin amacı velilere ve öğrencilere tam olarak benimsetilmelidir.
6. Merkezlerdeki bina ve donanım sorununa çözüm bulunmalı, gerekli donanım ve imkânlar sağlanabilmelidir.

7. BİLSEM'lerin büyük bir sorunu öğretmen yetersizliğidir. Merkezlerde ücretli öğretmen çalıştırılması uygun değildir.
8. Merkezlerde çalışan öğretmenlerin bu alanda gerekli kurs ve seminerlere katılmış olması gerekmektedir. Gerekli hizmet içi kurs ve seminerler düzenlenmelidir.
9. Öğrencilerden devamsızlık sıkıntısı mevcuttur. Öğrenciler ve veliler üzerindeki sınav kaygısı merkeze devamlılık konusunda sıkıntı yaratmaktadır.
10. Projeler geliştirilebilmesi için ekonomik destek, imkân ve donanım ihtiyacı duyulmaktadır.
11. Öğrenci alımında kullanılan yöntemlerin yeniden düzenlenmesi ve yetenek alanına göre yapılması gerekmektedir.
12. Öğrencilerin okulları ile olan ilişkileri azaltılıp merkezlerde daha fazla vakit geçirmeleri sağlanmalıdır.
13. Kırsal kesimlerdeki öğrencilere de ulaşılabilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
14. Öğrencileri sistemli bir şekilde test edilmesi, uygun ölçeklerle değerlendirilmesi gerekmektedir, şeklinde özetlenebilir.

Bu tür aksaklıklar daha öncesinde 1. Özel Eğitim Konseyi Raporu'nda karşımıza çıkmaktadır. 1.Özel Eğitim Konseyi' nin 1991 yılında sunduğu rapora göre; Programlar çerçeve niteliğinde ve yerel ve bireysel özelliklere uygun olmalıdır. Üstün yeteneklilerin eğitimi, genel özellikleri itibari ile nitelikli normal eğitimden çok farklı değildir. Ancak, öğrencilerin çok çabuk ve kolay öğrenmeleri, ilgi ve meraklarının çeşitliliği, özel yeteneklerinin sınırlı olmayışı nedeniyle bir konunun derinliklerine inebilme becerileri açısından daha özenle hazırlanmış ve olabildiğince bireyselleştirilmiş öğretim programlarını özel eğitim için daha uygun kılmaktadır. Bu tür program geliştirme yaklaşımı ile hazırlanan programlar öğrenme yaşantılarının farklılaştırılmasını gerektirmektedir. Bu tür bir program anlayışı her öğrencinin kendi potansiyeli doğrultusunda ulaşabileceği her yöne ve düzeye, kendi hızıyla ilerlemesine fırsat verecek bireyselleştirilmiş eğitim anlayışıdır (Özsoy ve diğerleri, 1991:230). Ayrıca raporda, iç imkânlar ile dış imkânların bütünlüğünün sağlanması, mekânların maksimum etkileşime elverişli esnek ve dinamik bir biçimde tasarlanması, yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesine göre günlük mekânların oturma ve dinlenme ağırlıklı

faaliyetler yerine, çalışma, deneme, uygulama faaliyetlerine açık, tezgâh, çalışma istasyonu, iş ve ilgi merkezi çerçevesinde düzenlenmesine gidilmesinin gerektiği şeklinde düşünceler bulunmaktadır (Özsoy ve diğerleri, 1991:236).

I. Özel Eğitim Konseyi Raporu, araştırmamızın yapılmasından çok daha önce hazırlanmış olmasına karşın merkez öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak hâlâ çözüme ulaşılamamış sorunlar olduğu sonucu da karşımıza çıkmaktadır. Oysaki üstün yeteneklilerin eğitiminin önemi, göz ardı edilemeyecek niteliktedir ve gözlemlenen her tür eksiklik ve aksiliğin en kısa zamanda çözüme ulaşabilmesi gerekmektedir.

Araştırma ölçeğinin açık uçlu sorusundan elde edilen bilgiler; Çakın (2005)' in çalışmasında elde etmiş olduğu Bilim ve Sanat Merkezleri' nin eğitim amaçlarının öğrencilere, onların yakın çevrelerine ve özellikle de anne-baba ve öğretmenlerine iyi bir şekilde anlatılması gerektiği sonucu ile örtüşmektedir.

Ayrıca araştırma ölçeğinin açık uçlu sorusundan elde edilen bilgilerde öğretmenler, merkezlerin üniversiteler ile işbirliği içerisinde çalışmasının ve bu çocukların muhatap olacakları kişilerin üniversite öğretmenleri olması gerektiği görüşüne ulaşılmıştı. Davaslıgil (2004), SSCB' de üstün yetenekli çocuklar için gereken okulların üniversiteler içerisinde kurulduğunu ve bilim adamları tarafından eğitildiklerini belirtmiştir. Böyle bir eğitim uygulaması sonucunda, Sovyet dünyasında bilim ve sanatta olağanüstü performans sergileyen önderler yetiştirilmiştir.

Ölçeğin açık uçlu sorusundan elde edilen diğer bir öneri de merkez öğretmenlerinin almaları gereken kurs, seminer ve eğitimleri üzerine olmuştur. Davaslıgil (2004); Avustralya' da üniversitede iken öğrencilerine üstün yeteneklilerin eğitimi üzerine eğitim verildiğini belirtmiştir. Nitekim üstün yeteneklilerin eğitimlerini üstlenen eğitimcilerin donanımlarının göz ardı edilemez bir öneme sahip olduğunu söyleyebiliriz.

5.2. Öneriler

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırmanın birinci alt problemi olan “bilişsel ve duyuşsal gelişimin sağlanabilmesi” açısından elde edilen veriler sonucunda ve anketin açık uçlu sorusuna alınan cevaplarda bahsedilen aksaklıklardan yola çıkarak sunulabilecek öneriler şöyledir:

- Öğrenci devamsızlığını engelleyebilmek için öğrencilere ve velilere BİLSEM’ lerin amacı tam olarak anlatılmalı ve benimsetilmelidir.
- Mevcut sınavlar yüzünden devamsızlık halinde bulunan öğrenciler için gerekli danışmanlık yapılmalı ve BİLSEM’ ler ile öğrencilerim devam ettikleri okulları arasında iletişim ve işbirliği sağlanmalıdır.
- Ülkemizde de Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin üniversite kampüsleri içerisinde kurulup, öğrencilerin eğitimi ile ilgilenen kişilerin bilim adamları olması ile daha verimli bir eğitim sunulabileceğini söyleyebiliriz. Üniversiteler ile BİLSEM’ ler arasında en azından işbirliği sağlanmalıdır.
- Merkezlerdeki öğretmen ihtiyacı giderilmeli ve öğretmenlere üstün yetenekli bireyler ve eğitimleri konusunda gerekli kurs ve seminerler düzenlenmeli, hizmetiçi eğitimler verilerek sürekli gelişimleri sağlanmalıdır. Merkezlerde çalışan öğretmenlerin üstün yetenekli bireylerin eğitimleri konusunda donanımlı olmalarına dikkat edilmelidir.
- Bireyselleştirilmiş eğitim konusunda öğretmenlere gerekli eğitim verilerek, öğrencilerin yetenek ve ilgileri doğrultusunda eğitilmeleri ve geliştirilmeleri sağlanmalıdır.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “yaratıcılık gelişimin sağlanabilmesi” açısından elde edilen veriler sonucunda ve anketin açık uçlu sorusuna alınan cevaplarda bahsedilen aksaklıklardan yola çıkarak sunulabilecek öneriler şöyledir:

- Merkezlerdeki öğrencilerin, yeni fikir üretebilme yeteneklerinin gelişmesi ve bilimsel çalışabilmeleri için sınırlı ortam ve koşullar geliştirilmeli, gereken fırsatlar sunulabilmeli, öğrenci ve öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu malzeme ve materyal temini sağlanmalıdır.
- Proje geliştirmeye yönelik ihtiyaç duyulan bütçe için gerekli destek ya da sponsorlar sağlanmalıdır.
- Proje geliştirme ve sorun çözme konusundaki eksiklikleri giderebilmek adına öncelikle proje uzmanları tarafından öğretmenler ve öğrenciler bilgilendirilmelidir.
- Öğrencilerin sorun çözebilen bireyler olarak yetişebilmeleri için kendilerine güvenmeleri sağlanmalı, fikirlerini özgürce ifade edebilmeleri için fırsatlar verilmeli ve gereken rehberlik sağlanabilmelidir.
- Bilim ve Sanat Merkezleri' ne yönelik bir eğitim programı/müfredat hazırlanarak tüm BİLSEM' lerde aynı program çerçevesinde eğitim öğretim uygulaması sağlanmalıdır.
- Dünyada üstün yetenekliler için uygulanan eğitim öğretim hizmetleri araştırılıp gerekli yenileşmeler göz önünde bulundurularak düzenlemeler yapılmalıdır.

5.2.2. Araştırmaya Yönelik Öneriler

- Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin seçilmesi ve yetiştirilmesi
- Bilim ve Sanat Merkezleri' nde proje geliştirme çalışmaları
- Bilim ve Sanat Merkezleri programları üzerinde araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AKAR, İbrahim, 2009, Üstün Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik Gereksinimleri, Üstün Yetenekli Çocuklar 2. Ulusal kongresi Özet Kitabı, Anadolu Üniversitesi Kongre Merkezi, Eskişehir
- AKKANAT, Hulusi, 2004, Üstün veya Özel Yetenekliler, 2004, haz: ŞİRİN, Mustafa Ruhi; Adnan KULAKSIZOĞLU; Ahmet Emre BİLGİLİ; 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul
- AKKUTAY, Ülker, 1984, Enderun Mektebi, Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara
- ATAMAN, Ayşegül, 1982, Üstün Zekâlı Çocuklara Ana-Baba ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt:15, Sayı:1
- ATAMAN, Ayşegül, 2004, Üstün Zekâlı ve Üstün Özel Yetenekli Çocuklar, haz: ŞİRİN, Mustafa Ruhi; Adnan KULAKSIZOĞLU; Ahmet Emre BİLGİLİ; 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul
- ATAMAN, Ayşegül, Üstün Zekâlılar ve Üstün Yetenekliler, <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/1267/unite11.pdf>, Erişim: 28.06.2010
- BİLDİREN, Ahmet, UZUN, Metin, 2007, Üstün Yetenekli Öğrencilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Tanılama Yönteminin Kullanılabilirliğinin İncelenmesi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı 22
- BİLGİLİ, Ahmet Emre, DALKIRAN, Sertaç, 2004, Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi ve Satranç, Haz: KULAKSIZOĞLU, Adnan; Ahmet Emre BİLGİLİ;

Mustafa Ruhi ŞİRİN; 1.Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

BORAN, Ali İhsan; Recep ASLANER, 2008, Bilim ve Sanat Merkezlerinde Matematik Öğretiminde Probleme Dayalı Öğrenme, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 9 Sayı: 15

BRUKS, Barbora Staddord; Dortha JERISON; Lewis TERMON, The Promise of Youth: Follow-up Studies of Athousad Gifted Children, Stanford Üniversty Press

BUDAK, İbrahim, 2007, Matematikte Üstün Yetenekli Öğrencileri Belirlemede Bir Model, Doktora Tezi, Trabzon

BUZAN, Tony, 2003, Yaratıcı Zekânın Gücü, Çev: KURT, Beyhan, Epsilon Yayıncılık, İstanbul

CHOI, Kyong Mi; Dae Sik HON, Gefted Education in Korea: Three Korean High Schools For The Mathematically Gifted, Gifted Child Today, v:32, n:2, p:42-49, Spr 2009

CUTTS, F. Norma; Nicolas MOSELEY, 2004, Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi, Çev: ERSEVİM, İsmail, Özgür yayınları, İstanbul

ÇAĞLAR, Doğan, 2004, Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri, haz: ŞİRİN, Mustafa Ruhi; Adnan KULAKSIZOĞLU; Ahmet Emre BİLGİLİ; 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

ÇAKIN, Nihat, 2005, Bilim ve Sanat Merkezine Zihinsel alandan Devam Eden Öğrencilerin akranları ile Okul Başarısı Açısından Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar

- ÇAMURLU, Abdullah, 2001, Üstün veya Özel Yetenekli Çocuklar ve Bilim Sanat Merkezleri, Eğitim Dergisi, sayı:1, MEB Yayınları, Ankara
- ÇELİKDELEN, Hatice, 2010, Bilim Sanat Merkezlerinde Bilim Birimlerinden Destek Alan Üstün Yetenekli Öğrencilerin Kendi Okullarında Fen ve Teknoloji Dersinde Karşılaştıkları Güçlüklerin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Konya
- ÇELLEK, Tülay, 2002, Yaratıcılık ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu, Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi, Mart, Cilt 2, Sayı 1, <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=47> , Erişim: 12.11.2010
- DAĞLIOĞLU, H. Elif, (1994), İlkokul 2.-5. Sınıflara Devam Eden Çocuklar Arasında Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi, Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara
- DAĞLIOĞLU, H. Elif, 2002, Anaokuluna Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklar Arasından Matematik Alanında Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi, Doktora Tezi, Ankara
- DAĞLIOĞLU, Elif, 2004, Okul öncesi Çağdaki Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimleri, Haz: KULAKSIZOĞLU, Adnan; Ahmet Emre BİLGİLİ; Mustafa Ruhi ŞİRİN; 1.Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul
- DAVASLIGİL, Ümit; Marilena ZEANA, 2004, Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi, Haz: KULAKSIZOĞLU, Adnan; Ahmet Emre BİLGİLİ; Mustafa Ruhi ŞİRİN; 1.Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul
- DAVASLIGİL, Ümit., UZUN, Metin., ÇEKİ, Eftal., KÖSE, M.Aydın., ÇAPKAN, Nuray., ŞİRİN, Mustafa Ruhi., 2004, 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR DURUM TESPİTİ KOMİSYONU ÖN RAPORU, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

DAVASLIGİL, Ümit, 2004, Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi, haz: ŞİRİN, Mustafa Ruhi; Adnan KULAKSIZOĞLU; Ahmet Emre BİLGİLİ; 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

DAVASLIGİL, Ümit, Yaratıcılık, <http://site.mynet.com/ustunveozel/davasligil>, Erişim: 15.09.2010

DAVASLIGİL, Ümit; Marilena ZEANA, 2004, Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi, Haz: KULAKSIZOĞLU, Adnan; Ahmet Emre BİLGİLİ; Mustafa Ruhi ŞİRİN; 1.Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

DAVUTOĞLU, Ahmet, 2002, Stratejik Derinlik: Türkiye' nin Uluslar arası Konumu, Küre Yayınları, İstanbul

DEMİREL, Özcan, 2002, Planlamadan Değerlendirmeye ÖĞRETME SANATI, Pegem Yayıncılık, Ankara

DERİ, Mehmet, Osmanlı Devleti' ni Cihan Devleti Yapan Kurum: Enderun Mektebi, www.sosyalbilgilerci.com , Erişim: 03.07.2010

DIEZMANN, C.M; J.J. WATTERS, 1997, Bright but bored: Optimising the Environment for Gifted Children, Austrialion Journal of Early Childhood

DOĞRU, S.Sunay Yıldırım; Neslihan DURMUŞOĞLU SALTALI, 2009, Erken Çocukluk Döneminde Özel eğitim, Maya Akademi Yayın Dağıtım Danışmanlık, Ankara

DÖNMEZ, N. Baykoç, 2004, Bilim Sanat Merkezleri' nin Kuruluşu ve İşleyişinde Yapılması Gereken Düzenlemeler, Haz: KULAKSIZOĞLU, Adnan; Ahmet Emre BİLGİLİ; Mustafa Ruhi ŞİRİN; 1.Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

ENÇ, Mithat; Doğan ÇAĞLAR; Yahya ÖZSOY; 1981, ÖZEL EĞİTİME GİRİŞ, Sevinç Matbaası, Ankara

ENÇ, Mithat, 2004, Özel Eğitimin Gerekçesi, haz: ŞİRİN, Mustafa Ruhi; Adnan KULAKSIZOĞLU; Ahmet Emre BİLGİLİ; 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

ENÇ, Mithat, 2004, Özel Eğitimin Tarihçesi, haz: ŞİRİN, Mustafa Ruhi; Adnan KULAKSIZOĞLU; Ahmet Emre BİLGİLİ; 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

ENÇ, Mithat, 1973, Üstün Beyin Gücü, Kalite Matbaası, Ankara

FORD, Donna Y., 1998, The Underrepresentation of Minority Studentsin Gifted Education, The Journal of Special education, Vol:32, No:1

GÖKDERE, Murat, 2004, Bireysel Dosyalama Tekniği (Potfolio) ve Üstün Yeteneklilerin Eğitimi, Haz: KULAKSIZOĞLU, Adnan; Ahmet Emre BİLGİLİ; Mustafa Ruhi ŞİRİN; 1.Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

HANSEN, Jan B; John F FELDHUSEN, 1994, Comparison of Trained and Untrained Teachers of Gifted Students, Gifted Child Quarterly, Vol.38, No.3

HENNESSEY, A. Beth, <http://d.uconn.edu/nrcgt/hennesse.html> , Erişim: 10.10.2010

HENNESSEY, A. Beth, <http://www.gifted.uconn.edu/nrcgt/newsletter/fall05/fall052.html>
Erişim:10.10.2010

HOGAN, Marliese G., 1996, Increasing the Responsibility Levels of Fourth Grade Gifted Children by Promoting Positive Vharacter Traits and Caring Behaviors, A

Practicum I Presented to the Ed. D. Program in Child and Youth Studies in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education, Nova Southeastern University

HORRY, Passow A., 1979, www.hoagiesgifted.org/eric/fag/gt-hist.html , Erişim: 28.06.2010

HÖKELEKLİ, Hayati; Turgay GÜNDÜZ, 2004, Üstün Yetenekli Çocukların Karakter Özellikleri ve Değerler Eğitimi, Haz: KULAKSIZOĞLU, Adnan; Ahmet Emre BİLGİLİ; Mustafa Ruhi ŞİRİN; 1.Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

İŞİK ERCAN, Zeynep Zennur, 2004, Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi İçin Temel Prensipler ve Kullanılan Teknikler,

İHSANOĞLU, Eklemeddin, 1999, Osmanlı Eğitim ve Bilim Müesseseleri, Osmanlı Medeniyeti Tarihi, Cilt 1, İstanbul, www.tarihsayfasi.com , Erişim:03.07.2010

KAHRAMANKAPTAN, Şefik, 2008, Avrupa' daki Türk Müzisyenleri, <http://www.mavi-nota.com/index.php?link=yazi&no=2333>, Erişim: 10.10.2010

KARGIN, Tevhide, 2003, Cumhuriyet' in 80. Yılında Özel Eğitim, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:160, Güz

KOÇAL, Zeynep Deniz, 2009, Matematikte Üstün Yetenek Özelliklerinin Rutin Olmayan Açık Uçlu Problem Durumlarına İrdelenmesi, Üstün Yetenekli Çocuklar 2. Ulusal kongresi Özet Kitabı, Anadolu Üniversitesi Kongre Merkezi, Eskişehir

KULAKSIZOĞLU, Adnan; Ahmet Emre BİLGİLİ; Mustafa Ruhi ŞİRİN, 2004, 1. Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

KUO, Ching-Chih; June MAKER; Frang Liu SU; Chun HU, Identifying Young Gifted Children and Cultivating Problem Solving Abilities and Multiple Intelligences, Learning and Individual Differences, v:20, n:4, p.365-379, August 2010

KUZGUN, Yıldız; Deniz DERYAKULU, 2004, Eğitimde Bireysel Farklılıklar, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

LABORIT, Henri, 1996, Yaratıcı İnsan, Çev: ONARAN, Bertan, Payel Yayınevi, İstanbul

MAY, Rollo, 2005, Yaratma Cesareti, Çev: OYSAL, Alper, Metis Yayınları, İstanbul

MEB Bilim Sanat Merkezi Yönergesi, 2007, Tebliğler Dergisi 2593, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, Erişim: 23.10.2009

MEB Anadolu Liseleri Yönetmeliği, 1999, Tebliğler Dergisi, Aralık, 1999/23867, Resmi Gazete, 05.11.1999/23867, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/45.html> 06.07.2010

MEB 1. Özel Eğitim Konseyi, 1991, Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, Ankara

MEB Fen Liseleri Yönetmeliği, 1999, Tebliğler Dergisi, 1999/2497, Resmi Gazete, 10.01.1999/23579, Şubat, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/50.html>, Erişim: 06.07.2010

OKTAY, Ayla, 2004, Bence Biz Üstün Yetenekli Çocuk Görüşleri, Haz: ŞİRİN, Mustafa, Ruhi, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

ORTAYLI, İlber, 2007, Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek, Timaş Yay., İstanbul

ÖZASLAN, Hayri; Nurses YILDIZ; Yusuf ÇETİN, 2009, Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yetenekleri dışındaki Mesleklere Yönelme Nedenleri ve Sakıncaları, Üstün

Yetenekli Çocuklar 2. Ulusal kongresi Özet Kitabı, Anadolu Üniversitesi Kongre Merkezi, Eskişehir

ÖZDEMİR, Orhan, 2008, Eleştirel Düşünme, Kriter Yayınları, İstanbul

ÖZSOY, Yahya; Mehmet ÖZYÜREK; Süleyman ERİPEK, 1996, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar, Karatepe yayınları, Ankara

ÖZSOY, Yahya; Hayrunisa SALDIROĞLU; Mehmet SEVER, 1991, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri: Ön Raporu Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı I. Özel Eğitim Konseyi (13-15 Mayıs) Ön Raporu, Ankara

ÖZDEN, Yüksel, 2000, Öğrenme ve Öğretme, PegemA Yayıncılık, Ankara

RAYN, Richard M.; Edward L. DECI, Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions http://www.psych.rochester.edu/SDT/documents/2000_RyanDeci_IntExtDefs.pdf, Erişim: 05.11.2010

RENZULLI, Joseph S., 1984, The Three Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model for Creative Productivity, Paper Presented at the annual Meeting of the American Educational Research Association, 68 th, New Orleans, LA, April 23-27

RENZULLI, Joseph S.; Sally M. REIS, 1991, The Reform Movement and The Quiet Crisis in Gifted Education, Gifted Child Quarterly, Vol:35, No:1

RENZULLI, Josep S.; Sally M. REIS, The shoolwide Enrichment Model, Esecutive Summary, Universty of Connecticut, Storrs, Connecticut, USA, www.gifted.uconn.edu/sem/semexec.html, Erişim: 20.01.2010

SAK, Uğur, 2009, Üstün Yetenekliler Eğitim Programları, Maya Akademi Yayınları, Ankara

SEZGİNSOY, Burcu, 2007, Bilim ve Sanat Merkezi Uygulamasının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir

SILVERMAN, Linda Kreger, Counselling The Gifted and Talented (1993) www.hoagiesgifted.org/theories.htm , Erişim: 28.06.2010

STEWART, John B., Career Counselling For The Academically Gifted Student, Canadian Journal Of Counselling/Revue Canadienne De Counseling, Vol.33:1, University of New Brunswick

SOLMAZ, Hülya, 2009, Fizik Oyunları, Üstün Yetenekli Çocuklar 2. Ulusal kongresi Özet Kitabı, Anadolu Üniversitesi Kongre Merkezi, Eskişehir

ŞİŞMAN, Mehmet, 2002, Eğitimde Mükemmellik Arayışı, PegemA Yayıncılık, Ankara

US Department of Education, 1993, www.nsgt.org , Erişim: 27.06.2010

UZUN, Aykut, 2006, Üstün ve Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, İzmir

YAVUZ (YAVUZER), Halide S., Yaratıcılık, 1989, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası,

YILDIRIM, Ramazan, 2002, Yaratıcılık ve Yenilik, Sistem Yayıncılık, İstanbul

YILMAZ ATİK, Şifanur, 2007, İlköğretimdeki Üstün Yetenekli Öğrencilere Uygulanan Öğretim Yöntemlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir

TORRANCE, E. Paul; Kathy GOFF, <http://www.ericdigests.org/pre-9216/academic.htm> , Erişim:10.10.2010

TOZLU, Necmettin, 2004, Türkiye' nin Merkezi (Eksen) Bir Güç Olmasında Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Üzerine Bir Tartışma, Haz: KULAKSIZOĞLU, Adnan; Ahmet Emre BİLGİLİ; Mustafa Ruhi ŞİRİN; 1.Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul

6660 Sayılı Kanun, 24.02.1956 tarihli Resmi Gazete, Sayı:9241, Tertip:3, Cilt:37, s:316, <http://www.hukuki.net/kanun/6660.13.text.asp>, Erişim: 06.07.2010

1416 Sayılı Kanun ve Buna Bağlı Yönetmelik Uyarınca Yurt Dışında Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Yapan Öğrencilere Yapılacak Ödemelere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ, 31 Mayıs 2008 Tarihli Resmi Gazete, Sayı: 26892

http://www.dunhamacademy.com/DA_Giftedness.html , Erişim: 25.06.09

www.chy.com/HealtTropics , Erişim:28.06.2010

<http://www.tubitak.gov.tr/sid/454/pid/453/index.htm> , Erişim: 06.07.2010

http://www.alomaliye.com/2008/1416_lisans.html , Erişim: 15.08.09

www.izmirbilssem.gov.tr , Erişim: 07.07.2010

<http://www.tubitak.gov.tr/home.do?sid=334> , Erişim: 31.08.2010

http://www.health24.com/child/Back_to_school/833-4029-4034,42246.asp , Erişim: 19.11.2010

http://www.dukegiftedletter.com/articles/vol5no4_feature.html , Erişim: 19.11.2010

http://www.bbc.co.uk/cbeebies/grownups/about/howchildrenlearn/giftedchildren_print.shtml , Erişim: 19.11.2010

<http://www.istanbulbilssem.k12.tr/tanilama.asp> , Erişim: 25.11.2010

EKLER

EK-1: İzin Belgesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.08.0.EGD.0.07.00.00.311- 239/1286
Konu : Araştırma İzni

18.05/2010

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : a) 04.05.2010 tarih ve B.30.2.KKÜ.0.70.00.00-602 sayılı yazı
b) 28.02.2007 tarih ve B.08.0.EGD.0.33.05.311-311/1084 sayılı Makam Onayı ile Uygulamaya Konulan "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Asuman YUMUŞ'un "Bilim ve Sanat Merkezleri'nin Amacına Uygun İşleyişinin Merkez Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi" konulu araştırmasında kullanılacak veri toplama araçlarının ek listede belirtilen illerdeki Bilim ve Sanat Merkezleri'nde görevli öğretmenlere uygulama izni talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen (2 sayfa - 20 sorudan oluşan) veri toplama araçlarının belirtilen illerdeki Bilim ve Sanat Merkezleri'nde görevli öğretmenlere gönüllülük esas olmak kaydıyla uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

İlgi (b) Yönergenin 5. Maddesinin (o) bendi uyarınca taahhütnamenin ve araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki örneğinin Bakanlığımıza gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Dr. Halil Rahman AÇAR
Bakan a.
Daire Başkanı

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı
GMK Bulvarı No:109
06570 Mallepe/ANKARA
Tel : 0 312 230 36 44
Faks : 0 312 231 62 05
earged@meb.gov.tr | earged.meb.gov.tr

DANISMA
444 0 632
HAYATI

EĞİTİM
%100
DESTEK

www.hayatokulu.org

www.bilisavakliedestek.org

EK-2: Araştırma Anketi

Değerli öğretmenler,

Bu araştırmanın amacı **“Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin amacına uygun işleyişinin merkez öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi”** dir. Bu amaçla siz Bilim ve Sanat Merkezleri öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur.

Ölçme aracındaki maddeler, Bilim ve Sanat Merkezi yönergesinde belirtilen **“merkezin amacı”** nin analiziyle oluşturulmuştur. Beş seçenekten hangisini işaretlemek isterseniz ona **(X)** işareti koymanız yeterlidir. Şimdiden vereceğiniz samimi cevaplardan dolayı teşekkür ederim.

Asuman YUMUŞ

Kırıkkale üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

GENEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz

Bay () Bayan ()

2. Öğrenim Durumunuz

Ön lisans () Lisans () Lisansüstü ()

3. Hizmet Yılıınız

3-6 () 7-11 () 12-16 () 17 ve üstü ()

4. Bilim ve Sanat Merkezindeki Hizmet Yılıınız

1-2 () 3-4 () 5 ve üzeri ()

5. Mezuniyet Durumu

Mezun olduğunuz bölüm/ana bilim dalı:

.....

**“Bilim ve Sanat Merkezleri’ nin amacına uygun işleyişini” ölçmek amacıyla,
Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmeye yönelik maddeler.**

	Bilim ve Sanat Merkezinde, üstün yetenekli öğrencilere/öğrencilerin;	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	İnsan haklarına saygı duyma bilinci kazandırılır.					
2	Çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma bilinci kazandırılır.					
3	Görevini yapan ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilinci kazandırılır.					
4	Ulusal ve evrensel değerleri tanımaları, benimsemeleri, geliştirmeleri ve bu değerlere saygı duymaları sağlanır.					
5	Liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yetenekleri ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirilir.					
6	Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimleri de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilir.					
7	Yetenekleri ve yaratıcılıkları erken yaşta fark edilerek geliştirilir.					
8	Bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmaları sağlanır.					
9	Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetiştirilir.					
10	İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmeleri sağlanır.					
11	İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmeleri sağlanır.					
12	Üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartlar, ortam ve fırsatlar oluşturulur.					
13	Disiplinler arası çalışmalarda kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmeleri sağlanır.					
14	Yaşam projelerini gerçekleştirmeleri için fırsat ve imkânlar verilir.					

Maddeler haricindeki düşünce ve önerileriniz:

.....

.....

.....

.....

.....

EK-3: Bilim ve Sanat Merkezleri Sayısının Gelişimini Gösterir Resmi Yazı

T.C.
KIRIKKALE VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.71.00.10/
Konu : Bilim ve Sanat Merkezleri.

12895

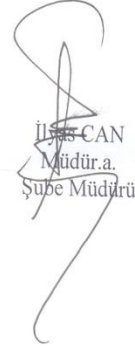
28 Temmuz 2010

Sn.
Yasemin YUMUŞ
Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

KIRIKKALE

1995-2010 yılları arasında Ülkemizde açılan Bilim ve Sanat Merkezi sayısını gösteren tablo yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

İLHAN CAN
Müdür.a.
Şube Müdürü

Ek: Taplo (1 Adet) .

Cumhuriyet Meydanı 71100
KIRIKKALE
Tel : (0318) 224 61 03-04-07-08
Faks : (0318) 224 25 59

Web:
<http://kirikkale.meb.gov.tr>
e-posta:
kirikkalemem@meb.gov.tr

EGITIME
%100
DESTEK
EGITIMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!

Ülkemizdeki 1995-2010 Yılları Arası Bilim ve Sanat Merkezi Sayısı

Yıl	Sayı
1995	1
1996	2
1997	3
1998	4
1999	5
2000	8
2001	10
2002	17
2003	21
2004	25
2005	30
2006	36
2007	43
2008	52
2009	57
2010	58

EK-4: Araştırma Ölçeği Örneği

EK:2

290

Değerli öğretmenler,

Bu araştırmanın amacı "Bilim ve Sanat Merkezlerinin amacına uygun işleyişinin merkez öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi" dir. Bu amaçla siz Bilim ve Sanat Merkezleri öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur.

Ölçme aracındaki maddeler, Bilim ve sanat Merkezi yönergesinde belirtilen "merkezin amacı" nın analiziyle oluşturulmuştur. Beş seçenektan hangisini işaretlemek isterseniz ona (X) işareti koymanız yeterlidir. Şimdiden vereceğiniz samimi cevaplardan dolayı teşekkür ederim.

Asuman YUMUŞ

Kırıkkale üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

GENEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz

Bay (X) Bayan ()

2. Öğrenim Durumunuz

Ön lisans () Lisans (X) Lisansüstü ()

3. Hizmet Yılıınız

3-6 (X) 7-11 () 12-16 () 17 ve üstü ()

4. Bilim ve Sanat Merkezindeki Hizmet Yılıınız

1-2 (X) 3-4 () 5 ve üzeri ()

5. Mezuniyet Durumu

Mezun olduğunuz bölüm/ana bilim dalı:

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

6. Üstün yetenekliler ile ilgili katıldığınız kurs ya da seminer:

2009. Bilim ve Sanat merkezlerine Öğretmen Seçimi Semineri (Etiler)

"Bilim ve Sanat Merkezleri' nin amacına uygun işleyişini" ölçmek amacıyla, Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmeye yönelik maddeler.

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Bilim ve Sanat Merkezinizde, üstün yetenekli öğrencilere/öğrencilerin; İnsan haklarına saygı duyma bilinci kazandırılır.					✓
2	Çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma bilinci kazandırılır.					✓
3	Görevini yapan ve sorumluluk yüklenabilen birey olma bilinci kazandırılır.					✓
4	Ulusal ve evrensel değerleri tanımaları, benimsemeleri, geliştirmeleri ve bu değerlere saygı duymaları sağlanır.					✓
5	Liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yetenekleri ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirilir.					✓
6	Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimleri de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilir.				✓	
7	Yetenekleri ve yaratıcılıkları erken yaşta fark edilerek geliştirilir.				✓	
8	Bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmaları sağlanır.				✓	
9	Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetiştirilir.					✓
10	İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmeleri sağlanır.				✓	
11	İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmeleri sağlanır.				✓	
12	Üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartlar, ortam ve fırsatlar oluşturulur.				✓	
13	Disiplinler arası çalışmalardaki kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmeleri sağlanır.				✓	
14	Yaşam projelerini gerçekleştirmeleri için fırsat ve imkânlar verilir.			✓		

Maddeler haricindeki düşünce ve önerileriniz:

- Bilim ve Sanat merkezleri fiziki şartlar ve öğretmen ihtiyacı gibi temel problemlerle mücadele içindedir.
- Bilim ve Sanat Merkezleri görevleri ihtiyacı karşılanmamaktadır.
- Bilim ve Sanat merkezlerindeki öğretmenlerin gelişimlerini ve yetiştirilmelerini programlar dahilinde sağlanmasını gerekmektedir.

EK-5: Araştırma Ölçeği Örneği

EK:2

366

Değerli öğretmenler,

Bu araştırmanın amacı "Bilim ve Sanat Merkezlerinin amacına uygun işleyişinin merkez öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi" dir. Bu amaçla siz Bilim ve Sanat Merkezleri öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur.

Ölçme aracıdaki maddeler, Bilim ve sanat Merkezi yönergesinde belirtilen "merkezin amacı" nın analiziyle oluşturulmuştur. Beş seçenekten hangisini işaretlemek isterseniz ona (X) işareti koymanız yeterlidir. Şimdiden vereceğiniz samimi cevaplardan dolayı teşekkür ederim.

Asuman YUMUŞ

Kırıkkale üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

GENEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz

Bay (X) Bayan ()

2. Öğrenim Durumunuz

Ön lisans () Lisans () Lisansüstü (X)

3. Hizmet Yılıınız

3-6 () 7-11 (X) 12-16 () 17 ve üstü ()

4. Bilim ve Sanat Merkezindeki Hizmet Yılıınız

1-2 () 3-4 (X) 5 ve üzeri ()

5. Mezuniyet Durumu

Mezun olduğunuz bölüm/ana bilim dalı:

Bilgisayar Öğretmenliği / Elektronik-Bilgisayar Eğitimi

6. Üstün yetenekliler ile ilgili katıldığınız kurs ya da seminer:

Bilim-sanat merkezine öğretmen-jacini (Trabzon)
Üstün ve özel yetenekli öğrencilerin Eğitimi Semineri (Yalova)
Mersin

"Bilim ve Sanat Merkezleri" nin amacına uygun işleyişini" ölçmek amacıyla, Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmeye yönelik maddeler.

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Bilim ve Sanat Merkezinizde, üstün yetenekli öğrencilere/öğrencilerin; İnsan haklarına saygı duyma bilinci kazandırılır.				X	
2	Çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma bilinci kazandırılır.				X	
3	Görevini yapan ve sorumluluk yüklenabilen birey olma bilinci kazandırılır.				X	
4	Ulusal ve evrensel değerleri tanımaları, benimsemeleri, geliştirmeleri ve bu değerlere saygı duymaları sağlanır.				X	
5	Liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yetenekleri ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirilir.				X	
6	Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimleri de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilir.				X	
7	Yetenekleri ve yaratıcılıkları erken yaşta fark edilerek geliştirilir.			X		
8	Bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmaları sağlanır.			X		
9	Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetiştirilir.			X		
10	İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmeleri sağlanır.			X		
11	İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmeleri sağlanır.				X	
12	Üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartlar, ortam ve fırsatlar oluşturulur.				X	
13	Disiplinler arası çalışmalardaki kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmeleri sağlanır.				X	
14	Yaşam projelerini gerçekleştirmeleri için fırsat ve imkânlar verilir.				X	

Maddeler haricindeki düşünce ve önerileriniz:

- Bütün Bilim ve Sanat Merkezlerini kapsayacak şekilde bir eğitim-öğretim programı oluşturulmalıdır (bu konuda TÜBİTAK ve üniversitelerden destek alınmalıdır).
Hazırlanan bu programlar doğrultusunda modüller yapılarak materyal oluşturulmalı ve bu materyaller güçlendirilmelidir.
Ayrıca öğretmenlerin ve yöneticilerin de hizmetleri eğitimlere alınması gerekir.

EK-6: Araştırma Ölçeği Güvenirlik Tablosu

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,965	14

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Madde1	53,4875	97,552	,771	,963
Madde2	53,6769	96,555	,772	,963
Madde3	53,4624	96,752	,819	,962
Madde4	53,5097	97,530	,814	,962
Madde5	53,4123	95,796	,839	,961
Madde6	53,4763	95,295	,829	,962
Madde7	53,4680	96,635	,782	,963
Madde8	53,4568	96,048	,864	,961
Madde9	53,5265	96,334	,844	,961
Madde10	53,8440	96,858	,764	,963
Madde11	53,8217	96,868	,758	,963
Madde12	53,7159	96,897	,772	,963
Madde13	53,5933	96,667	,809	,962
Madde14	53,6741	97,064	,755	,963

ÖZGEÇMİŞ

9 Ocak 1981 yılında Çorum/Sungurlu' da doğdu. İlkokula Eskişehir' de başlayıp dördüncü sınıfa kadar devam ettikten sonra memleketi olan Sungurlu' ya döndü ve ortaokulu da burada tamamladı. Liseyi Kırıkkale Kurtuluş Lisesi'nde okudu.

1999 yılında Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümüne girdi ve 2003 yılında mezun oldu. 2003 yılında Kırıkkale/Keskin İnziloğlu Köyü' nde öğretmenlik görevine başladı. 2007 yılında Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Dalı' nda yüksek lisansına başladı. Şuan Kırıkkale/Keskin Köprü Kasabası' nda sınıf öğretmenliği görevine devam etmektedir.

Asuman YUMUŞ